

WESTERN ROMAN

LASO

cijena 10.000 d broj 830

Cliff Farrell

KARAVANA ZA MISSOURI

YU ISSN 0353-2399

9 770353 239006

Cliff Farrell

KARAVANA ZA MISSOURI

VJESNIKOVA PRESS AGENCIJA

Glavni i odgovorni urednik: Milivoj Pašiček

Izdavač: NIŠPRO VJESNIK (v. d. predsjednika RO NIŠPRO Vjesnik
Vladimir Slijepčević)

– OOUR Informativno-revijalna izdanja (direktor Božidar Radman)

Predsjedavajući Savjeta: dr. Ivan Krtalić

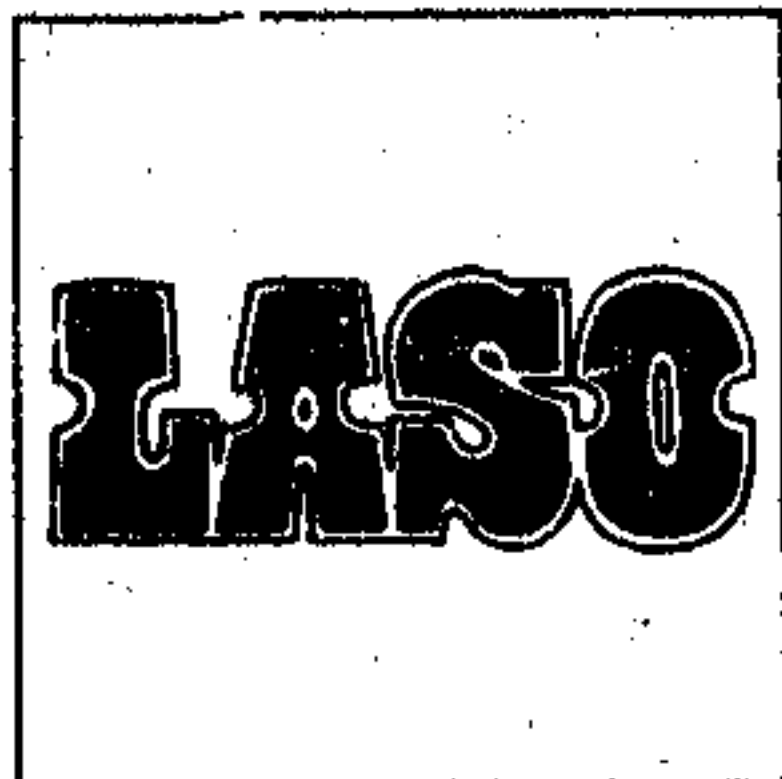
Adresa redakcije, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb, Avenija bratstva i
jedinstva 4

Telefoni: 041/526-099, 515-555 i 519-555

Telex: 21 121 YU VSK

Kolegij redakcije: Berislav Grabušnik (graf. ur.), Marija Jurela (ured-
nica), Pavle Lugarić (zamjenik gl. i odg. urednika), Milivoj Pašiček, Bi-
serka Pupavac (pomoćnik gl. i odg. urednika)

Tisak: OOUR Štamparska proizvodnja

Urednik: Ana Hrastović

Grafički urednik: Ivica Bartolić

Cliff Farrell: Karavana za Missouri

Naslov originala: Patchsaddle Drive

Copyright: VPA

Recenzija: Miroslav Kiš

Prijevod: Sonja Budak

Lašo broj 830 izlazi 8. 9. 1989.

u nakladi od 60.000 primjeraka

I

Clay Burnet je nastojao prikazati na platnu krajolik koji se pružao pred njim. Uto iznenada krajičkom oka zapazi gibanje u grmlju uz rijeku.

Mogla je to biti srna ili divlji puran. Clay nije bio siguran, jer je udaljenost bila dosta velika. Odloži kist i zgrabi pušku.

– Micah! – vikne.

– Evo me! – Viski crnac, Micah, izađe iz kuhinje. Bijaše to snažan čovjek od oko trideset godina. Pogledavši Clayja vrati se u kuću, a da ga nije ništa pitao, i odmah se opet pojavi u puškom u ruci.

Clay mahne rukom u smjeru grmlja.

– Pričinilo mi se da vidim jahača. Nisam posve siguran.

– Indijanca – upita Micah.

– Mogao bi biti – potvrdi Clay.

Lijepi krajobraz kojeg je Clay htio prikazati na svom platnu, ležao je u tišini tog proljetnog poslijepodneva. Sunce je obasjavalo kuću koju su Clay i Micah podigli na ruševinama stare. Sastojala se od sobe za Clayja i od kuhinje. Kasnije će dodati druge prostorije. Rachel, Micahova žena, već je posadila cvijeće oko kuće.

Micah je i za svoju obitelj podizao kućicu. Zasad su se privremeno smjestili u bajti iza Clayjove kuće. U koralu su pasla četiri jahača konja.

Rachel pogleda preko ramena svog muža. Mala Cindy, njezina kćerka od šest godina, držala se za majčinu suknju.

Vojska je u posljednje vrijeme obuzdala napade Indijanaca. Komanci su se rijetko spuštali s Llano Escaradea, a nisu najavljivali ni Apači.

Ipak nisu svi odustali od napada. Ponekad bi mladi indijanski ratnici prelazili granicu Meksika. Uglavnom bi dolazili po stoku.

Clay i Micah su i dalje pažljivo osmatrali. Crnac iznenada vikne:

– Nebesa, to nije moguće!

Iz grmlja se pojavio jahač. Vjerojatno je zbog sigurnosti natjerao konja u rijeku, jer je životinji s trbuha curila voda. Pridošlica bijaše žena. Jahala je prema Clayovoj kući i zaustavi pred njom svog konja.

Neko je vrijeme šutjela. Toj je ženi bilo oko pedeset godina. Još je uvijek bila zgodna. Pušku je držala pred sobom. Na glavu je stavila slamnati sombrero.

– Došla sam razgovarati – reče Rose Lansing.

– O čemu? – zapita Clay.

– O ludacima i svadama! O ponosu i tvrdoglavosti. Kad će se napokon posljednji Burnet i posljednji Lansing početi ponašati poput razumnih ljudskih bića.

Kad ju je Clay pokušao prekinuti, žena brzo nastavi:

– Ne reci ništa, prije negoli me saslušáš. Znam da sam prva od Lansingovih koja je stavila nogu na tvoj ranč.

– Možda, i nisi prva – primijeti Clay.

– Lansingovi nisu spalili tvoj ranč, dok si bio u ratu – upozori ga žena. – To su učinili Indijanci. Ali nije važno. Ni jedan Lansing nikada nije bio ovdje, kao što sjena ni jednog od Burnetovih nije dodirnula nešto što pripada Lansingovima. Znam za sve grobove i tko počiva u kojemu. I Lansingovi i Burnetovi. Plakala sam čak i zbog nekih Burnetovih, što mi nećeš vjerovati.

– Tako je, i ne vjerujem ti – potvrdi Clay.

– Nije važno vjeruješ li ili ne. Rekla sam da sam plakala zbog nekih od Burnetovih. Za drugima nije trebalo prolijevati suze.

– Vidio sam žene Burnetovih kako plaču za njima. A sada nema više nikoga tko bi mogao plakati – upozori je Clay.

Rose Lansing odmahne rukom. Pričini se kao da će okrenuti konja i otići. Ipak se ne pomakne.

– Ne! Neću otići dok me ne saslušáš. Čak i jedan Burnet trebao bi biti dovoljno razuman i spoznati da sma došla u miru.

– Nemoj mi reći da si došla sama!

– Poslušaj me, i ne budi onako

ludo ponosan, poput svih Burnetovih u prošlosti!

Rose zapazi da Clay očima pretražuje grmlje iza nje.

– Tamo nema Lansingovih – upozori ga. – Nisam te došla namamiti iz kuće, kako bi te netko mogao ubiti. Na to misliš, zar ne?

– Komanči se vrzmaju uokolo – upozori je Clay. – Rado bi uhvatili bijelu ženu. To dobro znaš.

– Bit ću kratka – započe Rose. – Mogli bismo zaraditi mnogo novca, ako bi ovdašnji muškarci napokon prestali žaliti sami sebe. Hoćeš li mi dopustiti sjahati? Prešla sam dugi put. Nisam više onako mlada, kao što bih to željela biti.

Clay je trenutak oklijevao, a potom joj pruži ruku i pomogne sjahati. Rose se gorko nasmijala zapazivši da je odsutna duhom obrisao ruke o hlače.

– Djeca u mojoj porodici učila su da bi se mogla zaraziti, ako dodirnu nekog od Burnetovih – primijeti. Vidim da se to isto događalo i kod vas, samo što su za vas zaraženi bili Lansingovi:

– Spomenula si da mi moraš nešto reći – prekine je nestrpljivo Clay.

– Mislim da već znaš o čemu govorim. U San Dimasu glasine se brzo šire.

– Načuo sam nešto – prizna Clay.

– Vjerojatno od Jema Rancea. Ovog puta je prenosio istinu. Tražila sam od rančera u San Dimasu da zaborave svoje svade, skupe koliko stoke mogu i otjeraju je na tržište.

– Na koga si mislila pritom?

– Na, Jema Rancea, Ikea Turnera, Jessa Randalla, Petea Fosdicka i još neke.

– Kao što su pastor Jones i Be-

averslide Smith? Ili, možda Cal Preyer zapita Clay?

– Svi su oni dosad radije sjedili uz rijeku i lovili ribe, vjerujući da je svijet propao onog dana kad se general Lee predao. Ne brinu se što njihove žene i djeca žive u stračarama i hodaju uokolo bosonogi.

– Ili možda gube vrijeme slikajući slike – doda Clay.

– Postoji vrijeme za sanjarenje i vrijeme za rad. Mi posjedujemo stoku. U San Dimasu je teško naći kupca za nju. Međutim, na istoku postoji dobro tržište kojeg bismo trebali iskoristiti.

– Na koje to tržište misliš? – zapita Clay.

– U Louisiani postoji mjesto odakle se stoka može brodovima prevoziti Mississippiem do velikih gradova. Do New Orleansa i Shreveporta. To je nekima već uspjelo.

– Ratovao sam u tim krajevima – primijeti Clay. – Tamo je sve puno močvara i prašuma. Razgovarao sam s ljudima koji su prošle godine otjerali stoku do Mississippija. Izgubili su dvije trećine stada, a za ostatak su dobili malo novca, jer je stoka od napora smršavila do kostiju.

– Dobro, u tom slučaju mogli bismo krenuti u Missouri – nastavi Rose. – Željeznička je pruga već izgrađena tamo.

– I to su već pokušavali – reče Clay. – Protekle su godine otjerali onamo šest stada. Naletjeli su na Indijance i oluje. Mnogi su poginuli, a mnogi su se upropašteni vratili kući.

– Ipak su neki od njih dobro zaradili. Netko mi je rekao da bi se po glavi stoke moglo dobiti petnaest do dvadeset dolara. Znaš li što bi toliko novca značilo za nas ovdje u San Dimasu?

– Značilo bi mnogo nepravilika – upozori je Clay.

– Svaka žena u San Dimasu mogla bi kupiti svilenu haljinu.

– Da, crnu, da ožali pokojnike.

– U protivnom nastavit će živjeti u bijedi i mukotrpno uzgajajući pamuk kako bi mogli staviti zaloga hrane u usta svoje gladne djece.

– Borili smo se protiv onih u Missouriju. Neće nam poželjeti dobrodošlicu. Tamo je sve puno pljačkaša, lopova i ljudi van zakona.

– Pukovnik Pierce tvrdi da je to moguće izvesti – upozori ga Rose.

– Tko je pukovnik Pierce?

– Stočar s obale. Prošao je ovuda prije nekoliko tjedana. On je čovjek koji se ne zadovoljava samo ribolovom. Zaradio je mnogo novca.

Clay raširi ruke, kao da želi zagrliti prirodu oko sebe.

– Postoje i važnije stvari od novca i stoke. Jesi li ikada dobro pogledala boje proljeća.

– Ne pričaj meni o ljepoti i o miru – upozori ga Rose. – Pokušavala sam slikati dok si ti još bio u pečenama. I ja želim mir! Ali pogledaj ljude oko sebe. Iscrpljeni su i prijevremeno ostarjeli. Zamisli što bi značilo za te ljude, ako bismo odveli dvije tisuće i pet stotina komada goveda na tržište?

Clay je zurio u nju, kao da je ne razumije. Njezino spominjanje mira probudilo je sjećanje na onaj užasan dan u Hachers Runu, daleko od Teksasa. Nije mogla znati da ga je slika njezinoga sina svakodnevno proganjala. Je li slutila da je on otjerao Phila Lansinga u smrt? Onog užasnog dana kada su Sjevernjaci okružili njegove vojnike.

– Sretan sam ovdje – primijeti.

– Imam sve što je čovjeku potrebno.

— Koliko bi stoke mogao sakupiti za dva tjedna? — zapita Rose.

— Rekao sam da ne želim sudjelovati u tome.

— Slučajno znam da sakupljaš odbjegli stoku otkako si se vratio iz rata. Ne slikaš baš cijelo vrijeme. Već si sakupio lijepo malo stado. Vjerujem da bi mogao sakupiti dvije stotine snažnih životinja koje bi izdržale tako dugačak i naporan put.

Clay se nasmije.

— Vjerojatno i tri stotine, ako bi mi Micah pomogao. Ali to je daleko od dvije tisuće i pet stotina komada.

— Mogu sakupiti tri stotine — objasni Rose. — Oni drugi rančeri oko osam do devet stotina.

— To još uvijek nije dovoljno.

— Ugovorila sam s Pedrom Sanchezom iz Meksika da mi proda tisuću komada za četiri dolara po glavi. Mi moramo sakupiti samo tisuću i pet stotina.

— Pedru Sanchezu trebat će platiti četiri tisuće dolara — izračuna Clay. — Odakle taj novac?

— Stoku će nam isporučiti petnaestog travnja. — Rose nije obraćala pažnju na Clayjovo pitanje. — To je za tri tjedna.

— A tko će goniti stoku?

— Spomenuo si već većinu od njih.

— Ne misliš valjda...

— Zašto ne? Ham, Marsh, Beaverslide Smith, Parnellovi, Fuller, Cal Pryer. Oni su muškarci, zar ne? — tvrdila je Rose.

— Kakva ludost! — Clay odmahne glavom. — Pastoru Jonesu je sedamnaest godina. Beaverslideu također. Preyer je vjerojatno još stariji. Ham Marsh to nikada ne bi izdržao. Bio bi gotov za tjedan dana. Nate Fuller je odveć lijen. Neki su

od njih pijanci. Drugi otimaju tuđu stoku, na primjer, moju i tvoju. Krađu i konje!

— Mislim da bi baš stoga bili dobri goniči stoke — ustvrdi Rose.

— Ne znaš o čemu govoriš. Put bi bio veoma težak i naporan.

— Tako je — složi se Rose. — Stoga nam je potreban netko tko će znati zapovijedati. Bio si konjički oficir. Govore da te Jeb Stuart smatrao vrhunskim zapovjednikom. Ti ćeš biti zapovjednik karavane.

— Poludjela si! — uzvikne Clay. — A ja bih bio lud, ako bih pristao na to.

— Ukoliko su ti ljudi doista takvi, kako ti to tvrdiš, bit će im potrebna odlučna ruka. Burnetovi su to uvijek bili, a ti si Burnet.

— Neću! — odbrusi Clay.

Uto iz pozadine dopre do njih Micahov glas.

— Nešto se miče u grmlju!

Rose Lansing istog trenutka pride konju, koristeći ga kao zaklon. Preživjela je dane velikih napada Komanča i Apaša. Vidjela je kako njezin muž umire od indijanske strijelice.

Clay joj pride koristeći također životinju kao zaklon. I on je sada zapazio gibanje.

— Micah! — reče. — Ma što to bilo, skriva se iza drva na kojem je pčelinjak. Pogledaj kroz prozor kuće. Uzmi moju pušku i pucaj u košnicu. Možda će ih pčele natjerati na otvoreni prostor.

Micah učini što mu je Clay naredio. S prozora zapuca prema starom hrastu na kojem susesmjestile pčele.

Na trenutak nastala tišina, a potom iz guštila izjuri velikom brzinom jahač. Nije to bio Indijanac, već mlada žena koja potjera konja prema kući.

— Dovest će pčele na nas! — krik-

ne Micah. — Svi u kuću! Zatvorite vrata i prozore!

Djevojka i pčele stigoše.

Rose Lansing udari svog konja i potjera ga. Pojuri u kuću kroz kuhinjska vrata. Rachel ih je držala otvorena za njih.

Clay prička dok je mlada žena skočila s konja i pojuri prema vratima. Pčele počese udarati u nju poput metaka. Clay osjeti kako ga bodu u potiljak. On i djevojka istovremeno dojuriše do kuće. Uletješe u nju takvom brzinom da su im se noge zaplele i oni završiše na podu.

Djevojka se brzo odmakne od Claya.

— Namjeravaš li mi slomiti vrat?

— krikne ljutito.

Clay već četiri ili pet godina nije vidio Ann Lansing, Rosinu kćerku. Sad joj je moglo biti dvadesetak godina. Još se nije udala. Tko bi već uzeo za ženu djecu odjevenu u tra-perice i pamučnu mušku košulju, djevojku što je jahala na način muškaraca i znala bacati laso. Govorili su da ponekad psuje poput pravog kauboja.

Gledala ga je odlučno zelenim očima Lansingovih. Očigledno je izbjegla ubod pčela, što nije bio slučaj s Clayom. Ubole su ga po obrazu i čelu. Rachel je već prilazila s pripremljenim kućnim lijekom.

— Draga, nisi me trebala slijediti

— upozori je Rose. — U blizini zsigurno nema Indijanaca.

— Nisam bila zabrinuta zbog Indijanaca, već zbog tebe. Jesi li poludjela, majko?

— Ne možeš me uvjeriti da mi prijeti opasnost od Clayja, iako i on misli da sam luda. Ja, pak, vjerujem da se nikada u životu nisam sjetila ničega pametnijeg.

— Pametnijeg? — uzbuđi se Ann.

— ponižavajuće je da si ovamo došla moliti.

— Ne osjećam se poniženom. Došla sam...

— Neki od naših okrenuli bi se u grobu — prekine je Ann. — Što bi otac rekao?

— Da su naši ranije zaboravili svoj tvrdoglavi ponos, možda ne bi bili u grobu — upozori je majka. — Došla sam razgovarati s Clayjom o poslovima.

— Kakve veze ima tjeranje stoke s tim čovjekom? — uzbuđi se Ann.

— Burnet je moje ime — upozori je Clay.

— Bill Conners me upozorio da bi mogla učiniti nešto slično. Htjela sam te spriječiti u tome, ali si mi jutros pobjegla.

— Znam da si me promatrala — nasmiješi se Rose. — Stoga sam naredila Billu neka sakrije tvoje sedlo. Ipak si ga pronašla.

— Majko, odmah se vraćam! Morat ću se okupati kad stignem kući kako bih skinula sa sebe smrad ove kuće.

— Govoriš poput prave Lansingove — kimne Clay.

— Moramo zaboraviti na prošlost — upozori ih Rose. — San Dimas bi moglo biti lijepo mjestance za življenje, ako bi ljudi mogli opet ponosno uzdizati glave, umjesto da krađu. Potreban im je odlučan i snažan čovjek koji će ih natjerati da rade.

— Nisam stvoren za to da tjeram ljude — pobuni se Clay.

— Bio si oficir i ja sam stoga došla ovamo. Ti si jedini čovjek koji bi to mogao postići.

— To je bilo u neko drugo doba, u nekom drugom svijetu — upozorio je Clay. — Bio je rat.

— Nećeš valjda reći da bi se radije skrivao cijelog života? — iznenadi se Rose.

– Želim živjeti u miru. Vidio sam dosta i proživio mnogo.

– Mir je duševno stanje – primijeti Rose. – Ne možeš ga kupiti željama.

– Majko, prepusti ga njegovom miru i životu u siromaštvu. Podimo kući! – pozove je kćerka.

– Htjela bih da zapovijeda tom karavanom – nije se dala smesti njezina majka.

– On da zapovijeda? – krikne Ann.

– Svi znaju da je bio hrabar u ratu, pa će ga slušati i poštivati – reče Rose.

– Ali on je Burnet! Kukavica je! Pa to je sada priznao i sam.

Rose nije obraćala pažnju na kćerku.

– Ne možeš to odbiti – obrati se Clayju.

– Odbijam! – odlučno reče Clay.

– Govorio sam s ljudima koji su kretali tim putem. Nisu spavali, nisu imali hrane, morali su prelaziti preko rijeka u kojima su se utapali. Indijanci su ih zarobljavali. Pljačkaši napadali. Dovoljno sam ljudi u ratu morao natjerati u smrt. Neću sudjelovati u tome.

– Neke su stvari gore od smrti – upozori ga Rose. – Sjeti se Jema Rabea i njegove djece koja nikada nisu imala cipele. Njegova žena djeluje poput starice, iako joj je samo četrdeset godina. Pastor Jones nastoji odgojiti pola tuceta unučadi, jer se njegova tri sina nisu vratila iz rata. – Okrene se prema Micahu.

– Mislim da su se pčele povukle. Hoćeš li nam dovesti naše konje?

– Micah, dovedi i moga konja! – naredi Clay. – Otpratit ću vas kući

– okrene se prema Rosi.

– To nije potrebno – odgovori ona.

– Rachel, donesi mi pušku i revolver! Gdje su moje jahače čizme?

– zapita Clay.

– Radije bih jahala u pratnji tvora – primijeti Ann Lansing. – I sâm dobro znaš da u San Dimasu nema Indijanaca.

– Nadam se da imaš pravo – reče Clay. – Ali možda se i varaš. Što ako naletite na nekog crvenokožca? U tom slučaju koristio bi vam i tvor.

Ann Lansing spozna da je majka ne podržava. Nije mogla ništa učiniti. Kad je Micah doveo konje, pomogla je majci uzjahati, što zapravo i nije bilo potrebno.

– To je hrabra žena – šapne Micah Clayu. – Jesi li ikada pomislio na to što je izazvalo tu svadu?

Clay slegne ramenima. Po prvi put se sjetio da zapravo i ne zna za uzrok mržnje između ta dva klana.

II

Svada Burnetovih i Lansingovih imala je svoje korijene u vremenu prije stotinu godina u brdima Tennesseea. Clayov otac spominjao je nešto o tome da su Lansingovi uvrijedili jednu od žena Burnetovih, Clay je čuo i to da je porijeklo svade nespornost zbog nekog medvjeda.

Ma kakav uzrok bio, Burnetovi i Lansingovi živjeli su u zavadi među svojim brdima. Zaraženi pričama o borbi Teksašana za slobodu, ne znajući jedni za druge, obje porodice krenuše u Teksas u pomoć Davyu Crockettu.

Zavoljeli su Teksas i pustili ovdje svoje korijene. Možda su ih bregovi San Dimasa podsjećali na njihov rodni Tennessee pa su se naselili ovamo, suočivši se iznenada u svojoj novoj domovini.

Svada nije zamrla. Sve dosad ni jedan Lansing nije stupio na zemlju Burnetovih, kao što ni jedan Burnet nije kročio na zemlju Lansingovih. A sada više nije preostao ni jedan Lansing da brani čast svoje porodice. A od Burnetovih preživio je samo Clay. Muškarci obiju porodica pojurili su na bojno polje istim onim žarom koji ih je doveo u Teksas.

Od svih njih vratio se jedino Clay. Za vrijeme dugih besanih noći shvatio je gorku istinu. Svi su krenuli u rat stoga što ni jedan Burnet i ni jedan Lansing, nije želio biti nazvan kukavicom.

Taj isti ponos osjećala je sada i Ann Lansing. Tjerala je svog konja, kao da se želi odmaknuti što dalje od Claya.

– Ne žuri tako! Suviše si daleko od nas – dovikne joj majka.

Clay potjera svog konja. Projahao je kraj majke i prestigao kćerku. Dohvati uzde njezinog konja.

– Polaganije, polaganije! – upozori je.

– Makni svoje prijava ruke! – izdere se Ann.

– Što hoćeš?

– Bit će bolje da se vratimo uz rijeku, a ne preko pašnjaka – upozori je Clay.

– To je kilometar dalje.

– Nećemo biti izloženi opasnosti na otvorenom, ukoliko vas je netko slijedio do mene.

– Ponašaj se budalasto poput pravog Burneta – prigovori Ann.

Možda misliš da se ne isplati jahati kilometar dulje ako time spasaš svoj skalp, ali ja to činim – odgovori Clay.

Ann je ipak morala krenuti za njima prema rijeci. Jahala je šuteći uz svoju majku.

Krenuše prema istoku. Poslije-

podnevno sunce grijalo je Clayova leđa. Držao je pušku u ruci, osjećajući nesvijesno da im prijeti neka opasnost. Sličan osjećaj mučio ga je već i ranije na bojnom polju.

Jahali su mimo goveda s njegovim žigom, a bilo ih je i bez žiga. Cijeli taj kraj bio je pun nežigosane stoke. Svatko ju je mogao uloviti, ali za većinu stnaovnika San Dimasa to nije bilo vrijedno truda. Pri tom bi lomili ruke i noge, a ponekad bi gubili i konje.

Clay je zadovoljno gledao pored sebe. Sad su već napuštali brda Rincona, silazeći u nizinu. Pred njima se pružala zemlja Lansingovih.

Clay se počeo opuštati, osjećajući da ovdje više nema opasnosti, ali prevario se. Rose Lansing prestrašeno krikne. Kćerka joj se pridruži. Clay istog trenutka zapazi uzrok tome, ali bijaše prekasno. Trenutak prije nego mu se zabila u list noge, ugleda u zraku strelicu kako leti.

Zapazi Indijanca koji ju je odapeo. Metak ga pogodi prije nego je uspio odapeti drugu strelicu. Rose Lansing je pucala. Indijanac se srušio, ali on nije bio sam. Strelice poljetješe prema njima.

Clay osjeti bol. Prisili se ne obraćati pažnju na to. Njegova puška henrijevka predstavljala je pravo iznenađenje za Indijance. Iskočiše iz svojih zaklona, kad je Clay zapucao prvi put. Namjeravali su žene uhvatiti žive. Clay to iskoristi pa pogodi dvojicu od njih. Preostala trojica odjuriše među grmlje, vukući ranjenike za sobom.

Konji odvedoše Claya i žene izvan domašaja indijanskih strelica. Ubrzo se nadoše među grmljem.

Clay zaustavi svog konja.

– Polaganije! – dovikne ženama.

– Ništa se više neće dogoditi. Imale

ste sreću što Indijanci nisu imali konje sa sobom.

Majka i kćerka bijahu vrlo blijede, ali nastojale su djelovati mirno. Takvo je bilo ponašanje Lansingovih. Rose Lansing progovori prva:

— Kad stignemo na ranč, pozvat ćemo Dana Kinga. Brzo će uhvatiti te lopove.

Dan King bijaše konjički kapetan, zadužen za područje San Dimasa. Njegov je štab bio u Jackvilleu.

Ann je šutjela. Kao da je još uvijek odbijala prihvatiti Clayevu prisutnost. Imao je pravo kad ih je upozorio na mogućnost zasede, a ona s varala. Postigao je pobjedu nad njom.

Clay je znao da mora izvaditi strelicu da mu ne prodre dublje u meso. Zaustavi konja i spuzne sa sedla. Strelica mu je prodrla kroz nogu izašavši na drugoj strani. Osjeti krv u čizmama.

Tog trenutka su majka i kćerka istom zapazile da je ranjen. Zaustaviše konje, majka tiho krikne i sjaha. Potrči prema Clayu.

— Zašto nam nisi rekao? — zavikne.

— Pripremite neki zavoj! — naredi Clay. — Marama oko Annina vrata će odgovarati. Izvući ću tu prokletu stvar iz noge. Neću umrijeti od toga, samo ću neko vrijeme hramati. Strelica je prošla kroz meso, a nije povrijedila kost.

I Ann Lansing je sjahala. usnice joj bijahu bijele, a obrazi upali i blijedi.

— Maramu, maramu! — zavikne Clay. — Ne zuri u mene! Daj mi tu maramu, ili ti je moram sâm skinuti s vrata?

Ann Lansing mu pruži svilenu maramu, žute i plave boje. Prsti su joj drhtali.

— Ja ću to učiniti — reče Rose, dohvativši maramu. Uхвати Clayja pod ruku i povede ga do kamena na kojeg je mogao sjesti. Kleknula je pred njega. — Nož? — zapita. Moram ti razrezati čizmu.

— Naći ćeš je u bisagama na konju — odgovori Clay.

Ann brzo donese nož, a majka mu prereže nogavicu. Zatim i čizme. Krv poteče. Rose stisne nogu maramom koristeći nož kako bi pojačala pritisak.

Clay slomi vršak strelice i izvuče ostatak iz noge. Obuzme ga užasna bol od koje mu se počeo vrtjeti. Osjetivši se ubrzo malko bolje, pogleda vragoljasto Rosu.

— Prava je sreća što to nije bila ratna strelica. Bila je mala. Vjerojatno su krenuli u lov na zečeve pa su nas ugledali.

Rose nije mogla odgovoriti. Dijelila je bol s njim. Jednako kao i njezina kćerka.

— Što onda, ako je bila otrovana?

— promuca Ann.

— To bih dosad već znao — odgovori Clay. — Njihov je otrov vrlo snažan i djeluje odmah. Dakle, jedna briga manje. Moja se krv brzo grušala, pa ću biti dobro do sutra ujutro.

Clay ustane uz Rosinu pomoć i krene prema svom konju.

— Žao mi je što sam uništio tvoju lijepu maramu — reče djevojci, pa se uspne na konja.

— Stani! — krikne Rose. — Što to radiš? Kamo si krenuo?

— Kući! — odvrati Clay. — Odavde dalje vam ne prijeti opasnost. Uskoro ćete ugledati svoju kuću.

— Nećeš to učiniti! — Odlučno reče Rose. — Poći ćeš s nama našoj kući i pobrinut ćemo se za tvoju ranu.

— Rachel je izliječila već mnogo teže rane od ove ogrebotine.

Rose Lansing se naljuti.

— Posve sam sigurna da i ja mogu učiniti ono isto kao i Rachel. Pravi si ludak. Moraš proći devet kilometara do svoje kuće, a Indijanci se možda još motaju uokolo. Ne budi tvrdoglav! Za ranu se treba pobrinuti. Poslat ćemo po liječnika. Ne želiš valjda izgubiti nogu? Horace Peters može mnogo prije stići iz Jacksonvillea k nama, nego do tvoje kuće.

Ann Lansing je odlučila o ishodu prepirke. Dojahala je do Claya, zgrabila uzde njegova konja i rekla:

— Majko, ne vidiš li da je to gubitak vremena? Ne može se razgovarati s tvrdoglavim mulama kakvi su Burnetovi. Treba odlučno postupati s njima.

Clay se pokušao obraniti, ali nije mu uspjelo. Pogleda Ann Lansing pa zapazi da postoje dvije, tri Anne. Sve se počeo vrtjeti oko njega.

Čuo je kako Rose viče:

— Ann, zgrabi ga! Pada!

Osjeti ruke oko sebe koje su ga pridržavale u sedlu. Jahali su tako dok nisu stigli do malog potočića. Netko mu počeo prati lice hladnom vodom. To mu je razbistrilo glavu.

Clay se osjećao užasno ponižen, kad su mu ženske ruke pomogle sjahati.

— Odjaši do ranča pa dovedi ljude i kola! — naredi Rose svojoj kćeri. — Pošalji odmah nekoga u grad po liječnika. Zadađ smo ovdje sigurni.

III

Clay se potpuno osvijestio:

— Oprostite, oduzela me slabost! Vjerovao sam da sam u bolnici u Petersburgu...

Zašuti, sjetivši se da nije trebalo spominjati rat pred Roseom Lansing. Osobito ne Petersburg. Tu su završavali svi ranjenici iz bitke za Hatchers Run, među njima i on.

Rose je gledala u njega nadajući se da će nastaviti pričati. Clay okrene glavu, ne želeći udovoljiti njezinoj nijemoj molbi.

— Morat ću koristiti komad tvoje košulje — primijeti Rose, razrezavši je nožem na trake. Poče mu zamataati nogu.

Ann Lansing je stajala uz njih i slušala, očekujući poput majke nastavak priče. Kako Clay nije dalje govorio, uzjaha i krene prema kući Lansingovih.

Rose je šutjela, dok mu nije zavila nogu.

— Bio si dakle u Petersburgu — reče napokon, kao da to nije važno.

— U svom posljednjem pismu moj je sin spominjao taj grad. Nikada više nisam čula ništa o njemu. Vode ga kao izgubljenog u bitci za Hatters Run. Ne znamo kako je poginuo.

Clay se plašio idućeg pitanja. Rose je znala da je Clay bio zapovjednik Phila Lansinga. Njezine se usne pomakoše, ali riječi joj nisu izlazile iz ustiju. Nije se usudila pitati. Plašila se odgovora.

Okrenula se od njega. Barem za sada izbjegoše pitanje i odgovor. Clay je znao da to neće biti moguće zauvijek, ukoliko se ne kloni Lansingovih. Pokuša ustati, ali Rose ga gurne natrag.

— Pričekaj kola! — reče mu. — Ponovno ćeš početi krvariti. Zar doista hoćeš umrijeti?

— Ne postupaj sa mnom kao s malim djetetom! — pobuni se Clay. Krv mu je probila zavoj, pa mu je Rose morala staviti novi.

Ležao je tako, prisjetivši se Philove smrti. Kako su ga često Philove optužujuće oči promatrale u snu! Ta mu je slika oduzela mir. Nije ga pronašao ni ovdje u San Dimasu, stotine kilometara od Hachers Runa.

Rose Lansing je šutjela. Dovala je konje bliže, a zatim je s puškom u ruci počela pretraživati okolicu. Clay je također pazio. Postojala je mogućnost da ih Indijanci slijede i da bi se mogli došuljati.

Napokon Rose progovori:

– Sve je u redu! Dolaze momci s kolima.

Kola je pratila Ann Lansing u društvu predradnika Billa Connera. Bijaše to snažan čovjek, čije je lice svjedočilo da se u životu već često tukao. Za vrijeme rata služio je u konjici, a kad je rat završio Rose ga je zaposlila kao predradnika na svom ranču.

Bill uz pomoć kauboja Hoskinsa podigne Clayja na kola.

– Oprezno! – upozori ih Clay. – Ne zaboravite da se sada ne radi o govedu.

– Nemoj jaukati poput pravog Burneta! – narugamuse Conners.

Ann Lansing i Hoskins se također nasmiješe. Rose ih opomene:

– Sad bi bilo dosta. Hoskins, oprezno s kolima! Ne budeš li pažljiv, sama ću voziti kola. Ne želimo dovesti kući mrtvaca.

Usprkos tih riječi Clayu ta vožnja do kuće Lansingovih nije najugodnija. Pomisli da Dad Hoskins ponekad namjerno ne izbjegava duboke rupe na cesti. Napokon se pred njima pojavi kuća.

Nekoć to bijaše veliko i otmjeno zdanje. Nešto podalje od kuće nalazile su se nastambe posluge i kauboja. Poput Burnetovih, ni Lansin-

govi nisu nikada imali robove. Vjerovali su u slobodu za sve ljude. Burnetovi i oni krenuli su u rat stoga što su bili odani svojoj novoj domovini.

Kuća Lansingovih počela je propadati nakon smrti posljednjeg vlasnika Josepha Lansinga. Rose se za vrijeme rata morala boriti protiv Indijanaca, pljačkaša i bandita iz Meksika koji su napadali posjed. Najgore je bilo to što nije postojalo tržište za stoku. Nastambe posluge su propadale. Stakla na prozorima bijahu porazbijana, a vrata su se njihala u vratnicama:

Očigledno je samo zapadno krilo kuće bilo nastanjeno. U koralu je paslo nekoliko jahaćih konja, tu gdje ih je ranije bilo na desetke:

Clay spusti glavu na pokrivač ispod sebe. Pričinilo mu se kao da je prodro u sobu umirućeg. Obuzme ga osjećaj beznade. Sve to bijaše cijena rata i zalog nepromišljena ponosa:

Rose je vjerojatno pogodila njegove misli. – Bolje bi bilo da je sve uništeno – reče. – Kao kod tebe. Ti imaš barem priliku započeti sve iznova, kao onda kad su tvoji došli u San Dimas. Ne moraš živjeti s duhovima koji te promatraju iz svake sobe, sa svakog prozora.

– Majko! – zavikne Ann. – Molim te, ne pred ljudima:

Pride im stari crni sluga i pomogne posložiti Claya na nosiljku. Ben Tibbs bijaše već dugi niz godina glavni poslužitelj u kući Lansingovih:

Clayja odniješe u prostrano predvorje. Iz njega su vodila mnoga vrata s kojih se ljuštila bijela boja. Vjerojatno su se nekoć iza njih nalazili otmjeni saloni, pomisli Clay.

Smjestiše ga na široki krevet u sobi čiji su zidovi bili obloženi drvom.

Vjerojatno je to ranije bila soba za goste, barem se Clayu tako činilo.

Clay Burnet bijaše prvi iz svoje porodice koji je ikada ušao u tu kuću:

Uto se kraj kreveta pojavi snažna mlada Crnkinja, fina lica i ugodna glasa. Jenny Pleasant mu objasni da je kćerka Bena Tibbsa. Ona i njezin otac pokušavali su sačuvati ponos roda Lansingovih.

— Pobrinut ću se za vas — govorila je Clayju. — Izliječit ću vas, makar i bili jedan od tih užasnih Burnetovih.

Rose Lansing, koja je ušla odmah iza Claya, zapita:

— Je li netko pošao po liječnika?

— Da, poslala sam Lukea — odgovori Jenny. — Ali to doista nije bilo potrebno. Mogu učiniti sve što može i liječnik.

— To sam i ja pokušavao reći — složi se Clay s njom.

— Ostanite ležati, dok vam ne reknem da smijete ustati, čujete li, Burnete? — obrati mu se Jenny.

Clay se prepusti rukama Jenny Pleasant. Skinula mu je zavoj s noge i pregledala ranu.

— Imate sreću kao i svi prokleti Burnetovi — promrmlja Jenny. — Strijelica nije povrijedila kost. Stavit ću vam mast pa ćete se sutra opet osjećati bolje.

Povivši mu nogu, Jenny krene po napitak koji je služio za smirivanje bolova. Claya obuzme pospanost. Pokuša se boriti protiv nje želeći ustati.

Ali Rose Lansing ga je zadržala. Nije znao da se nije odmaknula od njega.

— Liječnik će ubrzo doći — opomene ga.

— Nije mi potreban — promrmlja pospano Clay. Gdje je moj konj?

Trebam i košulju. Ne mogu krenuti kući bez nje. Komarci bi me izjeli po noći.

— I Indijanci — doda Rose. — Ostat ćeš ovdje preko noći.

— Micah će biti zabrinut zbog mene.

— Poslali smo mu obavijest. Doći će sutra po tebe.

Clay je osjetio da je Jenny stavila nešto u onaj napitak. Prepustio se snu. Nije bio svjestan toga da ga je kasnije te večeri pregledao doktor Horace Peters.

— Rose, ovaj će momak ubrzo stati na noge — govorio je. — Možda će neko vrijeme hramati, ali to će biti sve. Ne možeš tako lako ubiti jednog Burneta. Došao sam ovamo potpuno nepotrebno. Platit ćeš mi uslugu s nekoliko dobrih gutljaja viskija.

Kad se Clay probudio, sunce je već ispunilo sobu. Noga ga više nije boljela. Lijek Jenny Pleasant bio je djelotvoran.

Vrata se otvoriše, a u sobu uđe Jenny donoseći obilan doručak.

— Dobro jutro, vjerovala sam da se cijeli dan nećete probuditi! — reče mu. — Već je deset sati. Sinoć niste večerali, pa sam pomislila da morate biti gladni. Odjeća vam je na stolici. Našli smo košulju i čizme za koje vjerujemo da će vam pristati.

Clay se odjenuo a zatim doručkovao. Prijalo mu je, iako je vjerovao da će mu se želudac pobuniti stoga što jede hranu Lansingovih.

Vrata se otvoriše i u sobu uđe Rose.

— Liječnik je još uvijek ovdje, ali govori da za tebe ne može učiniti više od Jenny i Rachel. Plašim se da ga se neću riješiti dok ne ispije bocu viskija koju sam čuvala kao lijek.

Clay ustane pa odšepesa do prozora s kojeg se pružao pogled na ranč. Ispod prozora počese se okupljati neki ljudi. Clay ih je sve poznavao. Jessa Randalla, pastora Ezru Jonesa, Hama Marsha, Beaverslida Smitha i sve druge. Neki su došli izdaleka.

– Što se događa? – zapita Clay.

– To je običan razgovor među susjedima – odgovori Rose.

– O tvojoj zamisli da povedeš stoku?

– Zašto ne izađeš i zapitaš ih?

– Jer me sve to ne zanima – odgovori Clay.

– Mogao bi barem porazgovarati s njima – predloži Rose.

– Ne misliš to valjda ozbiljno – primijeti Clay. – Pogledaj ih! Sve su to starci. Imaju pokrpana sedla i pokrpane košulje. Što misliš, koliko bi dana izdržali na putu?

Rose pride prozoru i dovikne pri-došlicama:

– Odmah ću doći! Dovodim susjeda sa sobom.

– Neću izaći – naljuti se Clay. – Rekao sam da ne želim...

– Ne želiš im reći što si upravo rekao meni? Plašiš se odati Fulleru i Beaverslideu da više nisu ni za što? Da će poginuti prije nego li stignu na cilj?

– To nije pošteno. Rekao sam...

Na vratima se pojavi Ann. Zagrižljiv smiješak pojavi joj se na usnama.

– Hajde, izadi i pokaži im koliko si nadmoćan! Reci im da su obične propalice.

– Ne! – prekine je majka. – Ne radi se o tome. Govorili smo da ti ljudi nisu sposobni za taj pothvat. Burnet će ih morati upozoriti da će propadati sve dublje. Njihova je budućnost u prošlosti.

– Ipak je i to bolje nego da završe u grobu daleko od kuće – upozori je Clay. – I bez njih me progoni dosta duhova.

I opet mu je to izletjelo. Rose Lansing gledala je u njega, ne izrekavši pitanje koje joj je visjelo na usnama. Pitanje koje se plašila postaviti.

Koristeći stolicu kao štaku, Clay poče hramati prema vratima. Ann mu je trenutak htjela stati na put, ali se potom odmakne.

– Pričekaj! – dovikne mu Rose.

– Pomoći ću ti!

Clay nastavi hodati. Koristeći zidove kao oslonac, izađe na vanjsku galeriju, gdje su se okupili ljudi. Oni ga iznenađeno pogledaše. Svada Burnetovih i Lansingovih bijaše legenda u tom kraju. Svi su poznavali tu priču koja bijaše neprekidan izvor novih glasina.

Clay ugleda svog osedlanog konja kraj korala. Obrati se Billu Vinersu;

– Bille, dovedi mi konja! Bit će mi potrebna i moja puška.

Conners pogleda Rosu. Ona i njezina kćerka išle su iza Clayja. Starija žena slegne ramenima, a Conners dadne znak Dadu Hoskinsu da dovede konja.

Clayu vratiše i njegovu pušku. Nitko mu nije pomogao dovući se do svog konja i uzjahati. Namjestio je ranjenu nogu kako je bolje mogao. Uto konju pride Ann Lansing. U ruci je držala žutu vrpцу.

– To je za tebe! – reče, vežući vrpću za uzde Clayova konja.

Nitko nije progovorio ni riječi. Za vrijeme rata bijaše običaj Južnjakinja da vežu žute vrpce ljudima koje su smatrale kukavicama.

Clay strgne vrpću i sveže je oko zgloba svoje ruke.

– Nitko bi mogao pomisliti da se to tiče konja, a ne mene – primijeti.

Okrene konja i htjede krenuti. Pastor Ezra Jones stade mu na put, prisilivši ga da se zaustavi. Pastor bijaše nalik starom, čvorugavom hrastu. Imao je sijedu kosu, velik nos i ponosne oči.

— Nije važno što Ann misli — progovori dubokim glasom propovjednika. — Svi znamo kako si se borio u ratu. Svi smo se nadali da ćeš krenuti s nama. Rose nas tjera već tjednima. Počeli smo vjerovati u ono što govori. Molimo te, zaboravi na prošlost! Znamo da ni ja, a ni ovi drugi, ne izgledamo baš tako kao da bismo mogli izdržati napore tog puta. Ipak ćemo to učiniti zbog naših žena i djece. Molimo te za tri, četiri mjeseca tvog života i za nešto goveda koja ionako ovdje ništa ne vrijede. Mi smo sve uložili u taj pot-hvat.

— Što to znači?

— Založili smo svoje rančeve. Krovove nad našim glavama. Neki od tih rančeva baš mnogo ne vrijede, ali ovaj je ranč sve što Rose Lansing posjeduje.

— Ne razumijem.

— Ne možeš kupiti od Meksikanca tisuću komada goveda i platiti to obećanjima — nastavi pastor. — Pozajmili smo novac založivši ono malo što posjedujemo. Nije bilo lako pregovarati s bankarima. Meni su pozajmili četiri stotine dolara, iako imam lijep komad zemlje. Ni drugi momci nisu prošli bolje. Niti Rose Lansing! Dobila je, založivši cijeli svoj ranč, tisuću i pet stotina dolara. Čak i u današnje vrijeme ranč vrijedi mnogo više. Svi ćemo propasti, ako ne stignemo do Missouria.

Clay optužujući pogleda Rose Lansing.

— Tako dakle, nagovorila si ih na to?

Zatim naglo potjera svog konja prema vratima u ogradi dvorišta. Nakon nekoliko trenutaka zaustavi ga. Borio se sam sa sobom. Polagano okrene konja i vrati se. Spuzne sa sedla, čuvajući nogu koliko je mogao.

— I ja mogu nabaviti nešto novca — reče pomirljivo Clay. — Ali morate znati da ću ja biti onaj koji će odlučivati o svemu. Prvo moramo sakupiti tisuću i pet stotina goveda. Nisam siguran hoćemo li uspjeti. Rose Lansing tvrdi da možemo. A što je s vama, momci?

Ljudi oko njega iznenađeno su ga gledali. Pastor progovori prvi:

— Mogu obećati stotinu grla! Možda i više!

Začuse se glasovi koji su navodili broj goveda koje su se obavezali dovesti.

— Ako sam dobro razumio, ostatak stoke dobit ćemo za tri tjedna kraj rijeke Rio Bravo — reče Clay. Pogleda Roseu Lansing. Oči su joj sretno sjale.

* * *

Micah je obilazio brda Rincona skupljajući stoku. Rachel je pomagala svom mužu, jer je i ona bila vješta jahačica. Dovala je s brda svoj dio stoke.

Clay, bijesan zbog svoje bespomoćnosti, nije mogao činiti mnogo osim kuhati i čuvati malu Cindy.

Četvrtog dana, njegova je noga već toliko zacijelila da je mogao zamijeniti mjesto s Rachelom. To je odgovaralo svima osim Cindy, koja je više voljela Clayovu popustljivost od strogoće svoje majke.

Nekoliko dana poslije Micah ustanovi:

— Sakupili smo oko tri stotine komada. Neke životinje izgledaju veoma jadno.

– Udebljat će se, nakon što pređemo Brazos, uz pretpostavku da će imati dobrog sprovodnika stada, koji se razumije u svoj posao. U to vrijeme trava će biti sočna, a čuo sam da su travnjaci preko Crvene rijeke pravi raj za stoku.

– Jesu, ali tamo ima Indijanaca – upozori ga Micah.

– Vjerojatno ćemo sresti nekolicinu – složi se Clay. – Darovat ću im jednog bika ili dva, a oni će nas propustiti.

– Nadam se da se ne varate. Govore da su Indijanci tamo mnogo opasniji od ovih ovdje – govorila je Rachel.

– Zbog toga ne treba brinuti. Važnije je što će biti, ako Micah sretne lijepe djevojke.

– Za to ću se ja pobrinuti – reče Rachel. – A Cindy će mi pomagati.

– Trenutak! – zavikne Clay. – Neće nas valjda Cindy pratiti?

– Idem s vama – kimne Rachel.

– A ne mogu ostaviti Cindy ovdje. To sam dogovorila s gospodom Lansing, kad se došla raspitati kako stvari stoje. Pomoći ću joj kuhati. Moj brat, koji živi u Jackvilleu, doći će ovamo i čuvati kuću. Oženjen je i savjestan.

– Jesam li dobro čuo? Rose Lansing namjerava organizirati karavanu?

– Tako je! – odgovori mirno Rachel. – Ne želimo ostati ovdje i brinuti što je s vama. Bit ćemo vam potrebne.

– Nebesa, pomozite mi! – uzdahne Clay.

– I gospodica Ann poći će s nama – nadoda Rachel. – Ni to vam neće biti drago. Mislim da će nas pratiti samo da pazi na vas.

Clay baci šešir na pod.

– Nebesa, smilujte se! – ljutito uzvikne.

Clay je sjedio na konju promatrajući rijeku nazvanu Rio Bravo. Meksikanci su je zvali Rio del Norte, Rijeka sjevera. Izvirala je u planinama Novog Meksika, a ovdje, na granici s Meksikom, već je bila zrela i puna iskustva. Dijelila je dva naroda. Vojske su prelazile preko nje, pljačkaši su je voljeli, a kauboiji je se plašili.

Clay je promatrao na brdu iznad sebe slavno utvrđenje koje je potjecalo iz vremena konkvistadora. Pomisli da su se ovdje već prije vodile velike borbe.

Na tom je mjestu rijeka polagano tekla pružajući mogućnost da je se lako prijeđe, osobito ljeti. Ali sada je bilo kasno proljeće. Rijeka je rasla. Bila je puna snažnih struja i vrtloga.

Oko nje sakupili su se ljudi iz karavane »Pokrpano sedlo«, kako su je nazvali. U pozadini se zaustavila zaprega s platnenim krovom. Na mjestu kočijaša sjedila je Rose Lansing, odjevena u pamučnu haljinu, sa slamnatim šeširom na glavi. Rachel i Cindy vozile su se na kolima za prevoz namirnica.

Ann Lansing je jahala. I ona je pomagala skupljati stoku. Bacala je laso i jahala poput muškarca.

Isprva su se starci užasavali stoga što je nosila hlače i jahala poput njih. To je smetalo i Claya. Ali sada su je svi prihvaćali, kao da je jedan od kauboja. Samo mladi Lennie Randall, sin Jessa Randalla, gledao je u njoj mladu djevojku. Bijaše mu šesnaest godina i bio je zaljubljen u nju. Neprekidno se nalazio u Anni-noj blizini, pokušavajući unaprijed pogoditi što želi.

Clay pogleda na drugu obalu rijeke. S juga su se približavala dva jahača.

Clay podigne ruku i zavikne što je glasnije mogao:

– Dobar dan, gospodine Pedro! Čekamo vas! Uz rijeku, s druge strane, paslo je veliko stado, oko kojeg su jahali čuvari.

Meksikanac nešto odgovori, ali vjetar je odnio njegove riječi.

Clay pogleda svoje ljude.

– Sve je u redu! Doveo je stoku. Hajde, predimo rijeku!

Vidio je da njegovi ljudi promatraju Rio Bravo. Očekivao je da će se na njihovim licima pojaviti strah. Ali to se nije dogodilo.

Prvi je progovorio Beaverslide Smith:

– Požurite! Što prije prebacimo preko rijeke te meksičke krave, to bolje!

Uz pastora Jonesa, Clay je vjerovao da će Beaverslide prvi odustati. Ali sada je baš taj stari kauboj poveo ljude u rijeku. Drugi mu se pridružuje.

Clay i Ann Lansing odjahaše do kola na kojima je sjedila Rose. Pričvrstiše dvije teške vreće od nepromočiva platna na teretnog konja kojega su povelili sa sobom i odvedoše ga prema rijeci. Rose im se pridruži na svom konju.

Ann Lansing držala je pred sobom na sedlu pušku, jednako kao i njezina majka. Za Pedra Sancheza govorili su da je svoje stado skupio s američke strane rijeke. Njegov je ranč bio raj za one izvan zakona.

Sanchez ih je čekao s druge strane rijeke. Bijaše to visok, kozičav čovjek, hladnih očiju i ulaštena brka.

Dvojica njegovih ljudi mu se pridružuje, kao tjelesna straža.

Sanchez i njegovi ljudi uljudno

pozdraviše pridošlice, a Rose Lansing im se obrati:

– Vidim da ste doveli stoku – reče.

– Jesmo, gospodo! – potvrdi Sanchez. – Tisuću komada prvorzredne stoke, po pet dolara komad. Dodao sam nekoliko komada. Velikodušan sam čovjek. Stoka je spremna da je otjerate na tržište.

Sanchez je zapravo bio porijeklom Amerikanac, koji je prihvatio meksičko ime i ponašanje. Barem jedan od njegovih tjelohranitelja je to također bio.

– Spomenuli ste pet dolara, a mi smo se dogovorili da će cijena biti četiri dolara po komadu – upozori ga Rose.

Sanchez se lupne rukom po čelu.

– Četiri dolara? Šalite se?

– Četiri dolara! – ponovi Rose.

– Prihvatite, ako hoćete. Ako ne, ima i drugih vlasnika stoke.

– Imate li novac sa sobom?

– Dobit ćete ga i to u zlatu, nakon što pregledamo i prebrojimo stoku. Uzet ćemo samo zdrave životinje – upozori ga Rose.

Clay se primakne.

– Izbrojit ćemo stoku prije nego ude u rijeku – reče Sanchezu. – Pastor i vi, gospodine Sanchez, brojite s jedne strane, a ja s druge s ovim čovjekom čije ime ne znam. Ukoliko bude velike razlike brojiti ćemo još jednom.

– To je Sanchezu bilo prihvatljivo. Pogleda rijeku, a potom sumnjičavo Clayove ljude.

– Rijeka se diže – upozori ga. – Imat ćete neprilika. Životinje su prilično divlje.

Clay kimne.

– Recite svojim ljudima da ću svakome od njih, tko nam želi pomoći, platiti po srebrni dolar.

Sanchezovi tjelohranitelji kinuše i odmah pristadoše, krenuvši to javiti drugima.

Bill Connors počeo izazivati Clayja.

— Zašto trošite novac? Ukoliko se plašite, ja ću potjerati stoku preko rijeke samo uz pomoć naših ljudi.

Connors se neprekidno bunio protiv Claya. Nastojao je izazvati svadu, otkad je shvatio da će biti samo jedan od pratioca stada, umjesto predvodnik.

— Učinit ćemo to tako kako sam rekao — upozori ga Clay.

Tak kasno poslijepodne završiše s brojanjem. Rose Lansing počeo vaditi zlatnike iz vreće. Sanchez je očarano zurio u hrpe dolara, koje je slagala na kamenu.

— Platit ćemo vam za tisuću komada — reče Rose. Zapravo ih je bilo petnaest manje, a Sanchez je to znao, ali znao je i to da se rijeka diže i da Rose i Clay nemaju vremena još jednom prebrojiti stoku.

Sunce je zalazilo kad su se ljudi počeli spremati da prijeđu rijeku. Životinje bijahu divlje i uzbuđene. Rijeka je sve više rasla. Negdje uzvodno u brdima izbila je velika oluja. Clay je nastojao razmjestiti svoje ljude na mjesta na kojima će biti u najmanjoj opasnosti, ako dođe do nepravilnosti.

Beaverslide se pobuni:

— Tjerao sam stoku prije nego si se ti rodio — napao je Claya. — Ovo su naše životinje, mi smo platili za njih. Ne vjerujem Meksikancima.

Životinje bijahu žedne, jer im cijelog dana nisu dali vode, pa požuriše prema rijeci. Najsnažnije životinje krenuše prve u vodu. Clay i Micah, uz pomoć Meksikanaca, počeo ih tjerati u sve dublju vodu.

Clay je znao da će životinje plivati sve dok vide svoj cilj pred sobom.

Obala Teksasa bijaše udaljena tristotinjak metara. Ta udaljenost bijaše prekinuta malim otočićima pijeska koji su izvirivali iz vode. Tu će se stoka moći trenutak odmoriti.

Clayov je konj snažno plivao do otočića. Kad je uzjahao, Clay se osvrne. Stoka je poput duge, crne zmije prelazila rijeku.

Nedaleko Claya jahao je jedan od Meksikanaca koji je neprekidno govorio nešto stoci da je smiri. Govorio je španjolski, ali je Clay bio siguran da je i on, poput Sancheza, Amerikanac.

Clay je vidio da rijeka raste. Počeo nositi i njegova konja niz struju. Umalo što nije upao u vrtlog koji je na tom mjestu bio osobito snažan. Znao je upadnu li životinje u vrtloge prestrašit će se, a to će otežati prelazak.

I drugi jahači zapaziše tu opasnost. Amerikanac, blizu Claya, zavikne:

— Tjerajte stoku protiv struje! Nemojte dopustiti da je struja odnese do virova.

Clayu je uspjelo okrenuti svog konja protiv struje. Obala je već bila posve blizu. Onaj čovjek kraj njega pokušao učiniti to isto.

Životinje, kao da su slutile kakva im opasnost prijeti, počeo polagano plivati protiv struje.

Uto Clay začuje krik. Njegov susjed bijaše u opasnosti. Konj mu je iznenada počeo tonuti i Clay ugleda smrtni strah na čovjekovu licu. Uspio se odvojiti od konja koji je mlatarao nogama oko sebe, ali je ipak potonuo.

Clay brzo krene do mjesta na kome je čovjek nestao. Našao se među životinjama koje su se odvojile od stada. Pokušavao se probiti do mjesta na kojem je čovjek potonuo.

Spuzne s konja i zaroni. Snažan udarac kopita pogodi ga po još ne potpuno zacijeljenoj rani.

Nastojeći držati oči otvorene, zapazi neku sjenu u mutnoj vodi. Bijaše to Amerikanac. Zgrabi ga i izvuče na površinu. Ostao je bez zraka, ali mu je ipak uspijevalo vući čovjeka prema obali. Amerikanac je kašljao i stenjao, ali je bio živ. Kisik ga je dovoljno osvijestio da posluša Clayja, koji mu je naredio neka se smiri.

Struja ih je nosila zajedno sa stokom. Clay je bio na kraju snaga kad ga je struja napokon izbacila na obalu. Tamo je čekao Micah. Stajao je do struka u vodi i pomogao Clayu izvući čovjeka.

Našavši se na obali, Clay se osvrne. Najveći dio stada počeo je izlaziti na obalu. Neke su se životinje borile protiv virova. Meksikanci i kauboiji krenuše im u pomoć. Lasom su hvatali životinje i vukli ih na obalu.

Ann Lansing dojahala je do Claya. Promatrala je njega i čovjeka kojega je izvukao iz rijeke.

– Sto si htio dokazati? – dovikne mu. – Mogao si poginuti! Pogledaj, krvariš!

Udarac kopita, koga je osjetio u vodi, ranio mu je lijevo rame, a drugi mu je otvorio staru ranu na nozi. Rose Lansing reče:

– Ponovno ti moramo staviti zavoj. Ann, pomози mi! – obrati se kćerki.

I ona je optužujući promatrala Claya.

– Nisi to trebao učiniti. Bilo je preopasno.

Clay zapita samog sebe da li je doista želio nešto dokazati. Je li imao pravo na onaj mir kojeg je tako očajnički tražio od onog dana kod Hatchers Runa. Onog dana,

kad je naredio Philu Lansingu da krene u smrt.

Meksikanci i Amerikanci pokušavali su istisnuti vodu iz pluća čovjeka koga je Clay spasio. Ovaj napokon sjedne pogledavši Roseu i Ann kako stavljaju zavoj na Clayove rane.

– Hvala! – reče Clayu.

– Nije to bilo ništa, – odgovori Clay.

– Za mene je bilo mnogo – primijeti čovjek. – Jednog dana ću vam to platiti.

– Nemate mi što platiti – reče Clay. – Najbolje je da sve to zaboravite:

– Da li bi vam koristio još jedan pomoćnik na putu? – zapita čovjek.

– Radit ću bez plaće.

– Dobar pomoćnik bi nam koristio – odgovori Clay. – Dobit ćete plaću, ukoliko doista želite krenuti s nama. Kako se zovete?

Na čovjekovom licu pojavi se tračak podrugljiva smiješka.

– Zovite me Q! – odgovori.

– Dobro – složi se Clay. – Ako podete s nama svoje brige morate brinuti sami, jer imamo dovoljno naših. Je li jasno?

– Jasno je – potvrdi čovjek.

– Platit ćemo vam kad stignemo na cilj – objasni Clay. – Očekujemo da svi naši ljudi ostanu do kraja s nama.

Donesoše čovjeku sedlo, koga su Meksikanci izvukli iz rijeke, ali konj se utopio.

Ann Lansing obrati se Clayu:

– Kako si mogao zaposliti tog čovjeka? Njega vjerojatno traže svi šerifi s ove strane rijeke. To mu piše na licu.

– Snažan je – odgovori Clay. – Bit će nam potrebno više takvih, prije nego okončamo taj posao.

Majka je upozori...

– Clay je sprovodnik stada i zaposlit će koga želi.

– I otpustiti! – doda Clay.

Tako im se Q pridružio. Clay je prosudio da mu je moglo biti oko četrdeset godina, a povijest njegova života bijaše mu ispisana na licu punom ožiljaka. Nos mu je bio slomljen nekoliko puta. Ali na neki način, Clay je imao povjerenje u njega.

Rose Lansing plati Meksikancima po srebrni dolar.

– Te troškove podijelit ćemo na kraju puta – govorila je svojim ljudima, koji su promatrali kako Meksikanci odlaze preko rijeke.

V

Clay se nekoliko dana vozio na zaprezi zajedno s Rachelom i Cindy, dok nije mogao ponovno jahati. Stoku iz Meksika tjerali su polagano prema ranču Rose Lansing, gdje se trebalo okupiti cijelo stado.

Dopustili su stoci da se odmara tri dana, a ujutro potom, Clay se probudi prije zore pa poče lupati po tavi koju je Rose Lansing objesila na kola.

– Ustajte! – zavikne. – Gotovo je sa zabavom.

Danas postajete svi pravi goniči stoke.

Beaverslide Smith izvuče se iz kreveta i ustane, žaleći se da ga bole sve kosti. I drugi počеше polagano ustajati. Clay spozna da su se među njegovim ljudima već počele radati sumnje.

Vidio je da jedan od ljudi još nije ustao. Zakopao je glavu u pokrivač. Bijaše to nezadovoljnik, Bill Coners.

Conners je na svom licu nosio ožiljke prethodnog života. Mnogobrojnih žestokih tuča. Radio je kao

kauboj na ranču Lansingovih, a predradnik je postao tek nakon rata, stoga što nije bilo muškaraca.

Bijaše očigledno da je želio izazvati Claya. Clay mu je odredio posljednju noćnu smjenu, koja je bila najodgovornija i najteža, jer je stoka u to vrijeme bila najnemirnija.

Conners nije izdržao do kraja svoje smjene, već je ranije pošao leći. Pete Fosdick i Jess Randal ostali su na svojim mjestima čekajući zamjenu.

Napustiti stado bijaše smrtni grijeh. U ovom slučaju to je bio proračunat izazov Clayu. Ljudi oko njega pretvarali su se kao da ništa ne vide.

Ali oni su znali! Znala je to i Ann Lansing. Izašla je iz malog šatora kraj kola u kojem je spavala zajedno sa svojom majkom.

Gledala je u Claya. U njezinim očima pokaže se nešto nalik samilošti. Znala je što će se dogoditi. Clay je to također znao. Pride kolima pa dohvati svoju pušku.

Čuo je kako je neki čovjek duboko uzdahnuo. Svi su ljudi znali da Conners skriva revolver ispod pokrivača.

Ann dojuri do Claya nastojeći mu oteti pušku iz ruke.

– Nije potrebno da se ubijate! – zavikne Ann. – Nije li vam dosta toga!

I opet to pitanje. Pitanje koje mu je njezina majka željela postaviti već toliko puta. Kako je poginuo Phil Lansing?

Clay se okrene i pride Connersu koji je još uvijek ležao pod pokrivačem.

– Connerse, znam da si budan!

– dovikne mu Clay. Conners se izvuče ispod pokrivača. Bio je potpuno odjeven imao je i čizme na nogama. Ustade, ali revolver je ostao

ležati ispod pokrivača. Okrene se da ga dohvati.

— Što želiš, Burnete? — Bijaše očigledno da ipak nije namjeravao pucati, jer je sada i Clay bio naoružan.

— Uzmi svog konja i odlazi! — naredi Clay. — Nemoj se zadržavati na doručku. Ovakvi nam ljudi nisu potrebni.

— Ne možeš me otjerati! — pobuni se Conners.

— To si sâm izazvao — objasni mu Clay. — Znaš da ne mogu drugačije postupiti.

— Baci pušku pa ćemo vidjeti što ćeš onda reći — počeo ga izazivati Conners. — Pokazat ću ti tko je bolji od nas dvojice. Ja sam taj koji je trebao postati predvodnik stada, a ti bi trebao obavljati noćnu smjenu.

Clay odbaci pušku pa se okrene prema Connersu.

— Ne, Bille! — zavikne Rose Lansing. — Stani! Znaš da je ranjen i da još uvijek hramlje. Ne može se boriti protiv tebe.

Conners nije obraćao pažnju na njezine riječi.

Htio je ispraviti tobožnju nepravdu koju su mu nanijeli. Prilazio je Clayu spremajući se da ga udari. Ovome uspije da se obrani od prvog divljačkog udarca tog snažnog čovjeka, ali Conners ga ponovno napadne svom žestinom. Ranjena noga popusti pod Clayom. Čuo je kako Rose viče Connersu neka prestane. Osjeti da ga obuzima mučnina. Uspije mu izbjeći još jedan udarac pa ostacima snage zarine glavu u Connersov želudac. Rose ih je pokušavala razdvojiti.

— Pomozite mi, glupani! — vikala je. — Ubit će jedan drugoga!

Muškarci ih napokon razdvojiše.

— Bille, uzmi svog konja i odlazi!

I to što je brže moguće! — naredi Rose.

— Tako se ne postupa s nekim tko je bio predradnik — bunio se Conners.

Ipak počeo skupljati stvari pa zaja-
ha svog konja.

— Ovo ćete požaliti — obrati se Rosi. — A i ti, Burnete! — Rekavši to napusti logor.

Čovjek koga su zvali Q pride Clayu.

— Krenut ću za njim da vidim kamo će odjahati.

— Nije potrebno. Ovo je gotovo — odmahne glavom Clay.

— Sumnjam! Taj je momak zao. Mogao bi postati ubojica. Poznam takve ljude.

Clay slegne ramenima.

Kasnije, kad je Lonnie Randal zastao kraj njega, Clay ga zapita:

— Koliko ti je godina, Lonnie?

To sam te već dugo htio pitati, ali imao sam odveć posla.

— Bit će mi osamnaest — odgovori Lonnie.

Ann Lansing koja ga je čula, nasmije se:

— Nema mu još ni šesnaest — reče Clayu. — Trebao bi biti u školi.

— Godinama sam išao u školu. Dosta mi je toga — naljuti se Lonnie.

— Odsad ću biti tvoja učiteljica — reče Ann. — U slobodno ćemo vrijeme učiti. Ponijela sam sa sobom nekoliko knjiga koje će odgovarati Cindy i tebi.

— Nećeš valjda... — započe Lonnie.

— Zahvali joj na tome! — opomena ga Clay. — Budi sretan što će pokušati uliti znanje u tu tvoju praznu glavu.

— Dobro, nastojat ću učiniti sve što mogu — složi se Lonnie, kad ga je Clay pogledao vrlo odlučno.

Lonniev se otac nasmije.

— Rekao je da će krenuti za nama, ako ga ne povedem. A on bi to i učinio. Tvrdoglav je poput svoje majke. Mislio sam da će biti bolje, ako ga povedem. Zaradit će za svoju hranu.

— Pobrini se da ti zaradiš za svoju — opomene ga Clay. — Jahao si noćnu smjenu s Peteom Fosdickom i Billom Connersom. Nekoliko vam je goveda odlutalo, jer ste vjerojatno spavali u sedlima.

— Nemoguće! — pobuni se Randall.

Clay pokaza rukom. U svjetlu zore ugledaše u daljini životinje kako kreću u suprotnom smjeru. Bijahu udaljene oko pola kilometara, ali nije im se žurilo.

— Dovedi ih! — naredi Clay. — Ti i Fosdick! Vi ste ih izgubili. Vi ćete ih i dovesti. Zaračunat ćemo vam svu stoku koja će nedostajati kada je idući put prebrojimo.

Fosdick i Jess Randall požuriše izvršiti njegov nalog. Jahali su dodatne kilometre skupljajući stoku i trpeći zadirdivanje svojih prijatelja koji su bili u sebi sretni što se to nije dogodilo njima.

— Nisi li malo preoštari s njima? — zapita Rose Lansing.

— Nije to ništa prema tome što će se dogoditi, ako ih ponovno uhvatim — odvraća Clay.

Ann Lansing primijeti:

— Možda se ponašaš tako samo stoga što želiš biti važan. Možda ti je udarilo u glavu da si postao sprovednik stada. Bill Conners nije bio vlasnik ni jedne životinje, ali svi drugi imaju svoj udio u tome. Ukoliko pogriješe, oni će biti na gubitku.

— Izgubit će i svoje živote — upozori je Clay. — Ne želim da se nešto slično ikada više dogodi.

Prekine se, uzjaha i krene dalje. I opet se jednom pred njim pojavilo bojno polje u onaj sivi dan.

* * *

Svađa s Billom Connersom zbila se prije dva tjedna i počela blijediti u Clayovim sjećanjima. Znao je ipak da mir koji je sada vladao neće dugo potrajati. Vrijeme bijaše lijepo, a stoka mirna. Trava zelena i bogata. Imat će dovoljno vode iduća dva do tri dana. Poslije toga približavalo se prvo iskušenje.

Pred njima je ležalo tridesetak kilometara pustinje. A mogli su očekivati i da će rijeka, do koje su namjeravali stići, također biti isušena. To bijaše opasnost s kojom se u Južnom Teksasu uvijek moglo suočiti.

Rose je vozila svoju zapregu na čelu karavane, a slijedila su je kola s namirnicama. Na mjestu vozača sjedila je mala Cindy. Dijete je držalo u ruci papirnatu zvijezdu pričvršćenu na štap. Igračka se počela vrtjeti na jutarnjem povjetarcu. Clay zapazi oduševljenje u Cindyinim očima. Dugo će se sjećati tog sretnog pogleda, i trenutka radosti.

Tog trenutka pokrene se stampedo. Samo sekundu ranije stoka se mirno kretala naprijed, da bi se trenutak kasnije pretvorila u užasnu, smrtonosnu opasnost. Proteklih nekoliko dana ponekad su životinje i pokušale potrčati, ali ubrzo bi se smirile.

Clay potjera konja. Dok je odlazio opazio je da je nestalo sreće sa Cindyina lica. Umjesto toga pojavi se izraz užasna straha. Vjerovala je da je svojom zvijezdom, koja se okretala na vjetru, pokrenula stampedo.

Usred pobješnjelih životinja jahao je Tom Gary, nastojeći pucanjem skrenuti predvodnika životi-

nja, ogromnog bika. Ali njegov se konj spotakne.

Clay opazi kako je Tomovo tijelo poletjelo u luku. Nestalo je među kopitima, rogovima i prašinom.

Životinje se smiriše nakon što su pretrčale oko tri kilometra. Jurnjava se uspori pa se napokon potpuno smiriše. Zaustaviše se i počеше pasti.

Clay se vratio do mjesta na kojem je Tom pao. Tamo su se našli i drugi ljudi »Pokrpana sedla«. Ann Lansing mu pristupi smrtno blijeda u licu. Clay joj domahne neka se vrati kolima.

— Podi do Rachele i Cindy — reče joj Clay. — Netko im je potreban. Reci Cindy da su se životinje prestrašile čegrtuše ili kojota. Neka povjeruje u to. Važno je! Ne smije živjeti s mišlju da je ona kriva za Tomovu smrt.

Toma Garya pokopaše. Pastor Jones rekao je nekoliko riječi, Rose i Ann zapjevaše neku pjesmu, a Rachel im se pridruži držeći Cindy za ruku.

Clay i četvorica drugih zapucaše, jer je Tom Gary služio u vojsci Južnjaka. Bio je miran čovjek, koga je Clay jedva poznavao. Ostavio je za sobom udovicu i dvoje djece u San Dimasu. Clay se prisjeti da će mjesto njegova groba uskoro biti zaboravljeno.

Odmakne se od groba. Odlazio je već od mnogih grobova, čuo mnogu počasnu paljbu za poginulim vojnicima. Sad je tome bio kraj. Kraj za sve njih, osim za malu Cindy. Dijete je za vrijeme pokopa stajalo kao izgubljeno. Usprkos uvjeravanja, bila je sigurna da je igračka koju je tog jutra držala u ruci, bila krivac za smrt Toma Garya.

Clay dohvati ruku djeteta i povede je do svog konja. Podigne je na

njega i krene do mjesta na kojem nije bilo ni ljudi, ni životinja. Tu je vladao mir i spokoj.

Osjeti da se dijete užasno muči. Čvrsto se privinulo uz njega.

— Jednoć sam bio vojnik — počeo govoriti. — Bila je bitka na mjestu koje se zvalo Hatchers Run. Vrlo daleko odavde. Trebalo bi jahati mjesec dana do tog mjesta. Gubili smo bitku. Druga strana imala je više ljudi i pušaka.

— Zašto si se borio protiv njih? — zapita Cindy.

Clay nije znao što bi joj odgovorio. To bijaše pitanje koje je često postavljao samom sebi. Pitao se to u jeku bitaka, a i poslije. Pitao se kod Hatchers Runa, ali nikada nije našao odgovor.

— Vjerojatno iz ponosa — odgovori napokon. — Vjerujem da ni jedna strana nije željela priznati da nije u pravu, niti da su oni drugi bolji vojnici. Tog dana se dogodilo nešto zbog čega sam još uvijek veoma tužan. Ponekad bih htio zbog toga čak i zaplakati.

— Zaplakati? — iznenadi se Cindy, kao da to ne može povjerovati. — Ti si muškarac a muškarci ne plaču.

— Ponekad i muškarci pozele to uzmoći — reče Clay. — Bio sam kapetan. To je neka vrst sprovodnika stada. Moju jedinicu okružili su Sjevernjaci. Mi smo štitili topove koji su bili vrlo važni za nas. Postojao je samo jedan način da ih spasimo. Morali smo prevariti neprijatelja. Uvjeriti ga da krećemo na jednu stranu, a zapravo smo krenuli na drugu. To je značilo i to da ćemo morati poslati naše ljude u tu lažnu bitku. Za njih nije postojala velika mogućnost da se živi vrate. Nisam mogao poći sâm jer sam zapovije-

dao s dvjestotine vojnika. Trebao sam se pobrinuti kako ću spasiti većinu njih, zajedno s topovima. Morao sam odabrati ljude koji će vjerojatno poginuti. Dogodilo se da jedini čovjek koji ih je mogao voditi, nije bio moj prijatelj. Njegova porodica i moja već dugo vremena bijahu neprijatelji...

— Poput Lansingovih i Burnetovih? — zapita Cindy.

Clay je pokušao pogledati, a tad zapazi da to mlado, nevino biće nije ništa slutilo.

— Jest! — njegov je glas zvučio opet čvršće i odlučnije. — Taj je vojnik bio mlad i obljubljen, možda čak i više od mene. Morao sam mu narediti da zapovijeda tim vojnicima. Znao je da ga zapravo šaljem u smrt. Svi su to znali. Pogledao sam mu u oči, shvativši da on vjeruje kako to činim stoga što smo neprijatelji. A to su vjerovali i drugi. Nikada se nije vratio, a nije se vratilo ni onih jedanaest vojnika. Ali oni su spasili vojsku, topove i mene. Odvukli su neprijatelje do drugog mjesta, tako da smo se mi mogli izvući iz okruženja i priključiti se svojim.

Cindy ga je promatrala suznim očima. Jecala je, a Clay je znao da je shvatila njegovu muku, jednako kao što je on shvatio njenu. Znala je i zašto joj je to ispričao. Govorio joj je kao da je odrasla pa joj treba utjeha, jednako kao što je trebala i njemu.

— Sigurna sam da su na nebu — jecala je. — Kao što se i ja molim da je gospodin Gary na nebu.

— Nikada nemoj kriviti samu sebe, Cindy! — Upozori je Clay. — Mnoge su stvari mogle prouzročiti stampedo. Mnoge stvari za koje mi ne znamo.

Uto do njih dojah Ann Lansing i podigne Cindy na svog konja. Pa-

žljivo je pogledala Claya i otišla, a da ga nije ništa pitala. U daljini su ljudi zatrpavali grob i stavljali na njega kamenje kao zaštitu. Rose Lansing i Rachel vratiše se svojim kolima. Svi su se spremali krenuti do novog logora.

Počese skupljati odbjegli stoku. Stotinjak životinja krenulo je prema jugu. Stigoše ih, a umorni ljudi i konji vratiše ih natrag. Pola tuceta životinja je poginulo, a njihove leševe već su razdirali kojoti i lešinari. Clay prosudi da možda još dvanaestak životinja nedostaje. Ostat će plijen vukova i kojota ili će se pridružiti divljoj stoci koja je obilazila gustiše i travnjake.

Životinje su bile posve mirne. Vjetar je do Claya donosio miris stada i saznanje da je ono jednako tako nepredvidivo kao vjetar. Ta je snaga već otela jedan ljudski život, a mogla je oteti još i više.

Clay odabere mladog bika pa naredi Dadu Hoskinsu neka ga zakolje.

— Neka se svi dobro najedu — reče clay. — Mogu jesti koliko hoće.

Ann Lansing ga upitno pogleda. Običaj bijaše da je slaba stoka, ona koja je hramala, služila kao hrana ljudima. Snažne su životinje čuvali, jer su za njih mogli postići dobru cijenu.

— Ljudi više izdrže kad dobiju dobru hranu — objasni joj Clay. — Jednako kao i stoka.

Kad su te večeri stigli do novog odredišta, pojavio se Micah, kojeg je Clay tri dana ranije poslao u izvidnicu. Bio je umoran i žedan.

— Trebalo mi je više od jednog dana da dođem do vode na kojoj bi se stoka mogla napojiti. Plašim se da će se i ona isušiti prije nego stignemo do tog mjesta.

– Koliko će vremena biti potrebno stoci da stigne onamo? – zapita Clay.

– Možda tri dana – odgovori Micah. – Manje, ako je natjeraš da se kreće i noću.

VI

Dopustili su životinjama da se iduća dva dana dobro napasu zatim napuniše sve moguće posude, lonce i boce vodom pa krenuše rano ujutro na naporan dio puta koji ih je čekao.

Prije nego je sam krenuo, Clay pode do kola na kojima se vozila Cindy. Tu je zatekao Ann Lansing koja je upravo pila kavu. Upitala je djevojčicu:

– Cindy, jesi li dobro?

Cindy je imala ozbiljne oči i djelovala je tužno. Nije mogla zaboraviti Toma Garyja.

– Dobro sam, gospodice Ann! – odgovori djevojčica.

– Za nekoliko dana naći ćemo se blizu Fort Wortu – govorila je Ann.

– Odjahat ću onamo po namirnice. Možda i po novu haljinu za tebe. Bi li me htjela pratiti? Neće to biti daleko od našeg puta.

– Vrlo rado, gospodice Ann!

Clay je vidio da Ann Lansing pručava njega i djevojčicu. I ponovno je bio siguran kako će mu postaviti ono pitanje. Ali Ann odluči da neće pokušati saznati kakvu su tajnu podijelili Cindy i on.

Clay se vrati krdu. Poče požurivati pratioce i životinje. Do podneva prevalili su desetak kilometara. Clay ih je neprekidno tjerao. Poče se spuštati mrak, i Clay je dobro znao da bi to moglo izazvati novi stampedo. U sumraku je za životinje sve djelovalo zastrašujuće.

Ljudi u pratnji neprekidno su na-

stojali stjerati stoku u red. Svakog su sata morali mijenjati konje. Lonnie Randall i Dad Hoskins silno su se umorili. Oni su naime bili zaduženi za izmjenu konja.

Mjesec se digao visoko, a Clay napokon naredi da stanu. Životinje su pasle oskudnu travu tražeći vodu. Noć bijaše hladna, ali i vrlo suha. Rosa nije pala, kako se Clay nadao, jer bi im to sve mnogo olakšalo.

Dopustio je da se odmore pet sati. Svi su spavali s čizmama na nogama u blizinu svojih konja. Clay uopće nije zaspao. Jahao je oko krda, pomažući ljudima noćne smjene.

Pogleda na sat. Polumjesec je u tri sata noću još sjao na nebu. Povjetarac je donosio sočan miris trave.

Clay je u to doba probudio svoje ljude koji su se, iako još uvijek umorni, počeli izvlačiti ispod pokrivača. Skupljali su ih i odnosili do kola koja je vozila Rachela. Ham Marsh hodao je kao pijan, a Clay je pažnju posvetio Calu Pryeru, starcu koji nikada nije spominjao svoje godine, ali je vjerojatno bio među najstarijima. Vjetar se poigravao njegovom dugom bijelom bradom, a zubi su mu cvokotali. Clay zapazi da je starac pokušao dva puta uzjahati, prije negoli mu je to uspjelo. Popio je samo šalicu kave i odbio hranu. Clay poželi da Cal odustane i vrati se kući. Dan ili dva ranije on mu je to predložio što je pažljivije mogao.

Cal se ukočio od povrijeđena ponosa.

– Možda i nisam tako snažan poput tebe, Burnet – govorio je. – Ali znam bacati laso bolje od bilo koga od vas. Kad jednom stignemo u Missouri, svi ćete vi završiti pod stolom dok ću ja još uvijek piti.

Ann Lansing pride Calu, donoseći mu još jednu šalicu kave. Ali on je odbije.

— Ann, nije mi potrebno! — reče, uspravivši se na konju. — Daj to starom Peteu Fosdicku. Toliko dršće da će ispasti iz svoje kože.

Ann očajnički pogleda Cala i okrene se od njega. Micah započe pjevati:

»Hodao san niz ulicu
Niz ulicu,*niz ulicu,
Sretah lijepu djevojčicu,
Baš lijepu djevojčicu.*

Ann Lansing mu se pridruži svojim ugodnim dubokim glasom, a zatim se začuše i glasovi drugih jahača.

Pjesma kao da je umirila stoku. Krenuše za Clayovim konjem i naj snažnijim bikovima.

Zora svane, prvo ružičasta a potom zlačana. Clay bi više volio vidjeti oblake na nebu, ali ta mu se želja nije ispunila. Dan je postajao sve topliji.

— Kako daleko? — uvijek bi ponovno zapitkivao Micaha.

Prelazili su preko ravnice bez obzora i bez milosti za ljude i životinje. Stoka je napredovala sve polaganije pa Clay odredi više ljudi da je tjeraju. Vukovi i lešinari slijedili su ih za vrijeme puta.

Posude bijahu ispražnjene.

Clay iznenada potjera svog umornog konja. U posljednji trenutak uspije mu uhvatiti Cala Pryera prije nego je pao s konja.

Micah mu pritekne u pomoć. Njih dvojica odnesoše Cala do kola u kojima su Rose i Rachel čekale s krpama natopljenim u octenu vodu za slučaj potrebe.

Bijaše prekasno. Cal pogleda Claya pokušavajući se nasmiješiti.

— Ne krivi samog sebe. To je prava smrt za kauboja. Jahati s drugo-

vima, s ostrugama na čizmama i sa stokom kraj sebe. Clay, počasti momke kad stignete u Missouri.

To bijahu njegove posljednje riječi. Rachel i Rose pokriše mrtvo tijelo i zajecaše. Nakon nekog vremena Clay ustane. Stoka se još uvijek kretala naprijed. Jahači su gledali prema kolima, ne znajući što se zapravo događa.

Clay im domahne. Nisu smjeli stati.

— Cal bi to prvi rekao — primijeti. — Upozorio bi nas neka nastavimo stoku tjerati dalje.

Dad Hoskins im pride. Vidio je kako Cal umire. On i Cal bijahu prijatelji cijelog života. Kao mladići borili su se pod zapovjedništvom Sama Houstona u teksaškom ratu za oslobođenje od Meksika.

Dad Hoskins gledao je u Roseu Lansing. Njegova je brada takoder bila bijela. I njome se vjetar poigravao kao Calovom. Ruke mu bijahu zgrčene od rada i reume.

— Rose, ti si kriva za to! — reče promuklim glasom, a suze mu potekoše niz izbrazdane obraze. — Prvo Tom Gary, a sada Cal Pryer. Ti si nas natjerala na ovo. Cal ti je rekao da je prestar, kad si ga pozvala. Smijala si mu se govoreći da je bolje umrijeti kao čovjek, nego trunuti u siromaštvu. Pogledaj ga! Pogledaj što si učinila! Imaš ga na duši.

— Ne! — prekine ga Clay. — Rose je imala pravo. Cal je umro sretan, kao ponosan čovjek. Bio je među svojim. Sve je ove dane uživao u životu. On je to želio. Umro bi od stida da ga nismo povelili sa sobom. Nemoj nju kriviti! Ne krivi nikoga! Dala mu je mogućnost da umre ponosan na sebe. Ne znaš što činiš, ako je pokušas uvjeriti u to da je kriva za smrt čovjeka. Ti to ne znaš.

Clay krene prema svom konju pa naredi:

– Položite Cala u kola. Pokopat ćemo ga u logoru.

Vratio se do stada. U sebi je ponio sjećanje na Roseu Lansing kako stoji iznad tijela Cala Pryera, stisnuvši ruke, s neizmjereno tužnim izrazom lica. Njegove je riječi nisu utješile. Okrivljavala je samu sebe.

Ostatak dana jahao je poput demona. Mijenjao je jednog konja za drugim, zaposlivši Lonniea Randal-la da mu dovodi svježe konje. Tjerao je i ljude. Provodio većinu vremena na začelju karavane, jer su slabije životinje sve više zaostajale. Više od stotinu njih zaostalo je za glavninom stada, vukući se polagano za njim.

Sunce nije poznavalo milost. Clay je morao ustrijeliti kravu koja je pala i više nije mogla ustati. Bolje to nego dopustiti da je živu počnu razdirati sive sjene koje su ih slijedile ocrtavajući se na horizontu.

– Kako daleko, Micah? – zapita ponovno crnca.

– Možda još dva do tri kilometra – odgovori ovaj. – A možda i više. Ne mogu se snaći. Svaki grm izgleda isto kao onaj koga sam vidio prije jednog sata.

Nastaviše se satima kretati dalje i kad je pao mrak. Mjesec se počeo pojavljivati na istoku, a tad je stoka namirisla vodu.

Nitko je nije mogalo zadržati.

– Pustite ih neka trče! – zavikne Clay:

U toj užasnoj trci do vode, poginulo je nekoliko životinja, ali ni jedan čovjek.

Clay je odjahao malko dalje, dok nije otkrio čistu vodu. Sjela je poput dijamanta na mjesecini. Sjahao je i bacio se na zemlju uronivši lice u hladnu tečnost.

Nakon nekog vremena shvati da ga je netko slijedio. Ann Lansing pila je vodu pokraj njega. Raspustila je kosu koja joj je uronila u vodu. Koristeći ruke umjesto čaše žedno je pila, uzdišući od zadovoljstva.

Kad se napokon napila, podigne glavu a mokra joj je kosa visjela niz leđa. Sjela je i pogledala ga.

– Oprostite! – reče.

– Na čemu? – iznenadi se Clay.

– Na mnogo čemu! Na primjer, na žutoj vrpici.

– Još je imam – primijeti Clay.

– Čeka nekog drugoga. Ali nitko se nije pojavio.

– Plašim se da uskoro hoće – upozori ga Ann. – Neki ljudi govore da će otići.

– Neka odu! – naljuti se Clay.

– Majka je očajna – nastavi Ann. – Krivi sebe zbog Cala i Toma Garyja. Htjela bi da se vratimo, ukoliko je to moguće.

– Sada više nije.

Ann je neko vrijeme šutjela.

– Htjela bih ti zahvaliti – izjavi napokon. – Stoga što si im rekao da ona nije kriva za to. Ne znam što bi inače učinila. Užasno ju je pogodila Calova smrt.

– Umro je sretan – opomene je Clay. – Trebala bi to razumjeti.

Ann ga pažljivo pogleda.

– Clay, bio si zapovjednik jedinice u kojoj je Phil služio kao narednik na kraju rata, zar ne? – zapita ga iznenada.

Clay se morao prisiliti da odgovori.

Jesam!

– Jesi li i ti sudjelovao u toj posljednjoj bitci?

– Bio sam tamo.

Ann je dugo oklijevala prije nego je ponovno progovorila:

– Hoćeš li mi ispričati što se dogodilo? – zapita.

Clay je često mislio na trenutak kad će ga to zapitati. Tražio je odgovor, ali ga nije nalazio. To ga je progonilo sve te mjesece otkako je spoznao da se beznadno zaljubio u Ann Lansing.

– Neću! – reče grubo. – Što bi to još koristilo? Ljudima se u ratu događaju stvari koje drugi kasnije ne mogu razumjeti, a niti oprostiti.

Vratio se do svog konja koji se napojio, uzjahao ga i vratio se stadu, ostavljajući djevojku samu.

Drugog su jutra iskopali drugi grob i položili Cala u njega. Istog dana napustiše ih nekoliko ljudi. Pete Fosdick i Dave Wilson odlučise da to nije posao za njih. Nakon što su se oprostili od Cala, prideše Clayu i rekoše mu da im je svega dosta i da se vraćaju u San Dimas.

– Bilo bi najbolje kad biste svi učinili to isto – govorio je Pete Fosdick ljudima. – Pokopali smo Toma Garya, a sada i Cala, a nismo prošli još ni pola puta. Bit će još grobova, ako krenete dalje. Rose Lansing vas je nagovorila na to. Ona je žena. Ne mora jahati osamnaest sati na dan. Ne mora se pokoravati sprovodniku stada koji je već dvojicu otjerao u smrt.

Ann Lansing pride Fosdicku, visokom čovjeku orlovskog nosa.

– To nije istina i ti to dobro znaš – govorila je. – Ukoliko još netko od vas misli to isto o mojoj majci ili o Clayu Burnetu, neka to odmah kaže i krene kući.

Nasta tišina. Potom još dvojica prideše Fosdicku. Jedan bijaše Ike Turner, a drugi Dad Hoskins.

Pastor Ezra Jones ljutito progovori:

– Podite kući, vi bijednici! Ionako ništa ne vrijedite. Recite svojoj djeci

i ženama neka vam svežu vrpцу. Znate i sami kakve boje.

– A što će biti s našom stokom? – zapita Fosdick. – Imam četrdeset goveda u stadu. Dad nema ništa, ali Ike i Davis imaju više od stotinu komada.

– Povedite stoku sa sobom – reče Clay.

– Znaš da to ne možemo – odgovori Fosdick. – Ni jedna životinja ne bi mogla preći preko te pustinje koju smo upravo prešli.

Rose Lansing progovori: – Dobit ćete za stoku onoliko koliko dobijemo kad je prodamo. Nakon što odbijemo sve troškove podijelit ćemo dobit prema tome koliko je tko imao grla.

– Ne vjerujem da ćemo ikada vidjeti bilo što od svog novca. Ali trebali bismo, obzirom na to što smo doveli svoje živote u opasnost prateći stoku dovde – primijeti Fosdick. – Mislili smo da bi nas već sada mogla isplatiti. Znamo da imaš novaca, Rose!

– Gubite se odavde što prije! Prokleti bili! – prasne Ann Lansing. – I to dok vas ne dohvatim.

– Kćeri! – opomene je majka. – Ne zaboravi da si dama.

Ann Lansing pogleda samu sebe, a potom pogleda svoju majku i Rachelu. Rachel je odustala već prvog tjedna od nošenja haljine. Navukla je muške hlače. Ali Rose Lansing je izdržala. Još je uvijek bila odjevena u široku suknju. Očigledno je struk stisnula korzetom.

Potom Ann pogleda ljude oko sebe odjevene u pokrpanu odjeću. Pogled joj se zaustavi na Clayu koji nije izgledao ništa bolje od drugih.

Iznenada se počeo smijati.

– Oprostite, gospodo! – reče. – Od sada ću se pokušati ponašati poput prave dame.

Sve se glasnije smijala, a Rachel joj se pridruži. Sad se već i Clay smijao.

Beaverslide se zagrcne. On i pastor počese pljeskati.

Missouri, evo nas, dolazimo! — zavikne Beaverslide. — Mi smo momci »Pokrpanog sedla«. Nećemo odustati dok ne stignemo.

I drugi im se pridružiše. Logor postade prava ludnica. Ovi su odrpanci mogli poslužiti kao strašila.

Ham Marsh dohvati ruku Rose Lansing i zavrti je oko sebe. Prvog se trenutka ukočila, a zatim se počeo smijati. Suknja je letjela oko nje. Ovo je bilo više od plesa, to je Rose shvatila. Bijaše to prikrivanje tuge za prijateljima koji su poginuli.

Clay ugleda pred sobom Ann Lansing.

— Missouri, evo nas, dolazimo! — uzvikne.

Clay je uhvati za ruku i oni se pridružiše veselom plesu. Lonnie Randall zasvira na usnoj harmonici, a i otac mu se pridruži. Stoka, kojoj nije bila potrebna straža, nakon tog napornog puta, pasla je podignuvši iznenađeno glave.

Ona četvorica koja su namjeravala otići, povukoše se na sigurnije mjesto.

— Poludjeli su! — primijeti Pete Fosdick. — Potpuno su ludi. Sretni smo što smo ih na vrijeme napustili.

VII

— Mogao bih nabaviti nekoliko pomoćnika — reče Q drugog dana Clayu.

— Gdje! — pogleda ga ovaj.

— Potrebno mi je nešto vremena — odgovori Q. — Možda me neće biti tjedan dana. Možda ću ih naći, a možda i neću. Ali isplati se pokuša-

ti. Ne možete tjerati stoku samo s šestoricom ljudi. A i ti su uglavnom slabi i stari. Ionako ćete se morati odmarati nekoliko dana.

Q je od spasavanja iz rijeke mirno obavljao svoj posao, ne žaleći se ni na što. Dokazao je da je vrlo sposoban gonič stoke. Očigledno je imao iskustva u tome. Ostali su ga izbjegavali. Nisu ga se plašili. Ti ljudi nisu se plašili ničeg. Počeli su se pretvarati u čvrstu zajednicu. Namjeravali su dotjerati stado na cilj ili umrijeti u tom pokušaju. Uz to nisu ni sumnjali da će još neki od njih poginuti prije nego li sve ovo završi.

Uglavnom su se klonili Qa stoga što mu nisu htjeli smetati. Uvijek je spavao sa svojom puškom i nožem blizu ležaja. Bijaše jedini koji nikada nije spominjao prošlost ni budućnost. Zapravo, uopće nije govorio. Osim o stvarima vezanim uz stoku. Svi su vjerovali da je bjegunac. Clay bijaše uvjeren da je Q obavljao taj posao samo stoga što se osjećao obaveznim prema njemu. Pomagao je, jer je mislio da treba platiti Clayu što mu je spasio život.

— Nećeš li mi reći gdje namjeravaš naći te ljude? — zapita.

— Možda u Hackberryu — odgovori Q. — To je zapadno odavde. Ni je odveć daleko, ali bit će mi potrebno neko vrijeme da pronađem momke na koje mislim.

Clay je čuo za Hackberry. Bijaše to sklonište lovaca i raj za pljačkaše i ljude izvan zakona.

— Rekao bih da si dobro upoznat s onima tamo — primijeti Clay.

— Bio sam tamo — slegne Q ramenima.

Rose Lansing ga je slušala. Opašala je pregaču a ruke su joj bile brašnjave. Clay se je nije usudio pogledati sluteći da se ne slaže s njegovim prijedlogom.

– Ukoliko nađeš te momke – reče Clay – objasni im da ne mogu plaćati više od dvadeset i pet dolara mjesečno. Možda će dobiti neki dodatak, ako uspijemo dobro prodati stoku. Upozori ih na još nešto: nećemo im pomoći dođu li u sukob s šerifom ili lovcem na ucjene.

Q se nasmije.

– Reći ću im.

– Trebaš li novaca? – zapita Clay. Kad je Q slegnuo ramenima, okrene se prema Rosi Lansing. – Daj mu deset dolara – reče. – Mora jesti i kupovati hranu za konja.

Rose podigne nos. Nezadovoljstvo joj se pojavi na licu, kad je krenula prema kolima i vratila se donoseći zlatnik. Pruži ga Clayu, a on ga predade Qu.

Rose nije progovorila dok Q nije osedlao konja i odjahao.

– Dakle, zaposlit ćemo još nekoliko tih razbojnika – primijeti zlovoljno.

– Naš je zadatak dovesti stoku do tržišta – opomene je Clay.

Rose ode i pridruži se Racheli želeći joj pomoći pri kuhanju. Osjećaj krivnje mučio ju je svakog dana sve više i više.

Clay je gledao za Qom kako se udaljuje prema zapadu. Znao je posve dobro da se Q izlaže opasnosti odlazeći u Hackberry. Očigledno su ga tamo poznavali. Mogao bi naleći na vojnike ili na nekog šerifa. Ali i to je bio jedan od Qovog pokušaja da isplati svoj dug.

Clay i ostali ljudi »Pokrpana sedla« počese čekati. Životinje su smršavile zbog napornog puta. Ali za nekoliko dana opet će se oporaviti.

Muškarci su trebali ponovno steći izgublenu snagu. Za to su se pobrinule Rose i Rachel. Clay nije zapazio da je smršavio više od drugih.

Shvatio je to vidjevši da ga nutkaju dodatnim zalogajima.

Prošla su četiri dana, a zatim i peti. Stoka se oporavila i bila pripravna za daljnji put. Ali Q se nije javljao.

– Vratit će se – govorio je Clay.

– Nikada više nećeš vidjeti tog čovjeka – ljutila se Rose Lansing. – Ne mogu nu prigovoriti. Svatko tko bi se vratio ovamo, morao bi biti lud.

– Ali on zasigurno hoće! – tvrdio je Clay.

Rose uzdahne.

– Vjerujem da imaš pravo. Čudan je to čovjek. Misli da treba platiti svoj dug.

Clay je uspijevao skrivati svoje nestrpljenje. Nije mogao krenuti dalje s ljudima koji su mu preostali. Vjerovao je uz to da će se Q vratiti. Ukoliko je živ i slobodan. Možda je već bio mrtav ili ležao u nekom zatvoru.

Kasno tog poslijepodneva pojavile se se jahači. Među njima nije bilo Qa.

– To je potjera! – primijeti Micah.

Pogodio je. Jahači sjahaše s konja, ne čekajući da ih netko pozove da to učine. Bilo ih je šest a svi su bili prašnjavi i gladni. Nisu bili raspoloženi za razgovor. Svi bijahu naoružani.

Najviši među njima počeo se ogleđavati.

– Kako ste, dovraga, došli ovamo?

Ann Lansing mu odgovori prije nego je Clay uspio otvoriti usta:

– A tko to, dovraga, pita?

Čovjek se iznenadi. Pride joj korak bliže pa je pažljivo pogleda. Potom pogleda Rachelu, Cindy i Rosu Lansing.

— Oprostite, gospode! — promuća. — Nisam znao da ovdje ima žena. Ja sam šerif Sim Kimball iz Hackberrya. Vi ste...

— Moje je ime gospođica Lansing — odgovori Ann. — predložili bismo vam da sjašite, ali izgleda da ste to već učinili.

Sim Kimball nije znao što bi odgovorio. Nastojao se snaći. Pogleda ljude oko sebe. Poče proučavati Beaverslidea Smitha koji je upravo popravljao petu svoje iznošene čizme. Sklonivši pogled s čizama pogleda s velikim prezirom pridošlice.

— U Teksasu se nikada neće naučiti pristojnom ponašanju — reče kratko.

Kimball sad obrati pažnju na pastora Jonesa. Taj je upravo prao čarape. Potom pogleda Hama Marsha koji je popravljao staro sedlo. Pogled mu se zaustavi na Lonnieu Randallu, odjevenom u preširoke očeve hlače i košulju.

Kimball se obrati svojim pratiocima želeći se uvjeriti vide li oni isto što i on. Zurili su iznenađeno u skupinu pred sobom. Kimball odmahne glavom kao da još uvijek ne vjeruje.

— Jahali smo tri dana, a možda i više — reče — Nisam posve siguran. Nisam siguran ni u što. Tko vas vodi?

— Ja. — odgovori Clay. — Stado dolazi iz San Dimasa. Krećemo na tržište u Missouri.

— Missouri? Mislite da ćete moći... Mislim, za koliko namjeravate stići onamo?

— Stići ćemo — uvjeravao ga je Clay. — Tražite li nekoga?

Kimball izvuče zgužvani papir iz džepa i pažljivo ga rastvori kako se ne bi raspao. Bijaše to potjernica. Na potjernici bijaše fotografija čov-

jeka imenom Kirby Kane. Nije bilo sumnje da je Kirby bio Q.

— Jeste li vidjeli tog čovjeka? — zapita Kimball.

Ann Lansing pogleda preko Clayovih ramena. Clay je znao da će Ann progovoriti i da će zanijekati da ga pozna. Umjesto Ann Clay brzo odgovori:

— Možda — reče.

Začu da je djevojka ljutito uzdahнула. Očekivala je da će lagati.

Sim Kimball ga oduševljeno pogleda.

— Gdje? Kada?

— Vidio sam tog čovjeka prije dva do tri tjedna u Meksiku, uz rijeku Rio Grande. Tamo smo preuzimali stoku od Meksikanaca. Čovjek, nalik ovome na slici, radio je za rančera imenom Pedro Sanchez.

Kimballove nade nestade.

— U Meksiku? — uzdahne. — Prije nekoliko tjedana? Što mi to koristi? Prije nekoliko dana bio je u Hackberryu i tamo je učinio pravo čudo.

— Što je to učinio? — zavikne Ann Lansing.

Sad se i Clay tobože iznenadi.

— Što je učinio? — zapita šerifa.

— Svašta! Traže ga zbog otmice, mučenja i oduzimanja slobode, da ne spomenem pljačku banke.

— A kako je to mogao učiniti kad je u Meksiku? — ispitivao je Clay šerifa.

— Meksiko nije tako daleko da ne bi mogao stići ovamo prije vas — odgovori Kimball. — Nije mu bilo dovoljno da je uništio ubogog starog Jonathana Pickensa, opljačkavši prije godinu dana njegovu banku. Morao je prije nekoliko dana dojahati u Hackberry, upasti u Jonathnovu kuću i oteti ga. Našli smo Jonathana drugog dana svezanog za

stablo i namazanog smolom i perjem.

– Zar je to učinio čovjek na toj slici? – zapita Clay, kao da ne može povjerovati. – Taj Kirby Kane?

– Imao je pomoćnike. Jonathan je rekao da ih je moralo biti četiri ili pet. Svezali su mu oči, ali je čuo njihove glasove.

Rose Lansing brzo skrene razgovor:

– Mogla bih vam pripremiti nešto hrane. Znam da vam se žuri, pa ću vam morati ponuditi nešto hladno. Put do Meksika je dug pa morate nešto pojesti.

– Meksiko? – ponovi Kimball.

– Čovjek kojeg tražite došao je odanle – primijeti Rose. – Kamo bi krenuo nakon što je počinio tako ogavan zločin ako ne onamo?

Jedan od Kimballovih ljudi progovori:

– Proklet bio, ako odem u Meksiko! Oprostite, gospodo, to mi je izletjelo. Zapravo taj čovjek i nije ništa učinio onom starom pokvarenjaku. Samo ga je malko namazao smolom i oblijepio perjem. Ima mnogo ljudi koji vjeruju da je Jonathan to zaslužio.

I drugi ljudi potjere potvrdiše njegove riječi. Nisu imali namjeru krenuti za njim čak u Meksiko. Uz to su imali najgore moguće mišljenje o Jonathanu Pickensu. Sam Kimball je zapravo bio sretan zbog te njihove odluke.

– Prihvatit ćemo vašu ponudu – obrati se Rosi. Bijaše očigledno da mu je bilo drago što je izbjegao nesigurnu potjeru.

Clay se povuče, dok su Rose i Rachel, uz Anninu pomoć, posluživale pridošlice. Ann mu pride nakon nekog vremena.

– Dobro si se izvukao iz toga, a zapravo i nisi lagao – primijeti. –

Uvijek sam znala da su Burnetovi vješti u spletkarenju. Što je to Q zapravo učinio? Je li poludio?

– Ne bih rekao – odgovori Clay.

– Nikada ga više nećemo vidjeti.

– Zašto si tako sigurna u to?

– Stoga, jer inače ne bi oteo čovjeka.

– Ali on vjeruje da je dužan pratiti me do kraja ovog puta i čuvati me.

– Što onda, ako se ipak ne pojavi?

– Nastavit ćemo put. Što drugo?

– S tim ljudima? Nemoguće!

– Ni ja nisam vjerovao da ću jednom stajati ovdje i razgovarati s jednom Lansingovom – nasmije se Clay. – Ali evo nas ovdje! Sve je moguće nakon toga. Još uvijek vjerujem da će se pojaviti.

Imao je pravo. Ali to se dogodilo tek dan poslije, kad je već pao mrak. Sad je već i Clay počeo pomalo sumnjati. Međutim Q se ipak vratio. Clay je sjedio nešto podalje od kola, držeći u ruci šalicu kave. Začu oprezan zvižduk iz mraka. Brzo ustane i ugleda onog tko je zviždukao. Bijaše to Q, ili Kirby Kane.

– Je li potjera otišla? – zapita

– Već odavno – odgovori Clay.

– Jučer poslijepodne. Krenuli su natrag u Hackberry, vrlo sretni zbog toga. Bijaše im svega dosta. Natjerali smo ih povjerovati da si krenuo natrag u Meksiko, i da te tamo neće uspjeti uhvatiti. Zapravo, rekao bih da se nisu baš odveć trudili da te ulove.

Q zahihoće.

Jonathan Pickens nije baš najomiljeniji stanovnik Hackberryja.

Tiho zazviždi, a u mraku se počeo nešto micati.

Nekoliko muškaraca, vodeći konje, izmiliše iz sjene.

– Ovo su momci koji će raditi za tebe – reče Q.

– Neki imaju iskustvo u gonjenju stoke, pa će zaraditi svoju plaću. Jedan ili dvojica ih morat će se priviknuti na taj posao, ali i oni će nam koristiti kad to bude potrebno.

Clay pogleda ljude koje je Q doveo. Rose Lansing i njezina kćerka, privučene glasovima, napustiše logorsku vatru i priđoše im.

Pogledavši momke, Rose uzdahne:

– Neka nam nebo pomogne!

Q je doveo petoricu momaka. Dvojica bijahu odjevena u crne ogrtače koji su im dopirali do koljena. Clay pomisli da su to propali kockari. Druga dvojica odjenula su otrcanu kaubojsku odjeću. Peti, pak, navukao je crni kaput, kockastu košulju, prugaste hlače i visoke čizme.

Bijahu različite visine, različite odjeće i različitih izraza lica. Bijahu mladi, neobrijani i djelovali kao da za njih ništa na svijetu nije važno.

– Ovog ćemo zvati Zeno – primijeti Q. – Ili bolje, ukratko Z.

– A oni drugi su vjerojatno A, B, C i D. – reče Rose Lansing.

– Kako ste pogodili? – zapita je Q.

Rose sva očajna lupne se rukom po čelu.

– Ako i trenutak mislite da ćemo...

– Plaća iznosi dvadeset i pet dolara mjesečno – obrati im se Clay.

– Jeste li zadovoljni s time?

– Ukoliko je hrana tako dobra kako Kirk... mislio sam reći kako Q tvrdi – reče jedan od kauboja. – Pričao nam je da je to prava domaća kuhinja što žene kuhaju.

– Najbolja hrana koju ste ikada jeli – primijeti Clay. – Ukoliko krenete s nama, očekujemo da ćete ostati do kraja. Naše je odredište

Missouri. To znači da ćemo morati preći preko indijanskog teritorija.

– Misliš li da ću pristati putovati s tim ljudima? – zavikne Rose. – Pa to su...

Njezina je kćerka prekine:

– Majko, krivo gledaš na to. Oni djeluju poput poštenih i ispravnih ljudi.

– Kako to možeš reći? – Uzdahne njezina majka. – Znamo da su onog ubogog čovjeka namazali smolom i da ih zbog toga traže.

– Zapravo ga nismo namazali smolom. Bio je to samo kolomaz. Obljepili smo ga s nešto malo perja – reče Q.

– Nismo naime pronašli smolu – objasni najmlađi od njih.

Morali smo upotrijebiti ono što nam je bilo pri ruci.

Q se obrati Clayu.

– Možete me svi zvati Kirby. Vjerojatno su vam odali moje pravo ime.

– I dalje ćemo te zvati Q – odgovori Clay. – Što se nas tiče, nikada nisi ni imao drugo ime.

– Hvala! – reče Clay. – Ali ipak će biti pametnije budemo li momke zvali po imenu. Onaj u crnom kaputu, nalik pogrebniku, je Bass. Onaj omanji, odjeven poput njega, je Ace. Ova dvojica su Cass i Dess. Peti je Zeno, je li to jasno?

– Potpuno jasno – kimne glavom Clay. – Vjerujem da ova dvojica nisu pogrebnici. Vjerojatno su vještiji u kartanju nego u sahranjivanju mrtvaca.

Q se nasmije.

– Mogao bi imati pravo. Nemoj igrati poker s njima. Niti sa Zenom.

Nije baš tako glup kako izgleda.

– A vas druga dvojica? – zapita Clay, pogledavši Cassa i Dessa. –

Što je vaša struka?

— Dakako tjeranje stoke — odvrati tobože uvrijeđeno Cass. — A što bi drugo bilo?

— Ne bih želio pogađati — primijeti Clay. — Krenut ćemo ujutro, jer se stoka dovoljno odmorila. I to u ranu zoru.

— U vrećama imamo odjeću koja je bolja od ove — reče Ace. — Bit će bolje da noćas prespavamo u grmju. Nema smisla da se guramo s vama.

Clay je znao da se Ace i njegovi prijatelji neće izložiti opasnosti od mogućeg povratka Sima Kimballa i njegovih ljudi.

Rachel, koja je sve to slušala, progovori:

— Noćas baš neću dobro spavati. Imat ću mesarski nož kraj sebe. Ne bih željela da se pljačkaši banke motaju oko mog ležaja.

— Šuti! — naljuti se Micah. — Ovi su nam ljudi došli pomoći.

— Samo da nas ne zakolju! — uzdahne njegova žena.

— Nemojte je slušati! — naljuti se Ann. — Htjela bih vam reći da znamo cijeniti vašu pomoć.

— Uz to nismo pljačkaši banke — povrijeđeno izjavi Ace. — Kir... mislim Qa, prevario je onaj stari lopov Jonathan Pickens. Optužili su ga zbog nestanka novca, kojeg je zapravo stari Jonathan ukrao sâm sebi.

— Ispričajte nam sve! — zahtijevala je Rose.

— Ionako nam ne biste vjerovali — progovori mirnim glasom Q. — Ne sviđamo vam se. A i umorni smo! Već se danima skrivamo pred tom potjerom.

Clay krene za njima dok su se povlačili u mrak. Q mu je očima dao znak da moraju razgovarati, ali nije to želio reći u prisustvu drugih.

Stigavši do njihovih konja, Clay zapazi da oni nisu ponijeli sa sobom pokrivače i da su bez njih proveli sve protekle noći. Vjerojatno su i jeli vrlo malo ili uopće ništa.

Vratio se u logor da razgovara s Roseom i Rachelom. One su pristale pripremiti i drugu večeru. Clay pokupi sve pokrivače koje je mogao naći i odnese ih ljudima. Sjedili su i pušili lule, čekajući da se on vrati.

Žene su donijele jelo na limenim tanjurima. Momci se baciše na jelo poput gladnih vukova. To je natjeralo Rachelu izjaviti:

— Budu li toliko jeli, stići ćemo do Missouria bez stoke. Sve će pojesti.

— Ne brinite — nasmije se ljubazno Zeno. — Pravilo je da ne jedemo vlastitu stoku.

— To je teško povjerovati — primijeti Rachel.

Nakon što su se žene vratile, Clay pogleda momke oko sebe.

— Želio bih vam nešto reći! — izusti. — Znate da je naš posao dotjerati stoku na tržište. Nećemo se baviti ničim drugim.

— Kao pljačkanjem banke? — dodade Ace.

— Tako je! — potvrdi Clay. — Htio sam vam to samo dati na znanje.

— Ispričat ću vam sve, vjerovali to ili ne — započe Q. — Prije godinu dana vrtio sam se oko Hackberryja. Tjerao sam stoku, radio na rančevima, čak i vozio poštansku kočiju. Taj je kraj pun momaka kakav sam ja. Bivših vojnika koji su, poput mene, moje braće i bratića, pokušavali započeti novi život.

— Braće? Bratića? — iznenadi se Clay.

— Ace je moj stariji brat, a Bass mlađi. Cass i Dess su moji bratići. Naši su očevi bili braća. Držimo se zajedno. Ako netko nekome od nas

nanese nepravdu, svi ćemo mu to zajedno vratiti.

— A ovaj? — zapita Clay pokazavši na Zenoa.

— Nije u rodu s nama. Prijatelj je koji govori istim jezikom kao i mi. Borio se u vojsci Sjevernjaka protiv nas, ali sada smo prijatelji.

— Kakve to veze ima s Jonathanom Pickensom? — zanimao se Clay.

— Skupili smo nešto novaca želeći kupiti mali ranč blizu Hackberryja. Htjeli smo se baviti stočarstvom, vjerujući da će stoka uskoro postati vrlo vrijedna. Jonathan Pickens, vlasnik je banke u Hackberryju, pa izigrava važna čovjeka, iako je ta banka vrlo mala. Volio je igrati poker, a to ni jedan bankar ne bi smio. Igrao ga je loše. Dugovao je novac mnogim ljudima, ali su mu vjerovali, jer je bio bankar. Dakako, nitko nije slutio kako je siromašna ta banka. Jedne večeri u igri sa mnom, izgubio je dvije stotine dolara. Govorio je da nema toliko novaca uz sebe pa me pozvao da pođem s njim u banku gdje će novac izvaditi iz svog sefa.

— Moj je brat prava budala — reče Bass. — Mogao je slutiti što Jonathan namjerava.

— Popio sam nekoliko čašica i bio dobro raspoložen — uzdahne Q. — U ponoć krenuo sam s njim do banke i čekao u njegovom uredu. Dao mi je taj novac, a ja sam se vratio na ranč. Ujutro me Bass probudio i rekao neka bježim. Pronašli su Jonathanova svezanog u banci, veliki je sef bio provaljen, a bančin je novac nestao. Jonathan je tvrdio da sam ja to učinio i da sam pobjegao navodno s više od deset tisuća dolara. To je bilo sve što su štediše uložile u banku, pa su sada ostali bez svega. Dakako,

Jonathan je to te noći ukrao iz sefa, svezao samog sebe i pričekao da ga ujutro nađu. Zatim je optužio mene.

Q trenutak zašuti pa nastavi:

— Bio sam siguran da će prije povjerovati Jonathanu nego meni i mojoj braći. Nismo baš bili neki ugledni građani. Ponekad smo možda i uhvatili neko govedo koje nije bilo naše, ili smo igrali poker. Ali nikada nismo zapravo nikome učinili nešto nažao. I tako sam pobjegao u Meksiko na konju kojeg mi je Bass doveo.

— A vi preostali vrtjeli ste se oko Hackberryja cijelo to vrijeme? — zanimao se Clay. — Zašto?

— Ne volimo kad nas varaju — objasni Ace. Naš su mali ranč zaplijenili, a ubrzo potom, Jonathan je kupio dosta zemlje, uključujući i našu. Tvrdio je da mu je novac posudila neka prijateljska banka s Istoka. Stoga smo povjerovali da nam je ostao nešto dužan pa smo se zadržali ovdje. Moram priznati da nam je Jonathanova stoka prijala bolje od bilo čega što smo ranije jeli. A nismo plaćali za nju. Jonathan je to znao. Pokušavao je na sve moguće načine da nas uhvati, ali mu to nije uspijevalo. Uživali smo u tome. Uto se ponovno pojavio Kirby i rekao nam da čovjek kome se divi treba naša pomoć. Popili smo nekoliko čaša opraštajući se od Hackberryja, odjahali do Jonathanova ranča, uhvatili ga, namazali kolomazom i zalijepili perjem. Vjerojatno mu je uspjelo da ga dosad spere sa sebe.

— Dobili ste posao — reče Clay.

— Budemo li imali sreću, napustit ćemo Teksas za nekoliko dana. Sve dotad morat ćete se čuvati potjere.

— Ima još nešto — doda Q. — U Hackberryju naletio sam na Billa Connersa, onog koga ste otjerali.

– U Hackberryu? – iznenadi se Clay. – Vjerojatno je to zabuna. Conners se vratio u San Dimas.

– Nije zabuna – reče odlučno Q.

– To je bio Conners. Potpuno je propao. Druži se s ljudima koji se bave time da pokreću stampedo, a potom hvataju zalutalu stoku. Ponekad pljačkaju i poštanske kočije. Conners priča da je izazvao stampedo prije nekog vremena i to stoga što se želio osvetiti nekim ljudima.

– Ponovi to! – naredi Clay.

– Stado nije natjerala u stampedo zvijezda one uboge male djevojčice, koja optužuje samu sebe da je kriva za smrt kauboja. Conners je prestrašio stado mašući bijelom krpom pred nekim životinjama koje su pasle malko podalje. Samo slučajno je mala Cindy tog trenutka podigla zvijezdicu na drugoj strani stada.

– Kako to znaš?

– Conners je dojahao prije četrnaest dana u Hackberry. Cass i Zeno kartali su s njim. Conners nije dobar kartaš, a uz to pije. Počeo je pričati kako je hrabar čovjek i kako je natjerao stoku u stampedo. To je stado vodio čovjek kome se želi osvetiti. Sve je to ispričao kako bi u njihovim očima postao važan. Pričao je i to da kreće na sjever, jer sve to želi ponoviti još nekoliko puta. Namjerava uništiti to stado. Čeka u Hackberryu dok se stado ne pojavi.

Clay je neko vrijeme šutio.

– To će biti dobra vijest za Cindy – primijeti napokon. – Još je uvijek tužna. Možda će se početi ponovno smiješiti.

– Ali kako je natjerati da povjeruje u to? – zapita Q. – Neće htijeti vjerovati, misleći da je varamo.

– Kako je daleko do Hackberryja? – zapita Clay.

– Četiri do pet sati jahanja.

– Gdje bih mogao pronaći Connersa?

Q je zurio u Claya.

– Nećeš valjda...

– Gdje?

– Ne mogu poći s tobom – polagano odgovori Q. – Nitko to od nas ne može. Sim Kimball bi nas zatvorio.

– Gdje? – ponovi Clay.

– Ukoliko je tamo, vjerojatno provodi večer u salonu »Lovčev odmor«...

– Je li te Conners vidio?

– Nije! Jedino su se Cass i Zeno sreli s njim. Vidio sam ga nekoliko puta, ali sam ga se klonio.

VIII

Miris govedine, raženog kruha i kave miješao se dok su ljudi doručkovali u osvit zore. Stoka je mirno pasla. Sunce još nije raširilo svoje zrake po preriji.

– Jutra poput ovoga čine da čovjek zaboravi na sve ružno – primijeti pastor Jones.

Cindy je pažljivo promatrala zvijezdu koju je Clay radio za nju. Pričvrstio ju je na drveni štap i pružio Cindy.

– Ne! – zajeca djevojčica. – Ne!

Ann se okrene zapazivši što se događa. Pride užasutoj djevojčici. Uto Clay podigne zvijezdu koja se počeo vrtjeti na jutranjem povjetarcu.

Clay pride Cindy i uhvati je za ruku.

– Stoka se ne plaši toga. Nešto je drugo izazvalo stampedo. Neki je zao čovjek mahao bijelom krpom s druge strane stada.

Stoka nije obraćala pažnju na igračku ni kad su joj prišli bliže.

– Eto, vidiš i sama! – upozori je Clay.

Cindy se nasmiješi. Napokon se riješila svoje more.

Clay pride konjima, odabere jednog, pričvrsti pušku za sedlo i uzjah.

— Neće me biti dan ili dva — reče ljudima. — Dostići ću vas, a dotle će Jess biti predvodnik. Čeka me mali posao.

Rose ga htjede nešto zapitati, ali Clay nije obraćao pažnju na nju, već je brzo odjahao.

Stigavši do Hackberryja krene glavnom ulicom i uskoro se nađe pred salunom »Lovčev odmor«. Uđe pa sjedne za stol. Salun bijaše pun vojnika, lovaca i raznih drugih ljudi čudna izgleda. Ali Billa Connersa nije bilo. Clay odluči pričekati. I doista, Bill Conners napokon uđe u salun u pratnji dvojice momaka. Conners se silno izmijenio u tjednima otkako su se rastali. Odjeća mu bijaše prljava, a lice je odavalo da je mnogo pio.

Clay pogleda njegove pratiocce pomislivši da su to očigledno ljudi vični nožu. Primakne se šanku za kojim je Conners zastao i postavi se tako da ga je ovaj morao opaziti.

— Bille, to sam ja! Doista si se trebao vratiti u San Dimas. To bi bilo pametnije za tebe.

— Burnet, što želiš od mene? — napadne ga Conners bijesno.

— Jednu ili dvije stvari — odvrati Clay. — Jedna se tiče Toma Garya. Nitko ga ne bi prepoznao nakon onog stampeda:

— Ne znam o čemu govoriš — tobože se iznenadi Conners.

— Nadam se da će te do kraja života progoniti duh Toma Garya. To si zavrijedio. Ti si čak i bio njegov prijatelj. Došao sam ovamo da ti pokazem kako su snažne moje šake, a približiš li se još jednom mom stadu ponovit ću to sve dok ne budeš

izgledao poput ubogog Toma. Baci taj svoj revolver jer ionako nisi revolveraš.

— Momci, potucite se vani! — zavikne vlasnik saluna. — Ovdje ćete sve polomiti.

— Ali ovdje ima više svjetla — odgovori Clay.

— A to i neće trajati dugo:

Conners je bio sretan da se može potući s Clayom. Znao je da je snažniji od njega. Ali užasan bijes dao je Clayu neočekivanu snagu. Navali na Connersa koji se odupro o šank udarivši snažno Claya po čelu. Ovdje to nije zbunilo, već je dohvatio stolicu koja je stajala kraj njega i udario njome Connersa po cjevanici. Bill umalo što nije pao, ali se ipak uspio zadržati na nogama. Clay ga brzo pogodi pesnicom po licu, a potom po bradi. Conners padne na pod, a u pogledu mu se pojavi izraz neizmjernog iznenađenja.

Clay osjeti udarac u leđa. Udario ga je mlađi Billov pratilac. Pri tom se prijetio da će ubiti Claya, udarajući ga kao lud šakama. Ti udarci baš nisu bili odveć snažni:

Clay se posveti svom novom protivniku. I ovaj je ubrzo završio ispružen na kartaškom stolu. Ostao je ležati bez daha.

— Začu se pucanj. Clay zapazi zabezeknut izraz na licu drugog Connersovog pratioca. Revolver mu je ispao iz ruke. Krv mu je obilno natapala desni rukav. Metak mu je slomio ruku između lakta i zgloba.

Netko je ušao u salun. Ann Lansing! Bijaše smrtno blijeda i užasnuta zbog onoga što je učinila. Ali još je uvijek držala u ruci revolver spremna da ponovno zapuca bude li to potrebno.

— Dodi! — pozove ona Claya. — Maknimo se odavde.

Clay joj pride. Zajedno se počese povlačiti prema vratima saluna. Uto se ona otvoriše i na pragu se pojavi njihov stari poznanik, šerif Sim Kimball.

— Stanite i okrenite se! Predajte oružje! — naredi šerif.

Poslušашe ga, a šerif popipa Claya želeći se uvjeriti da nema neko drugo oružje uz sebe. Kad je to isto htio učiniti i s Annom, ova se pobuni:

— Maknite svoje prljave ruke do mene!

— Nebesa! — zastenje Kimball. — Nije li to ona žena u hlačama? Što radite u mom gradu?

Bill Connors im pride otečena lica.

— Moramo pozvati liječnika! Ova kurva pucala je u Gotcha. Pokušala ga je ubiti.

— Pucala sam mu u ruku — primijeti Ann. — On je bio taj koji je htio nekoga ubiti. Pucao je Clayu u leđa.

— Moram vas povesti sa sobom, dok ne ispitam što se dogodilo — reče šerif.

Nekoliko trenutaka kasnije Ann i Clay nadoše se u uredu šerifa.

Sam Kimball poče nešto zapisivati, a Ann se tiho obrati Clayu:

— Najveća si budala s ove strane rijeke Stiks. A nju ćeš vjerojatno preći mnogo ranije nego ostariš. Kad ćeš napokon prestati dokazivati svoju hrabrost? Neprekidno to činiš, a zapravo se ponašaš samo djetinjasto i nepodnošljivo junački. Znaš da nisi trebao ovamo doći sam.

— A nitko tko ima zrnice mozga ne bi me slijedio ovamo — napadne je Clay.

— Netko je morao — odgovori Ann. — Znala sam da ćeš upasti u neprilike.

— Kako ćete nas dugo zadržati ovdje? — obrati se Clay šerifu.

— Tri tjedna a možda i četiri — odgovori Kimball.

— Tri ili četiri tjedna? — ponovi Clay, kao da mu ne vjeruje.

— Sudac je otišao prije nekoliko dana i tako ga dugo neće biti — objasni šerif. — Potom će vam suditi.

— Varate se, ako mislite da me možete tako dugo zadržati u tom prljavom zatvoru. Ne možemo li položiti kauciju? — upita Ann.

— To mora također odrediti sudac — reče šerif. — Uostalom ovo i nije zatvor za žene. Odvest ću vas svojoj kući. Tamo je jedna soba određena za zatvorenice.

Kimball se obrati svom pomoćniku:

— Pozovi moju ženu! — naredi mu. — Ona će vas čuvati — objasni Anni.

Clay i Ann smjestiše se na klupu, dok je šerif ponovno počeo nešto pisati.

— Nisi valjda tako luda da si ovamo došla sama? — zapita tiho Clay:

— Nisam! — šapne Ann. — Povala sam majku.

— Zašto baš nju?

— Čeka izvan grada.

— Valjda će shvatiti da smo u zatvoru. Nadam se da je dovoljno pametna i da će se vratiti prije nego je uhvate.

Uto se pojavi Kimballova žena, muškaračka izgleda i crvene kose. Za pojas je zataknila revolver.

— Dodi, djevojko! — reče i uhvati Ann čvrsto za ruku. — Georg mi je rekao da umalo što nisi u salunu ubila čovjeka. Već ćemo se nekako složiti, ukoliko znaš što je dobro za tebe.

Vrata se zatvoriše iza njih, a Kimball odvede Claya do ćelije i zaklju-

ča ga. I tako je Clay postao zatvorenik:

Pitao se što će Rose poduzeti. Vjerojatno će se vratiti u logor i javiti što se zbilo. A što potom? Nije znao odgovor na to pitanje. Što su oni starcu već mogli poduzeti? A Q i njegovi rodaci nisu se smjeli pojaviti u gradu. Nije znao ni to što će se dogoditi sa stokom sada kad se više nije mogao brinuti za nju:

Tako su protekla dva dana. Clay nije mogao zamisliti da bi ih Rose Lansing i momci mogli napustiti. Zamišljao je svakakve grozote. Zasiurno im se nešto dogodilo. Napali su ih pljačkaši ili Indijanci. Ubili ih i oteli stoku.

Predveče drugog dana ležao je bezvoljno na slamarici. Iznenada do njega dopre poznati glas.

»Pridružite se vojsci božjoj! Ponižite se u saznanju da će doći sudnji dan!«

Clay brzo pride prozoru. Na kolima koja su prolazila ispred zatvora sjedio je pastor Ezra Jones. Držao je uzde u jednoj ruci, a u drugoj Bibliju. Kola su polagano prolazila ulicom i odmicala sve dalje. Pastorov se glas počeo gubiti u daljini. Ali ubrzo su se kola ponovo pojavila. Ovog puta ih pastor zaustavi blizu zatvora.

Kimball koji je sjedio pred kućom očigledno nije prepoznao pastora. Jones odveže mule i počeo se pripremati da ovdje prenoći:

Clay je znao da ne može ništa do li čekati. Sad je već bio siguran da će se te noći nešto dogoditi.

Deset sati. Ponoć. Grad je spavao. Ključar je zadrijemao na svojoj stolici u uredu.

Clay zapazi neko kretanje pred prozorom zatvora. Netko tiho zapita:

– Clay, gdje si?

Bijaše to glas Qa. Clay pride prozoru s rešetkama.

– Evo me!

Metal udari u metal. Netko gurne lanac kroz prozor. Bijaše to lanac koji je služio za vezanje kotača njihovih kola.

– Izbit ćemo rešetke iz zida – šapne Q. – Vрати mi kraj lanca, tako da ga mogu povući.

Clay učini kao što mu je Q rekao. Pred zatvorom pojaviše se jahači. Primakoše kola koja su trebala povući lanac i pričvrstiše ga za njih.

Mule krenuše. Jahači potjeraše konje. Zajedno s rešetkama srušio se i komad zida, tako da je Clay mogao lagano izaći.

Ključar se od buke probudi i počeo vikati.

– Ne brini – reče Q Clayu. – Zaključali smo vrata zatvora. Trebat će mu neko vrijeme dok izađe.

Clay potrči za njim. Pojaviše se jahači. Jedan od njih bijaše Zeno, a drugi Beaverslide Smith.

– Stanite! – zavikne Clay. – Ann je...

– Evo me! – reče uto Ann. Jahač je na jednom od konja koji su čekali. Clay i Q skočiše na druge pa pojuriše za kolima. Uz Zenoa i Beaverslidea tu bijaše još i Ham Marsh, te Cass.

– Prvo su oslobodili mene – objasni Ann. – To je bilo lakše nego provaliti u zatvor. Sim Kimball i njegova žena čvrsto spavaju. Osobito nakon što su popili bocu viskija koju su kao slučajno pronašli na kuhinjskom stolu.

Jahali su što su brže mogli. Clay nije bio siguran što će se dogoditi, kad Sim Kimball skupi potjeru.

– Gdje je stado? – zapita Clay.

– S druge strane granice Teksasa. Prvo smo stado odveli onamo.

– Dakle to je razlog zašto smo tako dugo čekali na vas – primijeti Ann.

– Vaša je majka rekla da ste oboje mladi i snažni pa možete izdržati neko vrijeme u zatvoru – objasni Q. – Morali smo prvo odvesti stado na sigurno mjesto, kako ga Kimball ne bi mogao zaplijeniti.

– Majka više misli na tu prokletu stoku nego na mene – potuži se Ann.

Svjetla Hackberrya gubila su se u daljini. Još uvijek se njihovi progonitelji nisu pojavili. Ujutro stigoše do mjesta na kojemu je Dess čuvao konje za zamjenu. Tu je bilo i hrane. Zamijeniše konje, pojedoh nešto pa krenuše dalje prema sjeveru:

U podne zatekoše nove konje koje je čuvao Lonnie Randall. Zajahavši ih, krenuše sada sa svim konjima prema Crvenoj rijeci.

U smiraj dana približiše joj se. Rijeka bijaše plitka. Nije bilo teško preći je.

S druge strane rijeke zatekoše svu stoku kako mirno pase. Micah i Nate Fuller čuvali su je.

Rose Lansing im požuri ususret. Zagrli kćerku i počeo plakati.

– Kako si smršavila, mila moja! – jecala je. – Nisu dobro postupali s tobom, zar ne? Rachel, pripremi jelo za moju djevojčicu. I za Claya! Kost je i koža.

S druge strane rijeke pojaviše se jahači. Clay je prepoznao visoki lik Sima Kimballa. Šerif im počeo dovikivati prijetnje. Potom se, pobijeden i osramoćen, okrene od rijeke, skupa s potjerom.

IX

U daljini ocrtavale su se planine Witchita. Prolazili su krajem koji bijaše lovački raj za Indijance raznih

plemena. Čak i sada, usred dana, Clay ugleda nekoliko srna, a vjetar je donosio mirs stada bufaloa.

U tom kraju prijetila im je opasnost od Indijanaca. Plemena su dolazila u lov, ovdje su slavila, plesala u čast svojih bogova. Protivnička plemena ovdje su se borila, i živjela slobodno i nesputano poput vjetra. Indijanci nisu željeli da bijelci prodru u njihov raj.

Svi ljudi »Pokrpana sedla«¹ bijahu svjesni te opasnosti. Svakog jutra Clay bi ih podsjećao na to da budu oprezni. U noći bi više ljudi čuvalo stražu. Bijaše to dodatan napor za ljude koji su ionako dvije trećine dana provodili u sedlu.

Clay zapazi da se jedan od ljudi odvojio od stada, uglavnom stoga da izbjegne oblak prašine. Bijaše to pastor Jones.

– Ne udaljavajte se, pastore! – dovikne mu Clay. – Životinje će krenuti za vama pa ćemo imati muke ponovno ih sakupiti.

Pastor ga je ljutito slušao.

– Da nisam bogobožan čovjek rekao bih ti da odeš do đavola! Dosta mi je te vječne prašine!

Clay mu se primakne. Pastor je doista bio na kraju snaga, jednako kao i svi ostali.

I mirni Micah potuži se Clayu.

– Ne podnosim tog momka Cassa. Uvijek me uspijeva natjerati na najgore mjesto. Jutros sam bio crn, a sad sam požutio od prašine.

– Opomenut ću ga – brzo reče Clay. – Ali smiri se! Tamo je jezero pa ćeš se moći okupati.

– Jezero? – usklikne Micah. – Nisam čuo da ovdje postoji jezero.

– Ne vidiš li odsjaj vode pred sobom? Bit ćemo tamo za manje od jednog sata.

– Kakva sreća! – krikne Cass. –

Pred nama je voda! Plava je i djeluje osvježavajuće.

Svi iznenada dobro raspoloženi krenuše dalje.

— Voda, momci! — klicao je Micah. — Bit ćemo tamo prije zalaza sunca.

Te su se riječi širile od jahača do jahača. Začuse se uzvici oduševljenja. Raspoloženje se iznenada promijenilo, a to su osjećali i konji i stoka.

— Ann Lansing se pridruži Clayu.

— Kakvo čudo! — usklikne veselo. — Ujahat ću u vodu i okupati se.

— Vрати se do kola, i ostani tamo s ženama! — naredi Clay.

— Zašto?

— Vidjet ćeš!

Clay počeo jahati oko stada, govoreći ljudima:

— Momci, počnite se odmah razodijevati. Žene vas neće vidjeti.

Uskoro je cijela karavana kretala naprijed praćena ljudima koji su imali samo šešire na glavi. Clay se pridruži ženama.

Rose Lansing gledala je pažljivo pred sebe. Iznenada pogleda Claya.

— Objesit će te zbog toga, a to i zavređuješ! — reče mu.

Njezina kćerka, koja je jahala u sjeni kola, također je gledala što se događa pred njom. Dohvati bič i zamahne njime prema Clayu.

Majka joj ga ote iz ruke.

— Ne, Ann! — upozori je. — Možda će to uspjeti. Clay je morao nešto poduzeti. Ljudi bijahu spremni da se potuku. Moraju misliti na nešto drugo. Možda se smijati samima sebi.

— Vode uopće nema — javi se Rachel. — Gospodine Clay, morat ćete se spasavati bijegom, kad ti go li ljudi shvate da ste od njih učinili budale. Htjela bih vidjeti njihova li-

ca kad vide da jezero nije ništa do suha pijeska koji se zrcali pod plavim nebom.

Rachel se počeo smijati, sve glasnije i glasnije. Cindy joj se pridruži a ubrzo se i Rose zahihotala. Ann sakri lice rukama tresući se od smijeha.

Clay je vidio da su sad već i muškarci shvatili što se dogodilo. Najbliži njemu bijaše Q. Gledao je pred sebe, kao da ne može vjerovati u ono što je vidio. Iznenada spozna da će biti najbolje smijati se na svoj račun.

Momci su sjahali. Clay opazi kako zure u vrući pijesak. Čekao je strpljivo, a tada do njega dopre glasan smijeh. Počese udarati jedan drugoga svojim šeširima. Opet je jednom popustila napetost koja je zavládala među njima.

— Uspio si! — obrati se Rose Clayu.

— Dva kilometra dalje je doista mala rijeka — upozorio je Clay. — Ukoliko su karte ispravne. Stići ćemo onamo prije zalaska sunca. Nedaleko je malo utvrđenje i gradić. Odmorit ćemo se dan ili dva pa će se momci opustiti.

— Kako se zove to mjesto? — zapita sumnjičavo Rose.

— Tvrđava Komanča — odgovori Clay.

— Posve sam sigurna da i ti znaš kakvo je to mjesto. Još je mnogo gore od Hackberryja — upozorio ga Rose. — Tamo ni jedno pošteno stvorenje nije sigurno. Puno je razbojnika, pljačkaša, kockara i...

— I namazanih žena — doda njezina kćerka.

Lonnie Randall koji je dojahao do njih uzvikne:

— Tvrđava Komanča! Ne mogu dočekati da stignemo onamo.

— Tako si mlad da to mjesto nije za tebe i ja ću te u tome spriječiti — upozori ga Roše Lansing. — Ne bih mogla tvojoj ubogoj majci pogledati u oči, ako bih ti dopustila poći u to gnijezdo grijeha.

— Nemam sreće! — uzdahne Lonnie.

— Clay pričekaj dok su se ljudi smirili i odjenuli, a tad krenuše dalje.

Te je večeri zatekao Ann kako sjedi kraj vatre i zamišljeno gleda pred sebe. Napokon progovori, ugledavši Clayu.

— Prošlo je.

— Misliš na napetost među ljudima? — zapita Clay. — Da, barem za sada. Ali oni su samo ljudi. Čeka nas dug i naporan put. Moraju se odmoriti da se ne počupaju.

— Nisam mislila na ljude — reče Ann. — Mislila sam na nas.

— Clay je iznenađeno pogleda.

— Na Lansingove i Burnetove — objasni djevojka. — Gotovo je sa svadom. To sam mislila.

Clay je šutio. Njezin je glas bio tih, kad je nastavila:

— Bila sam glupa. Tvrdoglava i razmažena. Ja sam bila ta koja nisam željela da se svada ugasi. Mislila sam da mrzim Burnetove. Od djetinjstva su me učili da ste zli. Sad znam da to nije istina.

— Svi smo se varali — prizna Clay.

-- Morala sam ti to reći. — Ann mu se primakne. — Morala sam saznati što ti osjećaš. Znaš li da je moja kazna za tu grešku iz prošlosti ta, da sam se zaljubila u tebe.

Clay je pogleda osjetivši da je problijedio.

Pred očima mu se pojavi Hatcher's Run.

— Nemoj to nikada više reći! — promrmlja.

Ugleda u Anninim očima bol i razočaranje.

— Postoji nešto, zar ne? — zapita napokon. — Nešto među nama? Nešto u vezi mog brata?

— Clay ju je želio zagrliti i reći joj koliko je voli, koliko je želi.

— Žao mi je! — reče.

Ann je sjedila ukočeno poput kipa.

— Nešto te muči — primijeti. — Htjela bih ti pomoći, ali ti mi to ne dopuštaš. To se dogodilo za vrijeme rata. A ja se ne mogu boriti protiv duhova.

Ustala je i otišla. Clay je i dalje sjedio kraj vatre. Logor je zapao u tišinu. Sjedio je tako sam sve dok se vatra nije ugasila...

Tad je dojahao pastor i probudio Acea i Zenoa koji su trebali preuzeti noćnu smjenu. Pride Clayu i sjedne blizu njega. Nije ga htio smetati, vidjevši da je ušonuo u misli.

Nakon nekog vremena pastor progovori:

— Sine, da li bi htio razgovarati sa mnom?

— Zar se to vidi tako jasno? — zapita Clay.

— Ne vide to baš sve oči, ali možda ja vidim bolje od drugih. Clay, nosiš na duši težak teret. Veći od odgovornosti za ljude i stoku. Želiš ženu, ali se ne usuđuješ prići joj. Je li bi ti koristilo, ako bi mi rekao zašto?

— Čovjek se riječima ne može spasiti iz duboke jame pakla — odgovori Clay. — Morao sam poslati dvanaestoro ljudi u smrt. Jedan bijaše moj neprijatelj. Mogao sam otići sâm, ali bio sam odgovoran za dvijestotine vojnika. I to je sva istina.

— Razumio sam — uzdahne pastor. Neko je vrijeme šutio, jer oči-

gledno nije nalazio riječi. Napokon se umota u svoj pokrivač, a Clay opet jednom ostade sam.

Ujutro je Clay poveo prvu polovicu ljudi u Tvrđavu Komanča. Nagovorio je Rosu Lansing da svakome od njih dadne unaprijed deset dolara. Zahtijevao je od ljudi da ostave oružje u logoru, iako su se oni bunili.

— Ne mogu izgubiti ni jednog od vas — govorio je. — Neće biti revolve-
vera!

U ponoć vratiše se pjevajući u logor. Rose je, očekujući najgore, ostala budna. Zapazi da su svi pijani.

— Pogledaj ih! — obrati se Clayu. — Gori su od djece. Čak je i Ezra Jones pijan. A on je pastor!

— Ovog trenutka je pratilac stada — upozori je Clay. — I to dobar!

— Sramota je za njega — primijeti Rose. — Reći ću mu svoje mišljenje kad se otrijezni.

Clay je uz pomoć trijeznih ljudi u logoru, spremio pijance na spavanje. Poče ih prebrojavati.

— A gdje je Nate Fuller? — Zapita.

— Nate se upustio u tučnjavu, pa ga je šerif zatvorio — objasni Q. — Tražio je kauciju od pet dolara da ga pusti iz zatvora, ali mi više nismo imali toliko novca.

— I to baš Nate Fuller! — užasavala se Rose. — Oženjen je i ima dvoje djece. Kako ću moći pogledati Aimee Fuller u oči kad se vratimo kući. Ako se ikada vratim.

— Odjahat ću sutra s drugom polovicom momaka u mjesto i platiti kauciju za Fullera. I ovim će momcima biti potreban novac. I još nešto malo da izvučem Natea.

— Još ćemo jednom morati proživjeti sve to? — zajauče Rose. Podigne ruke u očajanju i pobjegne u svoj šator.

Q nije bio tako bučan kao njegovi drugovi. Obrati se Clayu:

— U Tvrđavi Komanča naletio sam na momka koji te zna. Kad je čuo da dolazimo iz San Dimasa, zapitao je pozna li netko od nas čovjeka imenom Clay Burnet.

— Tko je on?

— Nije spomenuo svoje ime — odgovori Q. — Ali veoma ga je zanimalo kad je saznao da je Clay Burnet sprovednik stada. Rekao bih da je bio u vojsci s tobom. — Q zašuti, ali potom doda: — Stekao sam utisak da ti baš nije naklonjen. Izgleda tako kao da je doživio u ratu više nego li je mogao podnijeti. Mršav je i izgleda poput bika koji je preživio tešku zimu. Oči mu gore u dupljama. Pričinilo mi se, kao da pred sobom vidim duha?

— Clay osjeti kako uzbuđenje raste u njemu.

— Kako izgleda? — zapita.

— Nije baš visok — odvrati Q. — Njegova je kosa ranije vjerojatno bila crna, a sad je mišje siva. Tvojih je godina. Znači li to nešto za tebe?

— Ne! — Phil Lansing je bio visok i plavokos. A uz to je počivao u grobu. — Poznajem mnogo vojnika. Možda ću ga sutra sresti.

— Pratit ćeš momke?

— Zašto ne bih? — zapita Clay, iako je znao da ga je Q želio upozoriti na opasnost.

— Ponesi revolver! — opomene ga Q. — Momak ne djeluje prijateljski.

— Drugog dana, Clay je doista ponio revolver kad je odjahao s drugom grupom ljudi u tvrđavu Komanča. To je naselje bilo još gore od Mackberryja. Clay zapazi da je u mjestu boravila samo mala jedinica vojnika. Saznao je da je veći dio krenuo u potjeru za Indijancima.

Clay je posjetio zatvor, platio kauciju i oslobodio Nata Fullera. Poslao ga je odmah natrag u logor.

Poveo je u grad i Lonniea Randal-la. Dopustio mu je da popije malu čašu pive, koja mu je brzo udarila u glavu. Potom krenuše zajedno u salon za biljar. Lonnie se pomirio s time da ga Clay ne pušta od sebe.

– Vidjet ćeš što će se dogoditi kad napokon stignemo u Missouri – upozoravao je Claya.

– Missouri je država, a ne grad – reče Clay. Pogledavši kroz prozor zapazi dvojicu svojih ljudi kako prolaze ulicom. Bijahu to Zeno i Bass. Nisu djelovali odveć trijezno.

– Vjerojatno ću još nekolicinu morati iskupiti iz zatvora – uzdahne.

Kad se Clay nagnuo nad stol za biljar, začu kako je netko ušao.

– Zdravo, kapetane! – pozdravi ga netko, a on se okrene.

Pridošlica se hrapavo nasmije.

– Kapetane, nisam duh! Vratio sam se da vam se osvetim.

– Joe Owens! – reče Clay.

– Tako je! Kaplar Joe Owens koji se vodi kao nestao u bitci kod Hatcher's Runa. Vjerojatno se sjećate tog mjesta.

– Sjećam ga se! – potvrdi Clay.

– Morali biste. Poslali ste nas dvanaestoricu u boj protiv Sjevernjaka da spasite svoju kožu.

– Da spasim dvijestotine vojnika i šest topova i da se probijem do glavnine vojske, što nam je i uspjelo – upozori ga Clay.

Joe Owens, kojega se Clay prisjećao, u ono je doba bio snažan vojnik. Sad bijaše još samo sjeda samog sebe, kost i koža. Mršave ruke izvirivale su mu iz rukava otrcane košulje, a boja lica bijaše mu pepe-ljasta. Oči su mu grozničavo sjale.

Prerano je ostario.

– Na nesreću po vas, poginula su samo deseterica. Mislio sam da sam jedini preživjeli, dok nisam sreo Phila Lansinga prije nekoliko tjedana. I to baš ovdje. Narednika Lansinga, sjećate li ga se?

– Sjećam ga se – odgovori Clay mirno.

– Radim ovdje kao lovac na bizone. Čistim salune i obavljam poslove koje nitko drugi neće – nastavi Owens. Bio sam ranjen, a Sjevernjaci su me pokupili. Ostao sam u zarobljeničkom logoru do kraja rata. I narednik Lansing je bio ranjen. Du-lje su ga zadržali jer je njegova rana bila teška. Nije htio potpisati molbu za pomilovanje, vjerujući da ga Sjevernjaci varaju kako je rat završen. Stoga su ga zadržali u tamnici sve do nedavno. Znete li što znači biti ratni zarobljenik?

– Kaplaru, rado bih vam pomogao – reče Clay.

– Pomogao? Mislite li da bih prihvatio vašu pomoć. Vi ste krivi za ono što mi se dogodilo. Trebao bih vas odmah ubiti.

Vlasnik saluna za biljar se trgne i uperi revolver u Joea Owenssa.

– Ne želim ubijanje u svom salunu. Obračunajte se vani.

– Ne namjeravam ga odmah ubiti – primijeti Owens. – Neka se preznoji čekajući kad će se to dogoditi. Narednik Lansing je rekao da ga na životu održava samo to da vas udesi. Krenuo je u San Dimas, kad smo se ovdje sreli. Htio vas je tamo potražiti. Ali saznao je da krećete sa stokom prema Missouriju. Vjerojatno vas čeka negdje u blizini.

Owens trenutak zašuti pa nastavi:

– Možda je negdje blizu. Odsad možete svakog trenutka očekivati da se pojavi još jedan duh s bojnog

polja u Virđiniji. Njegovo je ime Phil Lansing. Namjerava vas poslati u grob, kao što ste vi poslali njega. Ni je javio da je živ, kako vas ne bi upozorio na sebe. Želi vas iznenaditi. Možda sam pogriješio što sam vam to odao. Možda ćete pokušati pobjeći, ali nisam mogao sebi uskratiti to zadovoljstvo da pogledam u vaše lice kad to saznate. Svaki trenutak može biti vaš posljednji.

Owens izađe iz saluna i ubrzo se njegov mršavi lik izgubi na kraju ulice.

– Clay, što ćeš sada? – duboko uzdahne Lonnie.

– Sad si ti na potezu. Kladim se da ćeš promašiti – odgovori mu Clay.

Lonnie pogleda prema vratima.

– Radije više ne bih igrao – reče uznemireno.

Clay i Lonnie napustiše zajedno salun za biljar.

– Phil Lansing živi – uzdahne Lonnie. – Kad će to saznati gospođa Rose i gospođica Ann...

Prekine se pogledavši Claya.

– A možda bi bilo najbolje zaboraviti da sam ikada sreo Joea Owensa.

Clayova šutnja bijaše dovoljan odgovor. Prolazili su mimo mnogih saluna i barova. Lonnie napokon zapita:

– Clay, što ćeš učiniti?

– Tjerati stado u Missouri.

– Ali...

– Ništa se nije izmijenilo. Zašto bi?

– Ali gospođica Ann te voli. Vidio sam kako gleda u tebe:

– Lonnie, to ti zamišljaš...

– Slomilo bi joj srce da te njezin brat ubije, ili ako ti ubiješ njega.

Sve to bijaše previše za Lonniea. Zašutio je, jer više nije mogao shvatiti ovaj svijet.

X

Clay i Lonnie otpremiše vesele momke natrag u logor i spremiše ih na spavanje.

– Kakva sreća da nitko od njih nije ubijen – govorila je Rose Lansing. Ona, Ann i Rachel čekale su na njihov povratak, spremivši im toplu crnu kavu. – Nadam se da nećemo još jednom doživjeti nešto slično.

Nećemo, dok se ponovno ne uznemire – odvrati Clay. – Možda neće prije negoli stignemo u Missouri.

Clay odjaha do ljudi na straži. Mjesec je sjao na vedrom nebu. Nije se čulo ništa do mukanja stoke. Ništa, do pucanja. Metak je prošao nekoliko centimetara kraj Claya.

Pogodi njegova konja u glavu. Životinja je istog trenutka uginula. Clay se baci na stranu nadajući se da konj neće pasti na njega, ili da neće slomiti nogu.

Uspjelo mu je izbjeći tijelo životinje. Ustane, a koljena su mu drhtala. Očekivao je drugi metak. Vjerovao je da je netko pucao iz grmlja s njegove desne strane.

Čuo je kako se u daljini gubi zvuk konjskih kopita. Istog trenutka pokrene se stampedo.

Clay spozna da će životinje jurnuti na njega. Prisjeti se Toma Garya. Poče trčati nadajući se da je odabrao najkraći put da izbjegne životinje.

Neki jahač krikne njegovo ime. Bijaše to Ann Lannsing. Očigledno je već bila odjevena za noć. Skočila je na jednog od konja koji su uvijek po noći stajali uz kola osedlani.

— Evo me! — dovikne joj Clay...

Ann je jahala prema njemu, pružajući mu ruku. On je zgrabi i uzjahala iza njezinih leđa. U posljednji trenutak izbjegoše stampedo.

— Što se dogodilo? — zavikne Ann kroz silnu buku. — Čula sam pucanj. Što je s tvojim konjem?

— Ubijen je! — odgovori Clay. — Vjerojatno su pucali pljačkaši koji su htjeli izazvati stampedo i doći se nekoliko goveda...

Bijaše to odgovor koji zapravo nije odgovarao ni na što. Uobičajeno je bilo da pljačkaši natjeraju stoku u stampedo kako bi se domogli nekoliko odlutalih životinja.

Stado se brzo zaustavi. Životinje bijahu dobro uhranjene, a nisu bile ni žedne, tako da nisu imale volje trčati. Jahači ih okružiše. Svi su čuli onaj pucanj i znali su da je Clayov konj ubijen. Htjeli su ga pitati što se zbilo, ali na to su mogli odgovoriti samo on i Lonnie. Ipak nisu postavili to pitanje. Bili su sigurni da bi im to Clay objasnio kad bi to želio.

Kad je svanula zora ljudi počеше pretraživati okoliš. Stampedo je prešao preko mjesta s kojeg je došao pucanj, pa su tragovi bili izbrišani.

— Odmarajte se još neko vrijeme — reče Clay ljudima. — Potom krećemo. Dovoljno smo se dugo zadržali ovdje.

Vidio je zabrinut Annin pogled. Znala je da nešto nije u redu. Nešto u vezi posjeta Tvrdavi Komanči. Ali nije ga ništa pitala.

Uskoro Rose počē lupati po tavi, kao znak da je došao kraj odmora. Brzo pojedōše doručak, znajući da moraju preći desetak kilometara do mraka.

Kasno tog poslijepodneva stampedo nekog drugog stada projuri preko njihova puta. Jahači su očaj-

nički pokušavali skrenuti stoku prema sjeveru. Clay i njegovi ljudi bojali su se stampeda svoje stoke. Ali životinje su mirno nastavile put.

Dva dana kasnije prođōše preko rijeke. Bila je visoka i brza, ali oni su sada svi bili iskusni goniči stoke. Predvođeni Clayom, prešli su bez teškoća rijeku.

Svi su se prilagodili svojim zadacima. Pred pastorom Jonesom i Nateom Fullerom ranije nije bilo budućnosti. Sada su se opet pretvorili u ponosne ljude. Uspjelo im je dovesti stoku stotinu kilometara do Tek-sasa. Vidjeli su krajeve koje nikada nisu očekivali vidjeti. Sada su poželjeli upoznati još više.

Rachel je postala iskusan kočijaš. Nije se plašila ni rijeke ni divljine. Stariji, poput pastora i Beaverslidea družili su se međusobno. Q sa svojim rođacima činio je drugu skupinu. Clay i Micah bijahu dva osamljena otoka.

Micah se ljutio na Claya što od onoga napada više nije htio nositi oružje. Čak je i svoju pušku spremio u kola za prevoz tereta.

Clay je znao da su to zapazili svi ljudi i da su se tome čudili. Osobito Micah i Q. Jedan ili drugi nastojali su biti u njegovoj blizini. Obojica su osim svojih revolvera nosili pred sobom na sedlu i puške.

— Ne razumijem te! — govorio je Micah. — Kao da hoćeš da te ubiju. Baš sada dok si jahao ispred stada, predstavljao si dobar cilj.

— Na mene je vjerojatno pucao neki Indijanac koji se htio doći goveda — reče mu Clay.

— A što je s onim momkom koji se u Tvrdavi Komanča raspitivao za tebe? — uporno ga je ispitivao Micah. — Možda je on pucao na tebe.

— Ima mnogo ljudi koji me ne vole — prizna Clay.

Q koji je čuo taj razgovor, primijeti:

– Trebao bi barem nositi revolver sa sobom. Može ti ustrebat. Indijanci nisu jedini koji se motaju noću uokolo.

Clay ga prekine brzo odjahavši. Bijaše jasno da su ispitivali Lonniea o tome što se zbilo u Tvrđavi Komanča, pa iako Lonnie nije ništa odao, znali su da nešto prešućuje.

– Potjerajte stoku! – dovikne ljudima. – Ako se previše napiju vode, neće biti ni za što.

Clay bijaše sretan što je izbjegao upitne poglede Micaha i Qa. Ovaj je vjerojatno imao pravo tvrdeći da je na Claya pucao Joe Owens. Ali Clay nije mogao zaboraviti čovjeka koga je Owens spomenuo – Phila Lansinga. Stoga je i odložio oružje. Ne bi mogao pucati na posljednjeg Lansinga. Nikada više ne bi mogao pogledati Rosu Lansing, ako bi ga ubio. A što je bilo najvažnije, ne bi mogao pogledati ni Annu.

Sunce počeo zalaziti. Začu se pucanj, a metak baci Claya s konja. Odmah zatim još jedan pucanj, a potom i treći. Clayov konj, mladi i divlji, iskoristi priliku da pobjegne, pokušavajući zbaciti sedlo sa sebe.

Clay je ležao na zemlji i opipavao se. Nigdje nije bilo krvi. Metak ga je okrznuo.

Micah stigne u galopu. U ruci je držao pušku.

– Ranjen si, Clay? – zavikne.

– Nisam! Metak me samo okrznuo.

Micah je namjeravao sjahati, ali tad se okrene namjeravajući odjahati u smjeru odakle su došli pucnji.

– Stani! – dovikne mu Clay. – To bi mogla biti indijanska zasjeda. Ma tko to bio, sad je već daleko.

Te noći su oko logorske vatre uglavnom svi šutjeli. Clay je sjedio

blizu kola za teret, a Micah se vrtio oko njega.

– Cuvaš me? – upita Clay.

– Hoćeš li napokon uzeti revolver sa sobom? – promrmlja Micah.

Clay mu nije odgovorio, a Micah se povuče, prepustivši svoje mjestu Qu, koji se jednako toliko ljutio zbog Clayove tvrdoglavosti. A tu je bio još netko. Clay zapazi da ga je Ann Lansing proučavala. Lice joj je odavalo strah.

Pokušavao je izbjeći razgovor s njom, ali Anni ipak uspije odvući ga do mjesta gdje su mogli mirno razgovarati.

– Hoćeš li mi napokon reći što se događa? – zapita Ann. – Ili bi to radije odao majci?

– Ne znam što misliš – slegne Clay ramenima.

– Onaj tko te pokušava ubiti, učinit će to opet – tvrdila je Ann. – To je sigurno nakon onog što se danas dogodilo. Zar mu to još uvijek namjeravaš dopustiti? Pružiti mu nenaoružan priliku da te ubije.

Clay joj nije odgovorio. Ann je pričekala trenutak, a kad je vidjela da neće progovoriti, reče:

– To je u vezi s nečim što se zbilo u Tvrđavi Komanča, zar ne? Lonnie to također zna. Vidim to po njegovom licu. Prestrašen je i zabrinut. Vjerojatno bih ga mogla natjerati da progovori, ali više bih voljela da mi ti to kažeš.

– Nemam ti što reći.

– Sve je to u vezi s mojim bratom, zar ne? Nešto s Philom? Što se dogodilo?

– Ne miješaj se u to – upozori je promuklim glasom Clay. – Nama to može samo...

Nije završio, a Ann to učini umjesto njega.

– ... donijeti smrt. Znaš što osje-

ćam za tebe. A ja znam što ti osjećaš za mene.

Clay je gledao u nju obuzet tugom.

— Zaboravi to, i ne spominji više!

— Phil je živ, zar ne? — ustvrdi Ann. — Vjeruješ da je on taj koji te namjerava ubiti?

Vidjela je da Clay to ne može zanijekati. Prekri lice rukama.

— Moj brat! — zajeca. — Moj brat te pokušava ubiti! Zbog starog neprijateljstva?

Ann pokuša zagrliti Claya, ali ovaj je odmakne od sebe:

— Ne! — reče. — To ne smijemo učiniti!

Ann je povjerovala da se ponovno otvorio ponor koji je tako dugo dijelio Lansingove i Burnetove. Razmišljala je o toj tužnoj mogućnosti.

— Radije bi mu dopustio da te ubije, nego da se braniš — izrekla je tužnim glasom. — Zbog mene, zbog toga što te ljubim. Znam da je tako. Znam da mi to nikada nećeš reći, ali to je tako. Ne razumiješ li da ću cijelog svog života morati živjeti s tim saznanjem, ako ti nastradaš. Neću dopustiti da se to dogodi. Pronaći ću Phila. Uvjeriti ga da to ne smije učiniti.

Njezina se majka pojavi iz mraka i zagrli je.

— Što se dogodilo?

Ann nije mogla odgovoriti. Nije mogla podijeliti bol s majkom, znajući kako bi to užasno bilo za nju. Mogla je jedino jecati u njenom zagrljaju.

XI

Kad je Clay drugog jutra odjahao na čelu stada, vidio je da ima pratnju. Ann je jahala tik uz njega.

Nije govorila. Lice joj bijaše blije-

do, a oči su djelovale veće nego inače.

Clay se osvrne. Umjesto Micaha sad ga je slijedio Q u pratnji šutljivog Zenoa. Bio je oboružan na način revolveraša.

Clay nikada nije pokušao saznati od Qa za prošlost tog čovjeka. Ali vidio ga je pucati. Znao je da će Zeno jednog dana pucati na nekoga. Clay se nadao da se to neće dogoditi uskoro.

Micah je jahao potpuno naoružan. Zataknuo je čak i nož za pojas. Clay je znao da svi oni čuvaju njega. A Ann je činila čak i više. Nudila je svoje tijelo kao štit, ne vjerujući da bi njezin brat mogao pucati u nju.

Clayu se stegne grlo pri pomisli koliko su mu odana ta trojica i djevojka. Micah i Q su možda i vjerovali da su mu nešto dužni, ali Zeno svakako ne. Osjeti da je vjerojatno i Zeno imao svoje duhove koji bi se mogli pojaviti iz prošlosti i zatjerati mu metak u leđa.

Jedan od tih duhova upravo se približavao Zenou. Bijaše podne kad se Clay uspravio na svom konju promatrajući oblak prašine u daljini.

— Što bi to moglo biti? — zapita Ann.

Čudne stvari počеше poprimati oblike. Pojaviše se šarena kola, konji ukrašeni zlatnim i crvenim vrpčama. Jedna je kola vukla deva, a druga mula obojadisana crnim i bijelim prugama kako bi ličila na zebbru.

— Cigani! — zavikne Q.

— Meksički cirkus! — složi se Ann.

Egzotična karavana je očigledno vidjela da će se susresti sa stokom. Kola se postaviše u krug. Ljudi se počеше pripremati za logorovanje.

Clay je iz daljine čuo zvuk bubnjeva. Pojaviše se žene u istočnjačkim i španjolskim haljinama. Nosile su zvončiće oko nožnog zgloba.

— Donesite mi pušku i revolver!
— naredi Clay.

Ann je iznenađeno oklijevala. Clay dadne znak Rosi i Racheli da zaustave kola.

— Ne plašiš se valjda tih ljudi? — zapita Ann. — Pogledaj ih bolje! Boje se ljušte s njihovih kola, a životinje su kost i koža. A te žene? Prave drolje i to polugole.

— Ipak nisu bezazleni — odgovori Clay. — Ne djeluju poput pravih cirkusanata. Neki od njih su vjerojatno trgovci oružjem. Složili su se da nekako prežive. A uz to će dobiti uskoro i pomoć.

Pokaza rukom prema drugom oblaku prašine koji se brzo približavao.

— Indijanci! — zavikne prestrašeno Ann.

— Donesi dalekozor! — naredi Clay. Pričeka dok se Ann nije vratila s dalekozorom pa pogleda kroz njega.

— Neki su od njih Indijanci — reče. — Ali ne svi.

— Što bi drugo mogli biti? — zanimala se Ann.

— Ljudi koji žive uz granicu — objasni Clay. To su razbojnici koji sebe zovu pobunjenicima. Za vrijeme rata udružili su se s Indijancima, pljačkajući istovremeno i Južnjake i Sjevernjake. S tim poslom nisu prekinuli ni poslije rata. Za sve njih postoji samo jedno ime. Ubojice!

Koliko ih je?

— Ne znam točno. Manje od trideset, a možda i više. Bez onih u cirkusu. Naredi ljudima da skupe stoku i dođu do kola. Možda ćemo se

morati boriti protiv njih, a možda i nećemo.

Clay naredi da razmjestite kola tako da su mogla poslužiti kao zaklon. Taj su posao stručno obavile Rose i Rachel.

Ljudi se okupiše. Na Clayov nalog, Rose Lansing im podijeli puške i metke.

— To bi mogao biti Krvavi major u društvu Kamenog bizona — reče Q. — U Hackberryu su pričali da su se oni udružili. Jeste li čuli za njih?

— Tko nije? — zapita Clay.

Krvavi major je za vrijeme rata bio vođa pobunjenika. Uz ubijanje, bavio se otimanjem bijele djece. Prodavao ih je Indijancima, zarađujući potom kao posrednik između njih i roditelja. Za njega se govorilo da je ranije bio gusar na Karibima. Clay je čuo da se i sada voli odijevati poput pirata.

Kameni bizon bijaše poglavica Komanča. Zakleo se da će ubijati bijele pridošlice. Slijedili su ga Indijanci raznih plemena.

Clay zapazi da Q pažljivo promatra Zenoa.

— Matte, smiri se! Postoji mogućnost da to nije Krvavi major.

Zeno je pažljivo promatrao ljude pred njima. Pobunjenici se zaustaviše blizu cirkusanata. Glazba nastavi svirati, a čuo se i ženski smijeh.

— Podignite barikade! — naredi Clay.

Nastavio je promatrati Zenoa, a i Q ga je gledao.

— Matte, nemoj učiniti neku glupost! — govorio je Q.

Zeno napokon progovori:

— To je Krvavi major. Vidim ga. Onaj visoki čovjek s crvenim prslukom i visokim čizmama, odjeven poput gusara. To je taj ubojica žena i otimač djece!

Zeno potjera svog konja. Clay nikada ranije nije vidio takav bijes na ljudskom licu. Zeno je namjeravao odjahati do pobunjenika, ali Q zgrabi uzde njegova konja.

— Smiri se, Matt! — upozori ga.

— Tri godine čekam na ovo — odgovori Zeno. — Nisam mislio ni na što drugo. — Uza sve to — umiješa se Clay — ne možemo dopustiti da odeš sâm onamo. A mi te ne možemo pratiti. Ubili bi nas, jer ih ima više.

Zeno uzdahne. Njegov se bijes počeo pomalo smirivati.

— Borio sam se na strani Sjevernjaka — počeo pričati. — Imao sam ženu i kćerku od sedam godina. Bio sam rančer na granici Missouria. Taj čovjek, tamo preko, napao je jedne noći sa svojim ljudima moj ranč. Ubili su moju ženu i njezine roditelje, a prodali moju kćerku Indijancima. Pogranična četa napala je logor tih Indijanaca. Pronašli su moju kćerku mrtvu. Žene su je ubile, kad su vojnici napali logor. Ne želim ništa drugo do ubiti Krvavog majora. Hoću ga vidjeti pred sobom i reći mu da ću ga ubiti. Tek ću potom pucati. U njegove ruke i noge. Potom u njegovo srce. Vježbao sam to. Postao sam revolveraš u očekivanju ovoga.

— Ne uzimaj božji posao u svoje ruke — upozori ga pastor.

Zeno je gledao u njega, ali kao da ga nije vidio.

— Pogledajte! — zavikne uto Rose Lansing.

Dva jahača odvojila su se od pobunjenika i približavala im se. Jedan od njih bijaše odjeven u kožu i jahao crnog konja. Kraj njega jahala je mlada žena u španjolskom muškom odijelu. Poput svog pratioca i ona bijaše mješanka. Izazovno pogleda Ann i Roseu.

Clay im krene ususret, zaustavivši se nešto podalje od njih. Ann mu se pridruži.

— Vрати se! — naredi joj Clay.

— Neću! — reče Ann, a on nije dalje navaljivao.

— Dobar dan, budite pozdravljени, gospodine! — reče čovjek. — Dolazite iz Teksasa, zar ne? Želite prodati stoku na sjeveru. Drago mi je što smo se sreli. Pozivamo vas na zabavu u naš logor.

— Hvala! — odvrati Clay. — Žao nam je, ali žurimo. Moji se ljudi noćas moraju odmoriti. Žao nam je, ali ne možemo prihvatiti vaš poziv.

Djevojka progovori:

— Teksašaninu, proreći ću ti budućnost. Reći ću ti jesi li upao u neprilike.

— Je li tvoje karte govore da oni koji izazivaju neprilike neće ni sami dugo živjeti? — zapita Clay.

Djevojka stisne usne.

— Ne znaš ti tko nas vodi? Mislit će da ga želiš uvrijediti.

— Znamo tko vas vodi — odgovori Clay. — To je onaj ubojica žena, Krvavi major.

— Ubojica žena? — ponovi njezin pratilac. — Neće biti zadovoljan kad to čuje.

Zeno im se primakne.

— Pa neka onda dođe sâm ovamo — reče. — Reći ću pred svima da je ubojica žena. Neka dođe naoružan. Dopustit ću mu da prvi puca, prije mene. Potom ću mu mecima slomiti ruke i noge i napokon ga ubiti.

Onaj u kožnatoj odjeći pažljivo pogledao Zenoa.

— Tko to govori tako hrabro, a pobjeći će poput zeca čim se pojavi Krvavi major? — zapita Claya.

— Njegovo je ime Zeno — odgovori ovaj. — više ne moraš znati.

Njih dvoje okrenuše svoje konje. Prestrašio ih je Zenoov hladan bijes.

– Nećemo vam pucati u leđa – reče Clay. – Takve stvari prepuštamo vama.

Kad su se jahači odmaknuli, Ann primijeti:

– Nisi baš postupao pametno. Jednako tako mogao si ih udariti po obrazu.

– Da se ponašam kao da ih se plašimo? – zapita Clay. – Oni su poslali ovamo te mješance baš stoga da saznaju koliko smo snažni.

– Pozvali su nas...

– Da uletimo u njihovu klopku pa da nas lakše ubiju – upozori je Clay. – Taj cirkus služi samo tome da lakše uhvate ljude poput nas. To bi za njih bio najjednostavniji način da se domognu naše stoke.

– Hoće našu stoku?

– A što drugo? Znaju da ljudi koje goni stoku nisu baš puni novaca.

– A kako će nam pokušati oduzeti goveda? – zapita Ann.

– Ovisi o Zenou i Krvavom majoru. Ukoliko Zeno bude dovoljno brz, to bi moglo srediti stvar. Možda će se momci Krvavog majora povući. Ukoliko pak ne, gotovi smo.

Ann je zurila u njega sva užasnuta.

– Nećeš valjda dopustiti da se Zeno bori protiv tog zlotvora?

Kad joj Clay nije odgovorio, Ann se okrene prema drugima koji su to slušali. Zeno je zurio u daljinu, Rachel je zagrlila Cindy koja je plakala, a goniči su šutjeli.

Rose pride Zenou, uhvati mu lice obim rukama i poljubi ga.

– Prijatelju, molit ću se za tebe!

– reče Rose. – Svi ćemo se moliti.

– Ne! – krikne Ann. – Clay, ne smiješ to dopustiti! Za tog Krvavog majora govore da je u bitci ubio dvadeset ljudi. Zeno neće moći ništa učiniti. Moraš to spriječiti.

Napokon je spoznala o čemu se

radi. Riječi joj zamriješe na usnama. Izazvali su Krvavog majora na dvoboj. A njegovi su to ljudi znali. Major je morao pristati na dvoboj, jer bi se inače osramotio u očima svojih ljudi.

Rose pokuša odvući Annu, ali djevojka zgrabi Claya za ruku.

– Nemoj to dopustiti Zenou! – preklinjala ga je. – Mogao bi poginuti. Ti si odgovoran za to.

Clay se prisjeti dana kad se nešto slično dogodilo. Onog dana, kad je dim baruta prekrivao bojno polje.

Pogleda Zenoa. Visoki je čovjek pregledavao svoj revolver. Bijaše to ona vrst oružja kakvog su Sjevernjaci koristili posljednje vrijeme rata. Clay mu pride i pruži mu ruku. Nitko nije govorio. Q i oni drugi učiniše to isto. Zeno zajaha i krene na otvoreno polje. Zaustavi svog konja na pola puta do logora pobunjenika. Tu je nepomično čekao.

U logoru pobunjenika zavlada gužva. Clay je iz daljine čuo uzbuđene glasove. Ljudi su se okretali prema logoru »Pokrpanog sedla«. Tad iznenada zavlada mir.

Među kolima pojavio se jahač. Jahao je na snažnom konju odjeven u gusarsku odjeću. Imao je gustu crnu bradu, a kosa mu je također bila crna i kovrčasta. Uz revolver bio je oboružan i bodežom. To bijaše Krvavi major.

Nadmeno nešto dovikne Zenou, ali riječi se izgubiše u daljini. Polagano je jahao, zaustavivši se nekoliko koraka ispred Zenoa. Krvavi major je znao da mora pobijediti.

Zeno skoči s konja kojeg udari i potjera izvan domašaja metaka. Zastao je gledajući u majora. Clay začu kako su Rose, Ann i Rachel počele moliti.

Krvavi major djelovao je poput slike smrti. Zeno, onako blijed i po-

krpan, kao da nije bio dostojan suprotstaviti se tom čudnom razbojniku. Ali Clay je znao da može imati povjerenje u Zenoov revolver.

Zeno krene prema Krvavom majoru. Približavali su se jedan drugome. Začu se pucanj nalik gromu. Krvavi je major prvi izgubio živce. Bio je vrlo brz. Iz njegova revolvra sjevnula je vatra, ali pucao je čovjek koji je već bio osuđen na propast.

Uto zapuca Zeno. Clay je vidio kako je Krvavi major posrnuo, a revolver mu ispao iz ruke. Stajao je slomljen ne samo zbog rane, već i stoga što je znao da je mrtav čovjek.

Zeno je zapucao ponovno i ponovno. Slomio je Krvavom majoru ruke, držeći svoje obećanje da će mu taj čovjek platiti za ono što mu je nanio. Krvavi major pokuša pobjeći, a Zeno zapuca još jednom. Njegov protivnik pade na zemlju, jer mu je metak slomio nogu.

Zeno mu pride. U tišini koja je zavládala, čuo se njegov hladan glas:

– Sjećaš li se male djevojčice koju si oteo onog dana kad si ubio moju ženu i njezine roditelje blizu Joplina?

Podigne revolver da ponovno zapuca, ali Ann potrči prema njemu:

– Ne! – krikne. – Ne! On umire! Nemoj učiniti nešto što će te progoniti cijelog života.

Zeno nije dalje pucao. Ann je stajala kraj njega. On pogleda Krvavog majora koji je ležao pred njim u krvi, okrene se i vrati u logor.

Ljudi Krvavog majora prišli su i odnijeli svog umirućeg zapovjednika natrag u logor. Clay pogleda Zenoa. Ann je još uvijek stajala kraj njega. Sve ono mračno na Zenou kao da se iznenada izgubilo. Nije posljednjim hicem ubio čovjeka ko-

ga se zakleo uništiti. Clay spozna da je Zeno u tome našao svoj mir.

Rose Lansing se obrati Clayu:

– Gotovo je! Možemo krenuti i prije mraka pa napustiti ovo užasno mjesto.

– Mislim da sve nije gotovo – upozori je Clay.

Indijanci su krenuli prema njima, dok su se pobunjenici vratili u logor. Vodio ih je poglavica sa samo jednim orlovskim perom u kosi.

– Kameni bizon! – primijeti Q.

– Pogledajte! Želi razgovarati s nama.

Kameni bizon odmakne se od svojih ratnika. Ovima su se sada pridružili i pobunjenici predvođeni čovjekom u kožnatom odijelu.

Kameni bizon približavao se dajući znak da želi razgovarati.

Clay i Q odjahaše prema njemu. Poglavica se ogledavao očigledno želeći procijeniti snagu svojih protivnika. On je cijeli svoj život posvetio tome da otjera bijelce s indijanskih lovišta.

– Kameni bizone, tražio si razgovor, ali si spreman da nekoga ubiješ – primijeti Clay, gledajući revolver kojeg je poglavica držao u ruci.

Poglavica je dobro govorio engleski.

– Vi ste ti koji ste ubili. Moj prijatelj Krvavi major je mrtav. A vi se nalazite na svetom lovačkom tlu Indijanaca. Zbog vas i zbog ljudi nalik na vas, vrlo teško pronalazimo bizone. Hranimo se zečevima i pticama. To nije dobro za ratnike. Budući da nema bizona, nama su potrebna goveda kako bismo uspjeli napuniti želuce.

– U blizini ima mnogo bizona – upozori ga Clay. – Mnogo više nego goveda. Zašto ih ne pokušavate uhvatiti?

Poglavica pokaza prema stadu.

— Uzet ćemo goveda — reče.

Clay podigne dva prsta.

— Dat ću ti dva da nahraniš svoje ratnike, koji ne mogu uloviti bizone, iako to baš i nije teško. Poglavica pljune prezirno na zemlju. Podigne obje ruke, pružajući svih deset prstiju. Ponovo ih stisne pa ih rastvori još jednom. Učini to i treći put.

— Uzet ću toliko... — reče. — Ukoliko će nam biti potrebno, uzet ćemo još i više.

Kameni je bizon time želio reći da će uzeti cijelo stado, ako mu se prohtije. Kako bi naglasio svoje riječi, osvrne se a Indijanci i pobunjenici se primakoše.

— Moram nahraniti mnoga usta — ustanovi. — Imamo i mnogo pušaka. Vas nema toliko.

Clay raširi sve prste jedne ruke.

— Pet komada — reče. — To je sve! Nema nas toliko koliko vas, ali imamo mnogo pušaka, a moji ljudi nikada ne promaše. Vidio si što se dogodilo s Krvavim majorom. To isto dogodit će se i velikom broju tvojih ratnika. Čak i tebi!

Oči Kamenog bizona zaiskriše. Clay osjeti da se poglavica nije želio boriti. Neki visoki mladi ratnik, divljeg pogleda, odvoji se od Indijanca i pride poglavici govoreći mu nešto ljutitim glasom. Ali Kameni bizon je očigledno odlučio mirno pregovarati kako bi dobio što više životinja. Ponovno podigne ruku namjeravajući smanjiti svoj zahtjev, ali nije uspio dovršiti.

Metak dodirne rub Clayovog šešira. Bijaše namijenjen njemu, ali ga nije pogodio već je poletio prema onom mladom ratniku kraj poglavice. Pao je sa sedla, a Kameni bizon bijesno krikne:

— Pokušali ste ubiti mog sina! —

Potegne revolver i zapuca. Htio je ubiti Claya, ali kako su se konji uznemirili, nije ga uspio pogoditi.

Q izvuče revolver. Bio bi pucao na poglavicu da Clay nije zaviknuo:

— Ne! Pričekaj! To je zabuna!

Clay je također izvukao revolver. Mogao je ubiti poglavicu, jer ovaj nije uspio obuzdati svog konja, ali to ne učini. A nije ni Q. Kameni bizon, lica zgrčena od bijesa, uspije napokon umiriti konja. Indijanci su već podigli mladog ratnika i krenuli s njim prema logoru.

Clay i Q se pogledaše, pa se vratili do kola gdje su ih čekali ostali s puškama u rukama.

— Sad više ne možemo izbjeći borbu s njima — reče mirno Q.

— Tko je pucao? — zapita Clay.

— Nitko od nas — odgovori Ann.

— Netko je pucao iz smjera iza kola. S riječne obale. — Iznenada zavikne. — Pogledajte.

Dva jahača pojavila su se u daljini. Jedan je držao pušku u ruci uperenu u drugog jahača pred sobom.

Rose Lansing krikne:

— Phil! Phil! Moj sin! Moj najdraži sin!

Trenutak je stajala kao okamenjena, zureći u onoga za koga je vjerovala da je mrtav. Zatetura, a Clay je uhvati prije nego se onesvijestila.

XII

Ann i Rachel prihvate Rosino mrtavo tijelo iz Clayovih Ruku. Rachel sva užasnuta pogleda jahača:

— Nebesa, pomozite nam! — šapne. — Grobovi vraćaju svoje mrtve.

Obje žene položiše Rosu na pokrivač blizu kola. Ann se uspravi, ostavljajući majku na brizi Racheli i vrati se do Claya.

— Phile! — zavikne. — Živ si!

Phil Lansing nije odgovorio. Još je uvijek držao pušku uperenu u drugog jahača. Phil bijaše sjena samog sebe. Sjena onog lijepog mladića koji je odjahao u rat s dvadeset godina, praćen divljenjem mnogih djevojaka.

Čovjek koga je doveo sa sobom bijaše Bill Conners. U vrijeme otka-ko se sukobio u Hackberryu s Clayom, još je više propao. Bijaše neobrijan, a djelovao je kao da nikada ne skida odjeću sa sebe.

Phil Lansing zaustavi oba konja. Sestra mu pritrči, ali on joj mahne neka mu ne prilazi.

— Ann, živ sam! — dovikne joj. — Nisam duh! Nisam se digao iz groba. Došao sam s mnogo goreg mjesta.

Pogleda Claya.

— Znaš zašto sam došao, Burnete? — zavikne.

Clay kimne!

— Joe Owens mi je rekao. Sreo sam ga u Tvrđavi Komanča. Ali htio bih to čuti iz tvojih ustiju.

— Čut ćeš! — reče Phil. — Došao sam te ubiti!

— Čini se da više ne znaš pucati — primijeti Clay. — Govorilo se da ciljaš najbolje među Teksašanima, a promašio si tri puta.

Lansing spuzne s konja. Dadne Billu Connersu znak neka i on to učini. Ovaj ga bezvoljno poslušao, poput čovjeka koji je izgubio svaku volju za životom.

— Burnete, trebao bi me bolje poznavati — progovori Phil Lansing. — Trebao si znati da ću se suočiti s tobom, a ne pucati iz zasjede. Conners bijaše taj koji nije pogodio. Ili mu se to barem dogodilo prije nekoliko minuta, kad je ranio mladog Indijanca. Rekao mi je da se želi obračunati s tobom, ali da si dosad

imao sreću. Tvoja je sreća sada nestala.

— Ne! — reče mu Clay. — Sretan sam što si se napokon pojavio. Čekao sam te! Htio bih da se to što prije završi.

— Već te dugo slijedim — primijeti Lansing — U San Dimasu saznao sam da si negdje u Teksasu. Krenuo sam prema sjeveru. Stigao sam upravo u trenutku da vidim što se malco ranije zbilo. Ugledao sam Connersa. Zaustavio ga, kad je htio pobjeći. Nisam znao o čemu se radi dok mi nije rekao. Vjerovao sam da će biti najpametnije dovesti ga ova-mo.

— Zapravo nikada nisam ni vjerovao da mi pucaš u leđa — kimne Clay. — Ali nisam slutio ni to da Conners ima dovoljno hrabrosti to pokušati.

— Njemu bi bilo dovoljno da te ubije — reče Lansing. — Ali ja želim da mi gledaš u oči kad će se to dogoditi.

Rekavši to, izvuče revolver namjeravajući pucati u Claya, ali ovaj se nije niti pokušao braniti.

Ann krikne, gurne Claya na stranu i stane između njega i svog brata. Phil je uto već zapucao.

Clay uhvati Annu, pomislivši da je ranjena, a djevojka se grčevito privine uz njega štiteći ga svojim tijelom.

Pucanj njezina brata je promašio cilj, a on ponovo podigne revolver, pokušavajući pucati u Claya.

— Ne! Ne! — vikala je Ann. — Ne, Phile! Ne možeš ga ubiti! To je greška! Ljubim Claya Burneta!

Rose Lansing dotrči. Zagrlj sina.

— To si ti! — jecala je. — Sine moj, živ si!

Phil se pokušava osloboditi obuzet željom za osvetom, ali majka ga je

grčevito držala. Odmakne njegov revolver.

— Zašto hoćeš ubiti Claya Burneta? — jecala je. — Jesi li poludio?

— Ubit ću ga! — prijetio je Phil. Svom snagom, majka mu otme revolver.

— Neću ti dopustiti učiniti nešto tako strašno! — govorila je. — Sine moj! Izgledaš poput duha. Gdje si bio svo to vrijeme? Vjerovali smo da si poginuo. Ali u sebi sam slutila da ipak nisi.

— Bio sam ranjen u bitci pri kraju rata — objasni Phil Lansing. — Pokupili su me Sjevernjaci. Imam nogu koja nikada više neće mnogo vrijediti. Mjesecima nisam znao za sebe. Tjednima sam boravio u bolnici. Nakon što sam se mogao kretati pomoću štaka, prebacili su me u zatvor u Columbusu. Tamo još uvijek ima mnogo vojnika Južnjaka.

— Sine, zašto nam se nisi javio?

— Imao sam razloga za to. Tek nekoliko mjeseci nakon zarobljavanja, sjetio sam se tko sam i što mi se dogodilo.

Pogleda Claya.

— Burnete, svega sam se sjetio. Shvatio sam da me smatraju mrtvim. Nakon što su me Sjevernjaci oslobodili krenuo sam u Kansas. Krao sam konje i kola, a potom sam se s goničima stoke vratio u Teksas. Bio sam na putu za San Dimas, kad sam naletio na još jednog duha u Tvrđavi Komanča. Na Joea Owensa. Bio je kaplar u našoj jedinici. Onog dana smo preživjeli samo on i ja. Burnete, dakle i ti si ga sreo?

Clay kimne.

— Rekao mi je da si živ i što namjeravaš učiniti. Čekao sam te.

— Ne razumijem — pogleda ih Rose Lansing.

— Burnet je mene i jedanaestoricu drugih vojnika natjerao u smrt

da spasi svoju kožu — hladnim joj glasom objasni sin.

Ann je šutjela. Još je uvijek stajala pred Clayom štiteći ga svojim tijelom. Pogleda brata pa napokon upozori:

— Ovo nije vrijeme za svadu, Phil! Svadama je došao kraj. Zbog Connersa sad smo svi zajedno upali u veliku opasnost.

— Je li to istina? — obrati se Rose Lansing Clayu. — To da si mog sina natjerao u smrt.

— Dao sam taj nalog — kimne Clay.

— Ali... ali... — Rose nije mogla dovršiti.

Clay pogleda Billa Connersa.

— Bille, nisam vjerovao da bi ti to mogao učiniti. Da možeš toliko nekoga mrziti da ga tjednima slijediš i tri ga puta pokušaš ubiti. Ali tvoji živci ipak nisu bili dovoljno dobri da ti ruka ne bi zadrhtala.

Potom pogleda Phila Lansinga.

— A što sada?

— Ništa se nije izmijenilo — odgovori Lansing. — Još sam uvijek ovdje, samo iz jednog razloga.

Clay kimne...

— To moraš ti odlučiti. Ipak ćeš morati pričekati neko vrijeme. Postoje ljudi koji vjeruju da imaju više prava na moj skalp. I na tvoj! Rekao bih da smo zajedno upali u to.

Pokaza prema logoru Indijanaca. Očigledno su se počeli pripremati na napad. Oko poglavice okupili su se i pobunjenici.

— Indijanci će nas napasti na konjima — počeo objašnjavati Clay. — Poglavici će pomagati pobunjenici. Vi, koji ste bili u ratu, znate što vam je činiti. Svi se zaklonite! Žene neka se povuku iza barikade, pod kola, i neka ostanu tamo. Konji ne mogu preskakati kola. Lonnie, ti ćeš ostati uz njih!

– Žao mi je – odgovori Lonnie Randall – ali to je mjesto za žene. Ostat ću uz svog oca.

– Dobro – složi se Clay. – Bit ćeš nam potreban u borbi.

Obrati se Philu Lansing.

– Ostat ćeš blizu žena i Cindy. Ukoliko se dogodi najgore, znaš što ti je činiti.

Doda odlučno:

– To je zapovijed!

Svi su znali što ta zapovijed znači. Phil Lansing trebao je ustrijeliti žene i dijete i na taj način spriječiti da ih Indijanci zarobe. Godine vojne discipline prevagnuše kod Phila. Njegova desna ruka nagonski se uzdigne do ruba šešira. Shvativši da se sprema pozdraviti čovjeka koga se zakleo ubiti, prekine tu kretnju.

– Radije bih da netko drugi... – Promuca hrapavim glasom.

Njegova majka progovori:

– Ne, Phil! Mi tebe volimo! Učinit ćeš ono, što ti Clay Burnet nalaže.

Lansing krene hramajući za ženama kako bi provjerio jesu li dobro zaštićene. Ljudi oko Claya počeo se odlučno spremati da dočekaju napad. Potražiše zaklone i pregledaše oružje. Clay ih počeo razmještati tako da je svaki od njih štitio drugoga od napada sa strane. Potom oslobodi konje i potjera ih želeći na taj način izbjeći opasnost od stam-peda.

Poslao je Bassa i Acea na položaje s desne i s lijeve strane.

– Nemojte ubijati konje! – upozori ih. – Pucajte u jahače! Uzbudeni i prestrašeni konji ne daju jahačima mogućnost da dobro ciljaju. Mrtvi konji mogu, pak, dobro poslužiti kao zaklon.

– Nije potrebno da to meni pričate, kapetane! – primjeti Q. – Borio sam se protiv konjice Phila She-

ridana. Vojnici se ne zaustavljaju ubijanjem njihovih konja. Ti prokleti Sjevernjaci borili su se jednako tako odlučno kao pješaci, kao i jahači. Zar ne, Zeno?

– Tako je, Južnjače! Ali za razliku od tebe, ja sam se morao boriti protiv onih ludaka iz Teksasa koji su za sebe govorili da su najbolja konjica na svijetu.

– Zaboravio sam da si nosio plavu uniformu – nasmije se Q. – Ponekad se ipak ponašaš poput ljudskog bića.

Pastor Jones i Beaverslide Smith zauzeli su položaj iza stijene, jedan blizu drugoga.

– Bilo bi najbolje – primijeti Beaverslide – da održiš propovijed. Time bi ih zacijelo rastjerao.

Ann i njezina majka, zaklonjene iza barikade, držale su puške u rukama. I Rachel se naoružala. Mirno je razgovarala sa Cindy, uvjeravajući je da će sve biti u redu. Blizu njih zauzeli su položaje Micah i Phil Lansing.

Bill Conners se zaklonio u blizini.

– Što ćemo s njim? – zapita Phil Lansing Claya.

– Vрати mu pušku – odgovori Clay. – Ako ne može pogoditi čovjeka koji stoji na miru, neće ni Indijanca u napadu. Ali tako ćemo mu barem dati priliku da se iskupi.

– Možda četvrti put neće promašiti – upozori ga Phil.

– Misliš da bi te mogao pretek-nuti? – pogleda ga Clay.

Phil nije odgovorio. Clay počeo proučavati njihove neprijatelje. Očigledno je dogovor završio. Indijanci su činili lijevo krilo, a pobunjenici desno. Poglavica je preuzeo zapovjedništvo umjesto Krvavog majora.

– Nadaймо se da nas neće napasti do pred mrak – govorio je Clay.

– Ukoliko ih zadržimo do noći, možda bismo se mogli izvući.

Nitko mu ne odgovori. Znali su da je Clay sada govorio o spasavanju njihovih života i napuštanju stoke koju su dotjerali tako daleko:

– Evo ih! – krikne Jem Rance:

– Nemojte pucati dok to ne naređim! – upozori ih Clay.

Napad bijaše žestok, ali neorganiziran. Indijanci su prodorno vikali, želeći zaplašiti kricima svoje neprijatelje. U ustima su držali noževe za skalpiranje.

Bijeli pobunjenici su svojim izgledom ulijevali još veći strah. I oni su kleli i urlali. Vidjeli su žene. Očekivali su stoga laku pobjedu.

Oko Claya začu se glasan ratni poklič Južnjaka. U ratu on je mnogima značio posmrtnu himnu.

Clay im se pridruži. Opet jednom obuzme ga uzbuđenje bitke. Osjećaj, za kojeg se nadao da ga nikada više neće iskusiti.

Začu oko sebe ženske glasove koji su se pridružili ratnom pokliču. Sve ih je obuzela ratna groznica. Nije bilo prvi put da je taj poklič izazvao strah kod protivnika. Napadači su se približavali, ali Clay zapazi da su se iznenada pokolebali.

Možda je to kolebanje bilo snažnije od njihove želje za skalpiranjem i zarobljenicima. Pitali su se nisu li naišli na lava umjesto zeca kojeg su očekivali.

Sada su već bili tako blizu da je Clay mogao vidjeti njihova tijela kako sjaju namazana mašću.

– Pucaj! – krikne i zapuca prvi.

Oko njega ogласише se druge puške. Pucnjava bijaše neprekidna. Pastor Jones, blizu Claya, pažljivo je odabirao svoj cilj, prije nego bi zapucao. S njegove druge strane Lon-

nie Randall praznio je henrijevku što je brže mogao.

– Polaganije, sine! dovikne mu Clay. – Odaberi prvo nekoga, a tek onda pucaj u njega.

Zapazi da se Beaverslide iznenada srušio. Obuzme ga mučnina. Vidio je toliko njih kako odlaze na taj način.

Jem Rance bijaše također ranjen. Pao je na koljena, ali je opet dohvatio pušku i nastavio pucati.

Bill Conners pucao je kao lud. Strah od smrti ocrtavao mu se na licu. Konji, oslobođeni jahača, jurili su uokolo, smetajući napadačima. Strelica jednog Komanča preleti preko Clayove glave i zabije se u drvenu stranu kola.

Napadači da počese povlačiti. Na to ih je u prvom redu natjerala pucnjava s bokova, na koje je Clay smjestio Qovu braću. A uz to i bojni poklič žena.

Napadači brzo odjahaše. Ostala su mrtva tijela oko kojih su obilazili konji. Clay začu stampedo stoke čiji se zvuk gubio u daljini.

Nesta žara bitke. Spozna da je još živ, da još uvijek diše. Padne na koljena i ruke, nemajući snagu da ustane.

Žene su plakale. Rose je klečala kraj Beaverslidea grčeci ruke. Ann i Rachel jecale su nad još jednim tijelom. Bijaše to Zeno. Strelica je prodrila kroz njega. Uz njegovo tijelo stajao je Q. Na licu mu se očitavala ista bol kao i na Rosinom. Pridružiše mu se braća i bratići. Nitko od njih nije progovorio.

Micah podigne mrtvo Zenoovo tijelo i položi ga uz neki kamen. Potom položi uz njega i Beaverslidea.

– Obojica su sada u sretnijoj zemlji – reče Micah. – Zeno sa svojom obitelji. A gospodin Beaver-

slide će moći pričati da se hrabro borio, a to neće biti laž.

Pastor Jones, držeći ruku na rani na lijevoj podlaktici, progovori:

— Zašto? Zašto? Beaverslide je vjerovao u tebe, Bože! Sada je mrtav, a ja koji sam često sumnjao u tebe, ja sam živ!

Lonnie Randall je također bio ranjen. Metak iz neke stare puške, koja je još potjecala iz doba Španjolaca, pogodila ga je u lijevo rame. Ann Lansing, uz pomoć njegova oca, zavila mu je ranu. Poljubila je Lonniea, a to mu je koristilo više od bilo kojeg lijeka.

Jem Rance i Ace bijahu također ranjeni. Jem u nogu, a Acea je u rame pogodio nož Indijanca.

Kraj barikade ležao je mrtav Indijanac koji ju je pokušao preskočiti, a Rose i Rachel istovremeno su pucale u njega. Ni jedna od njih neće znati koja ga je zapravo ubila, ali dok god bude živa neće zaboraviti taj trenutak.

Clay počne pregledavati njihov položaj. Pobijedili su u prvom naletu, ali uz veliku cijenu. Na polju su ležala tijela petorice Komanča i trojice pobunjenika. Ranjenika su napadajući ponijeli sa sobom.

Indijanci i pobunjenici povukli su se dalje u preriju, gdje su se ulogorili cirkusanti. Nasta tišina. Vjetar je donosio miris krvi i smrti.

Clay pomogne odnijeti Zenoa i Beaverslidea do mjesta na kojem su počeli kopati grobove. Obilježiše ga, kako bi ga kasnije mogli pronaći, pa se vratiše ranjenicima i živima.

Iz daljine dopirala je do njih indijanska tužaljka za mrtvima. Lešinari počеше letjeti iznad bojnog polja, ali ih Teksašani otjeraše bacajući kamenje. Indijanci i pobunjenici po-

javiše se noseći bijele zastave. Pokupili su svoje mrtve.

— Čekaju da im stigne pojačanje — upozori ih Q.

Njegovo proročanstvo se brzo obistinilo. U sumrak nastade gužva. Clay zapazi da su u logor stigli novi Indijanci.

— Nema li negdje u blizini neko vojno uporište? — zapita Jess Randall.

Phil Lansing se javi:

— Prošao sam jučer kraj velike trgovačke karavane. Kretala se iz San Antonia prema Leavenworthu. Nosili su sa sobom kožu i drugu robu. Prati ih konjička jedinica, ali nisu izgledali tako kao da bi im vojska bila potrebna. Radi se o pedeset kola praćenih ljudima koji su vjerojatno i sami bili vojnici:

— Gdje si ih sreo? — zapita Clay.
— I kada?

— Prije dva dana — odgovori Lansing. — Oko dvadeset kilometara južno, ali kretali su prema sjeveru. Vjerojatno su sada udaljeni desetak kilometara. Možda su se ulogorili negdje uz rijeku.

U ljudima se rodi nada. Ali odmah i zamre.

— Mogli bi jednako tako biti i na mjesecu — primijeti pastor. — Odavde se nitko ne može izvući. Ovi vragovi očekuju nešto slično pa su nas okružili.

Nasta tišina. Mrak se počne spuštati. Svi su znali da ukoliko žele poći po pomoć, glasnik treba krenuti što prije.

Kad je pao mrak, začuše kako netko trči iz logora. Potom užasan krik! Bijaše to očajnički glas na smrt prestrašena čovjeka. U blizini nastade gužva. Začuše se ponovno krici.

Clay se počne ogledavati.

— Gdje je Conners?

Ali Billa Connersa više nije bilo među njima. Iskoristio je priliku i pobjegao. Iz mraka dopre do njih stenjanje čovjeka koga su mučili. Postade sve glasnije, završivši s groznim krikom.

Ann Lansing začepi rukama uši i padne na koljena. Majka ju je pokušavala ohrabriti.

Do njih dopriješe glasovi na španjolskom i lošem engleskom, obećavajući im istu sudbinu.

I ponovno zavlada tišina. Za Billa Connersa to bijaše kraj, ali ne i za sve druge. Pokušavali su zaboraviti prijetnje napadača, međutim to nije bilo moguće. Oni su glasovi dopirali sa svih strana. Sad su znali da su okruženi.

Clay prekine tišinu.

– Netko se mora probiti po pomoć.

Nitko se nije usudio pogledati ga. Znali su da on to mora odlučiti.

Clay se sjeti dana kad je Phila Lansinga zajedno s jedanaestoricom drugih poslao u smrt. Sada je ponovno proživljavao sve to. Pogleda Phila Lansinga.

– Dvojica se moraju pokušati probiti – reče mu. – Tako ćemo imati više izgleda na uspjeh. Naredniče, sjećate li se Hatchers Runa? Sjećate li se da su desetorica poginula zato da bi dvijestotine preživjelo? Onog sam dana ja donio odluku. Sada je na vama red! Ovo su vaši rodaci, vaša krv i meso, vaši susjedi. Dvojica moraju otići. Imenujte ih!

XIII

Phil Lansing zurio je nekoliko trenutaka u njega. Pogled mu je odao gorčinu i beznade.

– Burnete, ne možeš mi to učiniti!

– Nema drugog izbora! To dobro znaš – odgovori Clay. – Jedan ću biti ja! Nisam ranjen i snažan sam. Postoji još samo jedna osoba među nama koja je mlada i snažna pa postoji mogućnost da se probije. Ti ne možeš ići. Zbog noge! Ovo trebaju obaviti ljudi koji se mogu brzo kretati. Preostali će morati pokušati odvući pažnju od njih, tako da bi se to dvoje moglo provući. Bit će to nalik diverziji kod Hatchers Runa.

Phil Lansing je šutio. Lice mu bijaše pepeljasto, bez traga krvi i života.

– Onog dana to je uspjelo – reče napokon. – Možda će uspjeti još jednom. Proklet bio, Burnete! Da barem nisam preživio onaj dan!

– Vi, koji ćete ostati ovdje, pucat ćete i pretvarati se kao da ćete izvršiti napadaj – govorio je Clay. – To će odvući njihovu pažnju, dok mi pokušamo krenuti u drugom smjeru. Možda najbolje prema njihovom logoru, jer će to biti jedini nečuvani prolaz. Vjerovat će da to nitko ne bi pokušao.

Nasta tišina.

– Tko će poći s tobom? – zapita pastor Jones. – Ja bih mogao. Snažan sam i nisam ranjen.

Svi koji su bili sposobni dobrovoljno su se javili, ali Clay je šutio. Gledao je u Phila Lansinga i čekao.

Phil pogleda sestru.

– Ti ćeš poći, Ann! – Micah je prevelik, a drugi su prestari ili su ranjeni. Ili hramlju poput mene. Ti si mlada, snažna i brza.

– Dakako – Odgovori mirno Ann. – Znala sam to od početka.

– Neka mi bog oprosti! – uzdahne njezin brat.

Rose Lansing poljubi kćerku.

– Vratit ćeš se, mila moja! Osjećam to.

Phil Lansing progovori:

– Ann, ako te uhvate... – Nije mogao dovršiti.

– Znam što moram učiniti – kimne mirno Ann.

Clay sjedne na zemlju i počne izuvati cipele.

– Učini to isto! Bit ćemo tiši bez čizama – savjetovao je Anni.

Dadne svoju pušku Philu.

– Ovo nam neće biti potrebno. Odsad ti preuzimaš zapovjedništvo! Gospoda Lansing, Rachel i Cindy neka ostanu u kolima. Morat ćete vikati i pucati, kao da pokušavate proboj, a kasnije se povucite do kola.

Čekao je hoće li netko nešto nadodati, ali kad su svi šutjeli nastavi:

– Što prije krenemo, to bolje.

Započese s pokušajem odvrćanja pažnje protivnika. Urlali su i lupali po grmlju, nastojeći izazvati što veću zbrku. Clay uhvati Anninu ruku i oni puzajući na koljenima krenuše u preriju. Te noći zvijezde su osobito jasno sjale. Clay začu kako Ann uzbuđeno diše. Znao je da se užasno plaši.

U daljini sjale su vatre neprijateljskog logora. Tamo su se brzo kretale sjene. Ljudi uzjahaše.

Clay i Ann pričekajte dok nisu krenuli, pa požuriše dalje. Do njih je dopirala buka iz logora »Pokrpanog sedla«. Postajala je sve glasnija. Sad se začu i pucanje.

Logor se pojavi pred njima. Ugleდაše žene kako se motaju oko vatre, pričajući i mašući rukama.

– Kad bismo barem mogli ukrasti konje – šapne Ann.

– Odveć opasno! – odgovori Clay. – Čuvaju ih.

Još su neko vrijeme oprezno puzali, a tad Clay uzdahne:

– Rekao bih da smo se izvukli. Možemo krenuti brže.

Uspraviše se i počese trčati. Trčali su tako dugo dok su mogli. Zatim padoše na zemlju, teško dišući. Clay počeo osluškivati. Buka više nije dopirala do njih. Sad su napadači spoznali da se radilo o prevari i da je vjerojatno nekome uspjelo izvući se iz obruča. Počet će ih progoniti.

– Ni Komanči nam neće moći ući u trag – primijeti Ann.

Clay joj nije odgovorio. Začu se lajanje pasa.

– Bože, pomози nam! – jecala je Ann.

Iznenada se nadoše među stokom. Naletjeli su na ostatke stoke. Uto se Clay nečeg sjeti.

– Hajde, zajaši, djevojko!

Pomogne Ann ustati. Prije nego je shvatila što se događa, našla se na leđima životinje. Clay joj se pridruži. Imali su sreću što je životinja bila krava, pa nije bila tako divlja.

Ann se uhvati za rogove, a Clay za nju. Krava se užasno prestraši pa pojuri naprijed. Njezina trka izazove stampedo stoke.

Krava je trčala neko vrijeme, a zatim se pokuša osloboditi svog tereta. Clay i djevojka nadoše se u grmlju, a stoka projuri mimo njih. Clay ustane.

– Jesi li ranjena? – zapita.

– Ne! – uzdahne Ann. Iznenada se počeo histerično smijati. – Pokušala sam doista jahati na toj kravi! – reče.

Clay je podigne na noge. U daljini su još uvijek čuli lajanje, ali nije više postojala opasnost da im psi uđu u trag.

Nastaviše put prema jugu. Clay je vjerovao da će se kola ulogoriti bli-

zu mjesta na kojem je i »Pokrpano sedlo« logorovalo.

Već su ranije navukli čizme, ali kaubojske čizme nisu pogodne za pješaćenje. Clay je osjećao da su mu noge pune plikova, a i Ann je patila od toga. Ali nisu se žalili.

Clay je vjerovao da se bliži ponoć. Iznenada se pred njima pojaviše logorske vatre. Obasjavale su pedesetak kola. Naletješe na stražu.

Stražar bijaše mlad momak. Naredio im je da se približe, a zatim je pozvao narednika.

— Požurite! — reče Clay naredniku. — Indijanci napadaju naš logor. Moram razgovarati s vašim zapovjednikom.

Zapovjednik bijaše poručnik, sanjiv i zbunjen.

— Rekli ste da ste bili oficir pobunje... oficir Južnjaka? — promrmlja, navlačeći kaput.

— Rat je prošao — upozori ga Clay. — Sad je izbio drugi, a vi ćete mu brzo prisustvovati.

Ubrzo su Clayu dali konja. Krenuo je s poručnikom i tridesetak vojnika prema svom logoru. Uz njih, kao pojačanje, pošli su i ljudi iz karavane, odlučni lovci i goniči stoke. Svi su se oni znali služiti oružjem. Najveći dio njih sudjelovao je u ratu.

Ann je krenula s njima. Nasmijala se kad joj je poručnik preporučio da se radije zadrži u logoru.

— Nakon onog što sam proživjela, mogla bih odjahati do Missouria i natrag — govorila je.

Clay zapazi prvi tračak zore na nebu.

— Brže, poručniče! — reče. — Brže! Kad zora svane bit će prekasno.

Put, kojeg je noću prevalio pješice, sad mu se činio beskonačnim. Kao da je postao dulji. Konji i mule

počeše se zamarati stoga što su ih toliko tjerali.

Clay se uspravi.

— Čujete li? — zapita.

Poručnik nije ništa čuo, ali indijanski izviđač, koji je pratio vojsku reče:

— Poručniče, bitka je započela. Puške govore!

Poručnik naredi ljudima neka požure. Clay potjera svog konja. Prvi je vidio što se događa u logoru.

Indijanci su krenuli u napad. Bijaše jasno da će uspjeti upasti u logor. Kameni bizon, koji im je zapovijedao, nije zapazio da je stigla pomoć onima u logoru. U dugom, dvostrukom redu, približavali su se ljudima »Pokrpanog sedla«.

Kameni bizon dadne znak za napad, a Indijanci pojuriše. Prvi znak da im prijeti opasnost bijaše pojava Claya. I drugi ratnici se okrenuše prema njemu. Sad su već ugledali i vojnike.

Indijanci se zbuniše. Neki se nastaviše kretati prema svom ranijem cilju, dok su se drugi pokušavali povući.

Okolo Clayja zapucaše puške. Clay padne, jer je konj pod njim poginuo. Podigne pogled pa ugleda Kamenog bizona koji se spremao odapeti strijelicu u njega, ali uto poglavicu pogodi metak.

Pucao je Phil Lansing. Clay ga pogleda, znajući da je sve za njima. Nije više bilo neprijateljstva, mržnje i želje za osvetom. Nestale su zauvijek. Clay ustane, a njih se dvojica počеше boriti jedan uz drugoga.

Ali to je bio i kraj bitke. Kameni bizon je pao, pa su se sada i Indijanci počeli povlačiti, nakon što su pobunjenici već prije napustili bitku. Ratnici se povukoše do logora u kojem su ih čekale žene. Bijeg im je

uspio, jer su konji vojnika bili umorni od napornog puta.

Poručnik prekine progon. Vratila se i sjela. Pogleda Rosu, Rachelu i Cindy:

— Kako se zove ova momčad? — zapita.

— »Pokrpano sedlo« — odgovori Clay. — Prije sedam tjedana napustili smo San Dimas sa stadom od dvijetisuće i pet stotina glava. Barem ih je bilo toliko kad smo krenuli. Ne znam hoćemo li nešto od njih opet uspjeti uhvatiti.

Poručnik ih je i dalje promatrao kao da ne može vjerovati u ono što je vidio. Pastor je zamatao ranu na ruci Qa, koji se tukao nožem s nekim Komančom. Razoružao ga je i dopustio mu da pobjegne. Braća Ace i Bass stajali su nad mrtvim tijelom Dessa, koga je pogodila strijela. Cindy je bila s njima i svi su plakali.

— A gdje je stoka? — zapita poručnik.

— Negdje uokolo — odgovori Clay. — Dobro bi nam došla mala pomoć. Namjeravamo krenuti do Missouria. Ne znamo koliko je još daleko.

— Oko pedeset kilometara — odgovori poručnik. — I mi krećemo onamo. Pratit ćemo vas. Skupljanje stoke nije baš naš zadatak, ali pomoći ćemo vam.

* * *

Cilj bijaše Springfield. Željeznica je doprla daleko. Taj se grad stoga silno razvio. Tu se moglo naći svašta, uključujući i žene.

— Namazane drolje! — ljutila se Rose Lansing. Sjedila je na stolici za ljuštenje u salunu najbolje kuće za

iznajmljivanje soba. Odjenula je novu haljinu. Bijaše sašivena od pamučne tkanine, iako ju je kćerka nagovarala neka kupi svilenu.

Na krevetu su ležale vreće, a u njima su bili dolari. Kupci su čekali s gotovinom u Springfieldu, jer je govedina bila tražena, a »Pokrpano sedlo« bijaše jedna od prvih karavana koja se uspjela probiti. Stado se smanjilo na tisuću i devetstotina glava. Po glavi stoke dobili su dvadeset dolara. Ljudi iz San Dimasa vratit će se kući s više gotovine u džepu nego su ikada vidjeli u svom životu.

Clay i Phil Lansing boravili su također u sobi. Lonnie Randall se oporavio od svoje rane. Sjedio je u kutu i osluškivao buku koja je dopirala s ulice. Ljudi »Pokrpanog sedla« bučno su slavili.

Rosu Lansing su nagovorili da unaprijed svakom momku isplati pedeset dolara tako da su mogli »protegnuti noge« kako je govorio pastor. Dobro su se zabavljali. Svi osim Lonnie. Rose je odlučno zabranila da se i on pridruži momcima.

— Ostat ćeš ovdje gdje te vidim, mladiću — govorila je.

Ann je također bila u sobi, zajedno s Rachelom i Cindy. Bijahu odjevene u lijepe haljine. Kupili su ih u novootvorenoj trgovini u Springfieldu.

Rose Lansing ustane i donese iz druge sobe nešto prekriveno komadom platna. Zastane pred Clayom i skine pokrov. Bijaše to ona slika koju je slikao kad je sve započelo u San Dimasu. Postavi sliku na stalak, kojeg je također ponijela.

— Sada možeš slikati u miru —
reče Clayu.

Clay je poljubi.

— Bi li se protivila da dobiješ
Burneta za zeta? — zapita je.

— Već je i vrijeme — primijeti
mirno Rose. — Zapravo sam to oče-
kivala od onog dana, kad sam doja-
hala na tvoj ranč.

Ann poskoči.

— Nije li to najprokletija prosidba
za koju sam ikada čula? Samo ku-
kavice mogu poći djevojčinoj majci
i...

Nije uspjela više reći, jer ju je
Clay zagrlio.

— To, što si postala iskusan ka-
uboj, to ti još uvijek ne daje pravo
da kuneš — upozorio je. — Poljubi
me, ljubavi moja!

K r a j

U pripremi:

Marshall Grover
Kroćenje divljeg grada

PRETPLATA U SFRJ: Sve informacije o pretplati u tu-
zemstvu na telefon 041/341-277

Uplate se šalju na žiro račun NIŠPRO VJESNIK ZA-
GREB, 30101-833-2052 sa naznakom »za pretplatu na list
LASO«. U slučaju poskupljenja lista u toku pretplatnog
perioda pretplatniku se priznaje stara cijena do isteka
pretplate:

Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DEM 33,00,
ATS 234,00, SHF 27,00, HLG 37,00, SEK 116,00, FRF 109,00,
USD 17,00, (avionom USD 20,20), CAD 24,00 (avionom
CAD 28,30), Australia AUD 12,00, (avionom AUD 15,00).
Uplata na devizni račun 30101-620-16-25731-3296911 kod
Udružene banke Hrvatske, Zagrebačka banka, Zagreb
(za »Laso«, izdanje OOUR-a IRI).

Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za marke-
ting, Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6.

Zadnja kolor stranica 1/1 4,000.000 d, c/b stranica 1/1
3,000.000 d.

Oslobođeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Re-
publičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku
kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 16. XI. 1973.

Rukopisi se ne vraćaju.

LASO idućeg petka

